



DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 6 marca 2026 r.

Poz. 1008

Podpisany przez:

Jacek Zbigniew Karpiński

Data: 06.03.2026 15:40:49



UCHWAŁA NR XXVI/286/2026 RADY MIEJSKIEJ W REDZIE

z dnia 26 lutego 2026 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Reda na lata 2026 - 2029”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4, ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), Rada Miejska w Redzie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Reda na lata 2026 - 2029”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

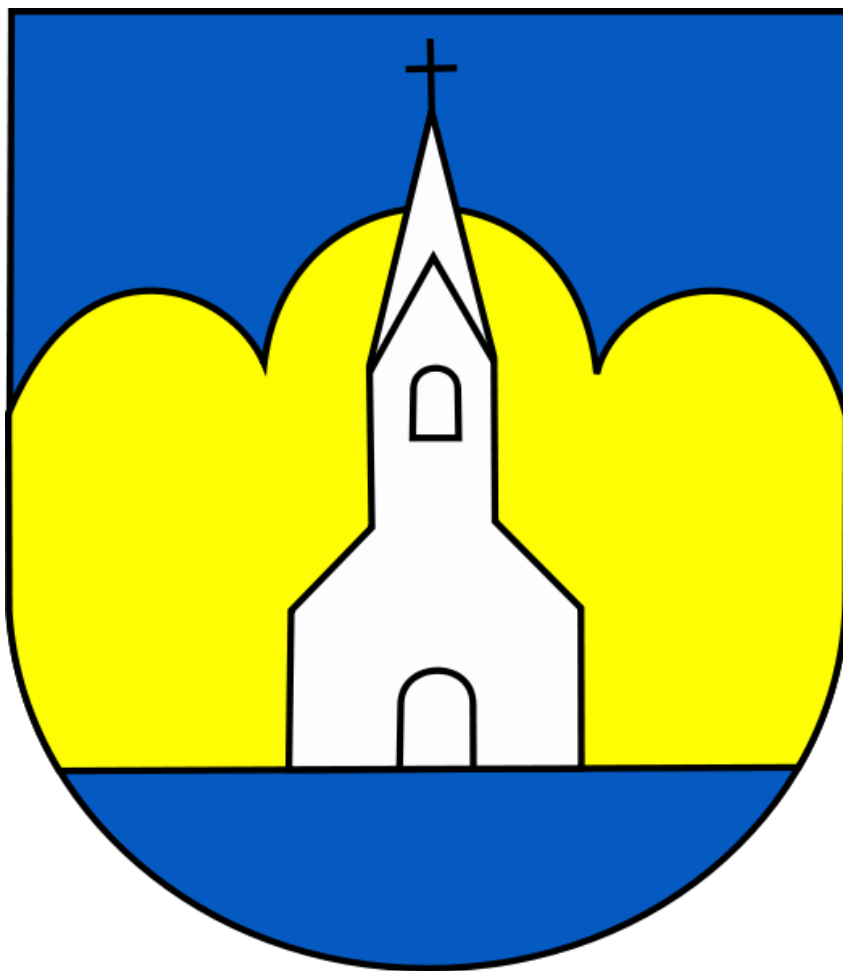
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Redy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

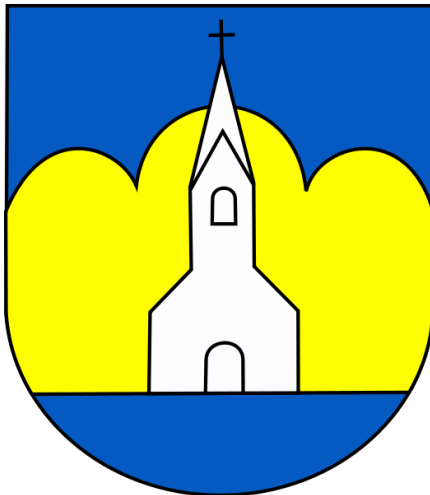
Przewodniczący Rady
Miejskiej w Redzie

Łukasz Kamiński

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIASTO REDA NA LATA 2026 - 2029



Reda, 2025 r.

ZLECENIODAWCA:

Gmina Miasto Reda
84-240 Reda
ul. Gdańska 33
tel./fax 58 678-80-00/ 58 678-31-24
e-mail: sekretariat@reda.pl
www.miasto.reda.pl

WYKONAWCA:**RELIKT**

Pracownia Archeologiczna

Judyta Nawrot-Bukowiec
ul. Miejska 93/12B
35-317 Rzeszów
tel. 783 798 165
e-mail: reliktarcheologia@gmail.com
www.relikarcheologia.pl

Autor opracowania:

Judyta Nawrot-Bukowiec

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	4
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	5
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	6
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	14
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym	14
4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.....	14
4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	15
4.1.3 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030	16
4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	17
4.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030	17
4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego	20
4.2.3 Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego	21
4.2.4 Strategia Rozwoju Powiatu Wejherowskiego na lata 2021-2030.....	21
4.2.5 Program Opieki nad Zabytkami powiatu Wejherowskiego na lata 2022-2025	22
5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	26
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	26
5.1.1 Strategia Rozwoju Miasta Reda do 2030 r.	26
5.1.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Reda.....	26
5.1.3 Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasto Reda.....	28
5.2 Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	38
5.2.1 Charakterystyka gminy	38
5.2.2 Rys historyczny.....	40
5.2.3 Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	41
5.2.4 Stanowiska archeologiczne	50
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	52
5.3.1 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	52
5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków	53
5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	53
5.4 Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków	54
5.5 Dziedzictwo niematerialne.....	55
6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	59
7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	61
7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami.....	62
8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	65
9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	66
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	67
11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	71

1. WSTĘP

Niniejszy dokument służy określeniu działań gminy w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te winny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi, takimi jak odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz przy wykorzystaniu zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Lokalne dziedzictwo kulturowe posiada potencjał wpływający na atrakcyjność ekonomiczną regionu poprzez rozwój turystyki w oparciu o zabytki. Poprzez wyznaczone działania może przyczynić się do wzmocnienia świadomości wspólnoty kulturowej i lokalnej tożsamości.

Pierwsze rozdziały (II-IV) dotyczą ustawowych uwarunkowań formalno-prawnych odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego, ustawowych celów *Programu* oraz analizują najważniejsze dokumenty, strategie, programy - ważne z punktu widzenia opieki nad zabytkami - zarówno opracowane na szczeblu centralnym jak i wojewódzkim. Jest to konieczne, gdyż *Program* powinien być zgodny z założeniami odnoszącymi się do ochrony i opieki nad zabytkami zarówno na szczeblu centralnym, czyli do polityki państwa w tym zakresie, jak również na poziomie województwa i powiatu.

Rozdział V składa się z kilku części. W pierwszej części analizie poddane zostały dokumenty programowe gminy pod kątem uwzględnienia w nich kwestii związanych lub mających wpływ na zachowanie oraz ochronę zabytków i krajobrazu kulturowego. W części drugiej przedstawiono charakterystykę zasobu zabytkowego gminy. Wskazano w nim najważniejsze obiekty, zespoły obiektów i cechy charakterystyczne krajobrazu kulturowego gminy. Takie rozpoznanie dało podstawę do znajdującej się w dalszej części *Programu* analizy SWOT (mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia) jakie dokonały się w zakresie zachowania zasobu najistotniejszych zadań do zrealizowania przez gminę. W kolejnej części rozdziału V przedstawiono dane dotyczące zabytków z terenu gminy wpisanych do rejestru (rejestr zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych), zabytki w gminnej ewidencji zabytków, jak również dziedzictwo niematerialne gminy.

Rozdział VI stanowi ocenę dziedzictwa kulturowego - Analiza szans i zagrożeń. Uwzględniono w nim aktualny stan zachowania zasobu zabytkowego i krajobrazu kulturowego. W rozdziale VII wskazano najważniejsze zadania ujęte w ramach zawartych priorytetów. Kolejne rozdziały, VIII i IX, dotyczą sposobu realizacji i oceny wdrażania *Programu*. W X rozdziale, przedstawiono źródła finansowania realizacji zadań. Natomiast w końcowym XI rozdziale opisano realizację i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2024 r., poz. 1292*) mówiący, że:

1. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza na okres 4 lat program opieki nad zabytkami,
2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
4. Z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie.

W przypadku programów na poziomie gminnym podstawą ich sporządzenia jest Gminna Ewidencja Zabytków założona w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnione zostają w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego / planie ogólnym oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Celem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w świetle art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** (*Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.*) w przepisach:

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (*t. j. Dz. U. z 2024 poz. 1292*), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

Art. 3: definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Art. 4: objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

Art. 5: określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu

warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

Art. 6: klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

- „1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:
- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
 - 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
 - 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

Art 7: reguluje następujące formy ochrony zabytków:

- 1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.
 - 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.
- 2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 16 ust. 1: wskazuje radę gminy jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Art. 17: określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów, zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, składowania lub magazynowania odpadów.

Art. 18: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. 2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności: 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu; 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

Art. 19: wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych. 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. 1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności: 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt. 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych. 2. W przypadku, gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. 3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej

obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

Art. 20: mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

Art. 22: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru; 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskigo prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

Art. 89: wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

➤ **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 609, ze zm.*), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

➤ **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 1130 ze zm.*). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

➤ **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 725, z zm.*). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie

zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 54, ze zm.*). W odniesieniu do zieleni zabytkowej objętej ochroną prawną Ustawa reguluje zasady wydawania pozwoleń na wycinkę i pielęgnację zieleni, definiuje wymóg uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz jego kompetencje w zakresie wydawania pozwoleń na podejmowanie prac polegających na usunięciu drzew lub krzewów z nieruchomości zabytkowej lub jej części będącej wpisany do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 1089*), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 1145, ze zm.*). Ustawa reguluje zbywanie nieruchomości zabytkowych własności Skarbu Państwa bądź samorządu terytorialnego:
 - art. 13 ust. 4 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,
 - art. 13 ust. 5 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków).
- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 87*). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 834*). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).
- **Ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 576, ze zm.*).

- **Ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 2337, ze zm.*).
- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu** (*t. j. Dz. U. 2015, poz. 774, ze zm.*).
- **Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 82*).
- **Ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 1176*).
- **Ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 530*).
- **Ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych** (*t. j. Dz. U. 2023, poz. 70, ze zm.*).
- **Ustawie z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadku i darowizn** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 596, ze zm.*).
- **Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji** (*t. j. Dz. U. 2024, poz. 278*).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (*t. j. Dz. U. 2022, poz. 385*). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną a osiąganie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).
 - Zgodnie z ustawą muzeum realizuje powyższe cele poprzez:
 - „1) gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie,
 - 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
 - 3) przechowywanie gromadzonych dóbr kultury, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
 - 4) zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz w miarę możliwości, zabezpieczanie stanowisk archeologicznych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,
 - 5) urządzanie wystaw,
 - 6) organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych oraz prac wykopaliskowych,
 - 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
 - 8) udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych,
 - 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
 - 10) prowadzenie działalności wydawniczej” (art. 2).
 - Gmina jako podmiot tworzący (lub przejmujący) muzeum zobowiązana jest do:
 - 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
 - 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
 - 3) sprawowania nadzoru nad muzeum.
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (*t. j. Dz. U. 2022, poz. 2393*). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (*t. j. Dz. U. 2020, poz. 164*).

Do aktów wykonawczych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (*Dz. U. z 2019 r. poz. 1721*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (*Dz. U. z 2019 r. poz. 1886*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. Listy Skarbów Dziedzictwa (*Dz. U. z 2017 r. poz. 928*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 16.08.2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2017 r. poz. 1674*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (*Dz. U. z 2014 r. poz. 110*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2004 r., poz. 259*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (*Dz. U. z 2004 r., poz. 2153*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (*Dz. U. z 2011, poz. 510*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 19.07.2019 r. ws. wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (*Dz. U. z 2019, poz. 1470*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 12.05.2004 r. ws. odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (*Dz. U. z 2004, poz. 1304*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 09.04.2004 r. ws. organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (*Dz. U. z 2004, poz. 706*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 01.04.2004 r. ws. nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (*Dz. U. z 2004, poz. 650*).

Przepisy i konwencje międzynarodowe

Problematyka ochrony zabytków jako ważne zagadnienie dziedzictwa kulturowego znalazła swoje odbicie w międzynarodowych konwencjach. Przepisy i konwencje międzynarodowe stanowią zbiór dokumentów traktowany przez środowisko konserwatorskie, jako doktrynalna podstawa ochrony dziedzictwa kulturowego. Część z tych dokumentów została ratyfikowana przez Polskę. Pozostałe, pomimo braku formalnego przyjęcia do stosowania w Polsce, współtworzą obowiązujący zbiór przepisów. Są to:

- II Protokół do Konwencji Haskiej,
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972 (ratyfikowana przez Polskę w 1976 r.),
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego, Grenada 1985 (ratyfikowana w 2011 r.),
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS (Toledo-Waszyngton 1987),
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, La Valetta 1992 (ratyfikowana w 1996 r.),

- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000 (ratyfikowana w 2004 r.),
- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003 (ratyfikowana w 2011 r.),
- Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005 (ratyfikowana w 2007 r.),
- Dokument The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas - przyjęty przez 17 Zgromadzenie Generalne ICOMOS w 2011 r.
- Nowa Karta Ateńska 2003 - Wizja miast XXI wieku, Lizbona, 20 listopada 2003 r.
- Zalecenie UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjęta na 35 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 2011 r.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Reda jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym (gminnym). Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego. Mają one przede wszystkim wpływ na działania podejmowane przez gminę.

4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Najważniejszym w skali kraju dokumentem związanym z ochroną dziedzictwa kulturowego jest *Krajowy Program Opieki nad Zabytkami*. Dokument ten obejmuje lata 2023-2026. Został on przyjęty Uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r.

W ramach tego Programu będą realizowane następujące cele:

CEL GŁÓWNY: ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI ZASOBU ZABYTKOWEGO W POLSCE.

Cel główny został dookreślony w trzech celach szczegółowych oraz w ośmiu kierunkach działań strategicznych, tj.:

Cel szczegółowy 1: Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnieniu narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości.

Kierunek działań 1.1: Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju:

1. Ochrona zasobu wielkoobszarowych i wieloelementowych zespołów architektury obronnej;
2. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki kolejowej i zaplecza kolejowego;
3. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym/górnictwem/kopalnianym, węgla kamiennego i innych paliw kopalnianych;
4. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków w zakresie zabytkowej architektury osad służbowych związanych z gospodarką leśną Lasów Państwowych.

Kierunek działań 1.2: Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości:

1. Model i system wartościowania zabytków;
2. Plany zarządzania dla pomników historii;
3. Wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
4. System bezpieczeństwa zabytków;
5. Projektowanie konserwatorskie.

Kierunek działań 1.3: Realizacja międzynarodowych zobowiązań:

1. Implementacja konwencji UNESCO z 1972 do ustawy o ochronie zabytków;
2. Wdrożenie Konwencji UNESCO z 2001;
3. Współpraca międzynarodowa z UNESCO-ICOMOS-ICCROM-UE;
4. Wsparcie planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa w Polsce.

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.1: Cyfryzacja procesów administracyjnych:

1. Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;

2. Opracowanie i realizacja programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.2: Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków:

1. Wdrożenie i rozwój programu AZP+;
2. Digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego;
3. Rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D;
4. Rozwój portalu Zabytek.pl.

Kierunek działań 2.3: Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Premia zabytkowa;
2. Wprowadzenie alternatywnego sposobu finansowania opieki nad zabytkami – crowdfunding.

Cel szczegółowy 3: Roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Kierunek działań 3.1: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych:

1. Strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków;
2. Wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
3. Twój dom – dialog z tradycją;
4. Upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkoła rzemiosł CAD”;
5. Warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
6. Wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
7. Proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych - szkolenia dla samorządów.

Kierunek działań 3.2: Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego:

1. Włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
2. Badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego;
3. Pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny;
4. Kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego;
5. Wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom;
6. Edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami;
7. Stworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków.

4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 została przyjęta uchwałą nr 61 przez Radę Ministrów z dnia 27 października 2020 r. Jest ona aktualizacją poprzedniej Strategii uchwalonej 26 marca 2013 r.

Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule Strategii: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie - społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: Kultura - tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność - potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze 2 wymieniono m.in.:

- ✓ niewystarczający poziom czytelnictwa wśród Polaków oraz niewykorzystany potencjał i ważna rola bibliotek publicznych,
- ✓ niska jakość oferty artystycznej dla najmłodszych oraz deficyty kompetencji kulturalnych,
- ✓ zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,

- ✓ niewystarczający poziom wykorzystania potencjału rozwojowego podmiotów działających w obszarze kultury oraz szkół artystycznych,
- ✓ niewystarczający poziom ochrony zbiorów wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
- ✓ braki w infrastrukturze archiwów państwowych oraz ich rola w procesach zarządzania dokumentacją elektroniczną w administracji publicznej,
- ✓ brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury,
- ✓ rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego,
- ✓ braki w obszarze budowania wyrazistego, spójnego i atrakcyjnego wizerunku Polski za granicą.

W Strategii trzy główne cele szczegółowe, kierunki interwencji i narzędzia realizacji. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można drugi z celów *"Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich"*. Wytaczone tutaj kierunki działań takie jak:

- 2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze.
- 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury:
- 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.
- 2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.
- 2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

4.1.3 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski przyjęty został przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długiej perspektywie czasowej. Szczególny nacisk położony został na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, który decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1. rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
2. zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
3. zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego - przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
4. rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
5. wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
6. ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
7. dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;

8. kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;
9. zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
10. prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
11. zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
12. edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana, jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Reda zgodny jest z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy.

4.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 przyjęta została przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 12 kwietnia 2021 r. (uchwała nr 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2021 r.).

Struktura Strategii obejmuje dziesięć zasadniczych części.

Część I. Wyzwania globalne oraz wnioski z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego zawiera podstawowe tezy diagnostyczne, kluczowe z punktu widzenia planowania interwencji, sformułowane m.in. na podstawie dostępnych danych statystycznych, wniosków z analiz, raportów oraz publikacji naukowych i ewaluacyjnych, a także wiedzy eksperckiej. Opracowano również analizę SWOT oraz wskazano inwestycyjne uwarunkowania rozwoju województwa w perspektywie roku 2030, w kontekście kluczowych inwestycji planowanych z poziomu centralnego.

Część II. Scenariusze rozwoju województwa pomorskiego do 2030 roku przedstawia –w sposób wariantowy –możliwe ścieżki rozwojowe Pomorza w najbliższych 10 latach. Przy opracowywaniu ww. scenariuszy wykorzystano megatrendy, tj. postęp technologiczny oraz zmiany klimatyczne i demograficzne. W scenariuszach uwzględniono również potencjalne skutki pandemii COVID-19 na rozwój województwa pomorskiego. Sposób realizacji Strategii w kontekście tych zjawisk będzie miał wpływ na prawdopodobieństwo spełnienia się któregoś ze scenariuszy.

Część III. Strategiczne wyzwania rozwojowe dotyczy tych trendów i zagadnień, które w sposób szczególny determinują zarówno wybór celów, jak i mechanizmy realizacji Strategii.

W części IV. Wizja województwa pomorskiego w roku 2030 –cel główny Strategii określony został pożądanym stanem docelowym, będącym efektem skutecznej realizacji interwencji zamierzonej w SRWP 2030.

W części V. Zasady horyzontalne Strategii przedstawiono reguły, które powinny być uwzględniane przy identyfikacji i realizacji przedsięwzięć wdrażających SRWP 2030. Bezpośrednio z zasad horyzontalnych wynika w szczególności ukierunkowanie tematyczne interwencji oraz kluczowe kryteria, które będą miały zastosowanie przy wyborze przedsięwzięć.

W części VI. Rola samorządu województwa wskazano, jakie funkcje pełnić będzie SWP w procesie realizacji Strategii.

W części VII. Cele strategiczne i operacyjne zawarto opis celów strategicznych oraz celów operacyjnych Strategii, w których sprecyzowano, m.in. zakres tematyczny, ukierunkowanie terytorialne, zobowiązania SWP oraz oczekiwania wobec władz centralnych.

W części VIII. Wymiar terytorialny Strategii przedstawiono ofertę rozwojową dedykowaną poszczególnym obszarom funkcjonalnym województwa.

Część IX. Obszary współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej definiuje wyzwania i obszary tematyczne, w których kluczowe znaczenie odgrywa współpraca międzyregionalna i międzynarodowa, w szczególności z sąsiednimi województwami i partnerami w regionie Morza Bałtyckiego.

W części X. System realizacji określono model zarządzania realizacją Strategii, wskazano planowane narzędzia, źródła finansowania oraz system monitorowania i oceny efektów. Zaprezentowano również wizję angażowania partnerów społeczno-gospodarczych w proces realizacji SRWP 2030.

W rozdziale „Wnioski z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego” zauważono, że „region charakteryzuje się dużą różnorodnością kulturową, bogatym dziedzictwem materialnym i niematerialnym oraz tradycjami morskimi. Znaczny potencjał tkwi przede wszystkim w obiektach dziedzictwa kulturowego. Działania na różnych szczeblach administracji, w ramach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dotyczą przede wszystkim zahamowania procesów ich degradacji i poprawy stanu funkcjonowania, przy czym skala działań, w stosunku do potrzeb, jest niewystarczająca.

Nie udaje się w pełni wykorzystać charakterystycznych dla regionu wyróżników, takich jak potencjał ideowy dziedzictwa Solidarności, obecność mniejszości narodowych, religijnych oraz grup etnicznych, stanowiących mozaikę Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu. Wiele podmiotów i instytucji podejmuje działania na rzecz integracji mieszkańców, jednak działania te nie mają charakteru spójnego i regularnego. Do barier można zaliczyć brak systemowej współpracy podmiotów działających w obszarze kultury, w tym NGO, podmiotów oświatowych oraz JST, a także niewystarczającą promocję proponowanej oferty (...). Region charakteryzuje duży potencjał rozwoju turystyki i usług czasu wolnego wynikający ze zróżnicowanego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, co podnosi jego atrakcyjność. Nadmorskie położenie, różnorodność krajobrazowa, wyjątkowa historia Pomorza oraz specyficzne i unikatowe zasoby dziedzictwa kulturowego to kluczowe czynniki stawiające Pomorskie w czołówce najbardziej popularnych destynacji turystycznych w Polsce”.

Za mocne strony województwa pomorskiego uznano:

- różnorodność kulturową i etniczną, bogate dziedzictwo oraz tradycje morskie.

W rozdziale III. STRATEGICZNE WYZWANIA ROZWOJOWE sformułowano wyzwania, które determinują zarówno wybór celów, jak i mechanizmy realizacji Strategii, m.in. „4. Kapitał społeczny i kultura zaufania. Rozwój aktywnej, otwartej, wrażliwej, świadomej i silnej wspólnoty, dla której wartość stanowi różnorodność kulturowa, bogate dziedzictwo oraz tradycje morskie i solidarnościowe w regionie, a także wzrost kompetencji mieszkańców warunkujących zdolność do funkcjonowania i samoorganizacji w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości z uwzględnieniem społecznej roli kultury”.

W rozdziale IV. poświęconym wizji województwa pomorskiego w roku 2030 określono, że w 2030 r. będzie regionem „rozwijającym się w sposób trwały – bazujący na wyróżnikach Pomorza: aktywności i potencjale wykształcenia mieszkank i mieszkańców, wysokim poziomie kapitału ludzkiego i społecznego, bogatym dziedzictwie wielokulturowym, morskim i wolnościowym, unikatowych walorach środowiskowych i krajobrazowych, zrównoważonej mobilności, a także branżach kluczowych dla gospodarki i inteligentnych specjalizacji”.

W rozdziale VII sformułowano cele strategiczne i operacyjne:

1. TRWAŁE BEZPIECZEŃSTWO

1.1 Bezpieczeństwo środowiskowe

1.2 Bezpieczeństwo energetyczne

1.3 Bezpieczeństwo zdrowotne

1.4 Bezpieczeństwo cyfrowe

2. OTWARTA WSPÓLNOTA REGIONALNA

2.1 Fundamenty edukacji

2.2 Wrażliwość społeczna

2.3 Kapitał społeczny

2.4 Mobilność

3. ODPORNA GOSPODARKA

3.1 Pozycja konkurencyjna

3.2 Rynek pracy

3.3 Oferta turystyczna i czasu wolnego

3.4 Integracja z globalnym systemem transportowym.

W Celu strategicznym 2. OTWARTA WSPÓLNOTA REGIONALNA podkreślono, że „niezbędnym czynnikiem budowania wspólnoty będzie także wykorzystanie dziedzictwa (ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego – materialnego i niematerialnego) i tradycji Pomorza, a także działania rozwijające świadomość mieszkańców w kluczowych dla regionu obszarach, takich jak aktywność obywatelska, udział w kulturze, ochrona środowiska i klimatu, promocja zdrowego trybu życia, racjonalne zachowania komunikacyjne, cyfryzacja czy przedsiębiorczość”.

W ramach drugiego celu strategicznego wyróżniono cel operacyjny 2.3 KAPITAŁ SPOŁECZNY, który mówi, że „wyróżnikiem województwa pomorskiego jest bogactwo różnorodności, przede wszystkim w wymiarze kulturowym, etnicznym, historycznym i społecznym. Bazą do budowania kapitału społecznego powinna być zatem otwartość, wynikająca w szczególności z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu oraz tradycji kresowych, morskich, historycznych i solidarnościowych. Swoistą marką Pomorza jest także zakorzenienie w regionalnej społeczności postaw wolnościowych, samorządowych, oddolnych i obywatelskich. Atutem regionu są również: potencjał doświadczenia i wiedzy seniorów oraz aktywność i wykształcenie mieszkanki i mieszkańców (...).

Kluczowym elementem procesu wzmacniania kapitału społecznego regionu jest jego potencjał kulturowy, budujący poczucie lokalnej, regionalnej, narodowej i europejskiej tożsamości. Widoczne są jednakże deficyty w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego. W przypadku dziedzictwa materialnego, wciąż niewystarczająca jest liczba inwestorów zainteresowanych wykorzystywaniem i utrzymywaniem obiektów zabytkowych, co skutkuje ich degradacją. Zagrożeniem dla stanu zabytków jest również brak ich użytkowania, jedną z możliwości ich zachowania jest adaptacja do nowych funkcji. W zakresie dziedzictwa niematerialnego, widoczny jest jego ogromny potencjał służący budowie kapitału społecznego Pomorza, natomiast mankamentem jest jego relatywnie niska rozpoznawalność. Istotną będzie zatem realizacja przedsięwzięć służących zachowaniu dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu jako nośnika wartości historycznych, artystycznych, społecznych, edukacyjnych czy też ekonomicznych. W działaniach tych kluczowa będzie rola JST, organizacji pozarządowych, a także podmiotów prywatnych (...).

Dla efektywnego rozwoju kapitału społecznego Pomorza niezbędna jest przyjazna, otwarta i dostępna przestrzeń publiczna. Pomimo wielu inicjatyw w tym zakresie, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich, widoczna jest ograniczona dostępność przestrzeni publicznych dobrej jakości. Wiąże się to z wieloletnimi zaniedbaniami w tym zakresie oraz kształtowaniem przestrzeni często w sposób fragmentaryczny i nieskoordynowany, a także abstrahujący od kontekstu historycznego, urbanistycznego i potrzeb środowiskowych. Ważne jest także ścisłe powiązanie działań w przestrzeni publicznej z inicjatywami mającymi na celu włączanie mieszkańców w procesy zachodzące w ich najbliższym otoczeniu, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, integrację społeczną i zawodową, wzrost dostępności do usług społecznych oraz rozwój przedsiębiorczości. Kluczowa jest zatem realizacja przedsięwzięć wpływających na rozwój integrujących przestrzeni publicznych, a także kontynuowanie działań służących wdrażaniu kompleksowych programów rewitalizacji dla miejskich obszarów zdegradowanych. Konieczna jest również kontynuacja i wzmocnienie działań związanych z prowadzeniem tzw. „dialogu terytorialnego” z jst na etapie sporządzania projektu studium w kontekście kształtowania i prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej, w tym jej zgodności z polityką przestrzenną województwa zapisaną w rekomendacjach, wytycznych i ustaleniach PZPWP2030. Niezbędna w tym zakresie jest ścisła współpraca JST, organizacji pozarządowych, spółdzielni mieszkaniowych, przedsiębiorców i mieszkańców.”

W związku z powyższym sformułowano Ukierunkowania tematyczne:

- Podnoszenie wiedzy i świadomości wszystkich mieszkańców w obszarach kluczowych dla regionu, w szczególności: aktywności obywatelskiej i równego traktowania, kultury i tożsamości regionalnej, środowiska i klimatu, zdrowego trybu życia, racjonalnych zachowań komunikacyjnych, cyfryzacji oraz przedsiębiorczości.

- Zachowanie i upowszechnienie dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego.
 - Podnoszenie kompetencji kadr kultury i turystyki (w obszarze krajoznawstwa), głównie na poziomie lokalnym.
 - Rozwój infrastruktury (instytucji) kultury, e-kultury oraz oferty uwzględniającej zagadnienia różnorodności kulturowej i dialogu obywatelskiego.
 - Realizacja kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
 - Zagospodarowanie przestrzeni publicznych w sposób integrujący społeczności lokalne oraz podnoszenie świadomości w zakresie planowania przestrzennego i architektury.
- Program Opieki zgodny jest z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.

4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 przyjęty został uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r., wszedł w życie z dniem 1.03.2017 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 14.02.2017 r., poz. 603).

Plan zagospodarowania jako dokument długookresowy służy do wyznaczenia kierunków polityki przestrzennej województwa, której celem jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju, prowadzącego do spójnego i jednoczesnego tworzenia łądów: społecznego, ekonomicznego, środowiskowego i przestrzennego.

W rozdziale Uwarunkowania – środowisko kulturowe i jego ochrona za charakterystyczne składniki dziedzictwa kulturowego województwa uznano: typową dla znacznej części obszarów kulturowych drewnianą zabudowę wiejską, która z uwagi na zastosowanie nietrwałych materiałów budowlanych (drewno, słoma), nie jest licznie reprezentowana w krajobrazie kulturowym Pomorza.

Zwrócono uwagę na konieczność ochrony oraz utrzymania walorów środowiska kulturowego regionu, co jest szczególnie ważne w kontekście wzrastającej presji inwestycyjnej, wiąże się to z koniecznością zapewnienia warunków dla trwałego zachowania, zagospodarowania i utrzymania zabytkowych krajobrazów kulturowych oraz zespołów zabytków poprzez m.in. odnowę zabytkowych obiektów wraz z adaptowaniem do nowych funkcji; kompleksową odbudowę zdegradowanych zespołów zabytkowych w obszarach historycznych centrów miast i wsi, złoża rezydencjonalnych, terenów zielonych, w tym założeń parkowych, alei, szpalerów oraz nieużytkowanych kościołów i cmentarzy; przeciwdziałanie dewastacji zabytków techniki, przemysłu oraz stanowisk archeologicznych; promowanie i oznaczenie w terenie historycznych miejsc pamięci; rozwój nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym zwłaszcza systemu parków kulturowych. Do istotnych zadań należy określenie kryteriów identyfikacji innych obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej (pomników, miejsc pamięci, budynków, zespołów budynków, założeń urbanistycznych i krajobrazowych), będących uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, wyróżniających się wysoką wartością artystyczną, pełniących istotną rolę dla budowania tożsamości regionu. Dostrzega się potrzebę określenia pomorskiej listy zabytków nieruchomych (obiektów, układów przestrzennych zabytkowych, krajobrazów kulturowych), które z uwagi na ponadregionalne znaczenie, duże wartości historyczne, naukowe i artystyczne oraz znaczenie dla polskiego dziedzictwa kulturowego i świadomości społecznej mogą zostać uznane za pomnik historii oraz określenia tych obszarów krajobrazu kulturowego regionu, które z uwagi na swoje wartości historyczne mają istotne znaczenie dla zachowania krajobrazu kulturowego regionu i jego tożsamości i powinny podlegać ochronie, np. w formie parków kulturowych.

Polityka przestrzenna województwa uwzględnia ochronę tożsamości historyczno-kulturowej oraz promocję zasobów kulturowych województwa, a w szczególności obiektów zabytkowych i założeń przestrzennych, rewaloryzację przestrzeni o bogatej tradycji historycznej oraz obiektów zabytkowych, rozwijanie i promowanie szlaków kulturowych w oparciu o zasoby kulturowe.

W ramach działań i przedsięwzięć polityki przestrzennej służących realizacji kierunku „Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym” wyznaczono m.in. dla jednostek samorządu terytorialnego następujące zadania:

- kompleksowa odnowa i rewaloryzacja definiujących tożsamość regionu zdegradowanych obiektów i zespołów zabytkowych, historycznych układów ruralistycznych, zarówno wpisanych do

rejestrze zabytków, jak i uwzględnionych w ewidencji zabytków oraz pozostających poza nimi, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich oraz lokalnego charakteru zabudowy;

- eliminowanie funkcji użytkowych obniżających wartości historyczne obiektów zabytkowych oraz obiektów kolidujących z walorami kulturowymi obszarów zabytkowych,

- realizacja obiektów o charakterze wystawienniczym, muzealnym, jak również skansenów służących zachowaniu, ochronie i promocji dziedzictwa kulturowego regionu.

Program Opieki zgodny jest z zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

4.2.3 Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego (RPO WP) przyjęty został przez Zarząd Województwa Pomorskiego i zatwierdzony decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2018) 4398 z dnia 5 lipca 2018 r.

Celem strategicznym tego dokumentu jest poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.

Zarząd Województwa Pomorskiego przygotował dodatkowy dokument uszczegóławiający zapisy RPO WP. Dokumentem tym jest Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych (SzOOP) z dnia 29 listopada 2018 r., stanowiący kompendium wiedzy dla potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów Programu na temat możliwości i sposobu realizacji projektów współfinansowanych z RPO WP. Zawiera szczegółowy opis osi priorytetowych.

W osi priorytetowej 8 Konwersja celem wsparcia jest rozwój potencjału obszaru Pomorza przez rewitalizację zdegradowanych terenów miast, renowację zabytków ważnych dla rozwoju turystyki oraz tworzenie publicznej infrastruktury turystycznej. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania:

- **KOMPLEKSOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE:** kompleksowa rewitalizacja wybranych zdegradowanych obszarów miast odbywa się przez aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców oraz odbudowę infrastruktury publicznej, w tym m.in. dostosowanie budynków do funkcji społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, remont budynków komunalnych, wspólnot mieszkaniowych i spółdzielni wraz z zagospodarowaniem otoczenia, przestrzeni publicznych, w tym parków i skwerów, remonty dróg. Wszystkie realizowane projekty oprócz działań infrastrukturalnych obejmują również bezpośrednio z nimi powiązane działania społeczne skierowane do mieszkańców zdegradowanych obszarów i wynikają z przeprowadzonych konsultacji społecznych, odpowiadają więc na problemy, potrzeby i sugestie mieszkańców.
- **MATERIALNE I NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE:** osiągnięciu celu ma służyć prowadzenie prace restauratorskich lub konserwatorskich zabytków oraz ich adaptacja do nowych funkcji publicznych.
- **WSPARCIE ATRAKCYJNOŚCI WALORÓW DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO:** Tworzenie i rozwój publicznej infrastruktury turystycznej o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym (m.in. przystanie i pomosty służące turystyce wodnej, przenoski, szlaki wodne, trasy rowerowe, wraz z oznakowaniem) zwiększy atrakcyjność miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych.

Program Opieki zgodny jest z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego.

4.2.4 Strategia Rozwoju Powiatu Wejherowskiego na lata 2021-2030

Strategia Rozwoju Powiatu Wejherowskiego na lata 2021-2023 została przyjęta uchwałą nr VI/XXIII/344/21 Rady Powiatu Wejherowskiego z dnia 3 września 2021 r.

Tematyka dziedzictwa kulturowego przedstawiona została w tym projekcie dosyć szeroko jako dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, uznawany za godny ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju. Stwierdzono także, że świadomość potrzeby ratowania i ochrony zabytków oraz dbanie o ich należyty stan jest coraz powszechniejsza wśród mieszkańców powiatu wejherowskiego. Rewitalizacja historycznych obiektów, jak również całych zespołów zabudowy jest szansą na ich uratowanie. Jednocześnie stanowi również ważny element w upowszechnianiu wiedzy i pomaganiu właścicielom zabytków w dbaniu o ich dobrą kondycję. Zatem dziedzictwo kulturowe, tradycja, atrakcyjne położenie oraz zabytki tworzą niepowtarzalny produkt turystyczny, który jest znaczącym elementem rozwoju powiatu.

Stwierdzono również, że podstawową formą ochrony jest wpis do rejestru zabytków województwa pomorskiego. I chociaż większość zabytków z terenu powiatu wpisanych do rejestru zabytków nie stanowi własności starostwa powiatowego, to może ono wspomagać niezbędne przy nich prace przez udzielanie dotacji celowych. Uchwałę w tej sprawie nr IV/III/35/10 podjęła Rada Powiatu Wejherowskiego na posiedzeniu w dniu 28 grudnia 2010 r. Zapisano w niej zasady udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Przedmiotowe dotacje mają służyć zabezpieczeniu i utrzymaniu obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz korzystaniu z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości.

Zarząd Powiatu Wejherowskiego co roku zamieszcza informację o możliwości ubiegania się o taką dotację w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej Starostwa oraz na tablicy ogłoszeń. Wnioski o dotację kierowane są do Zarządu Powiatu Wejherowskiego, który następnie przedkłada Radzie Powiatu Wejherowskiego stosowne projekty uchwał w sprawie udzielenia dotacji. W latach 2016-2020 samorząd powiatu wejherowskiego udzielił czternastu dotacji na łączną kwotę 1.113.900 PLN.

Znaczącą rolę w promowaniu ochrony zabytków na terenie powiatu wejherowskiego odgrywają także instytucje i organizacje działające na rzecz szeroko pojętego dziedzictwa narodowego. Samorząd Powiatu Wejherowskiego jest organem prowadzącym dla dwóch instytucji kultury, tj. Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie oraz Powiatowej Biblioteki Publicznej w Wejherowie.

Biblioteka współpracuje z wieloma instytucjami kultury, stowarzyszeniami i związkami twórców i artystów. Wykonuje także inne zadania wynikające z potrzeb środowiska, regionu, także zadania z zakresu organizowania działalności kulturalnej.

Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie zajmuje się przede wszystkim kulturą i językiem kaszubskim. Kolekcję muzealiów stanowią zabytki piśmiennictwa kaszubsko-pomorskiego, zabytki etnograficzne, zbiór rysunków i projektów haftu kaszubskiego, czy fotografii, plakatu, kartografii, a także druków ulotnych dotyczących Pomorza.

Muzeum organizuje także różnorodne wydarzenia kulturalne. Do ważniejszych, cyklicznych przedsięwzięć zaliczyć należy Spotkania z muzyką Kaszub oraz Akademię w Pałacu, podczas których prezentowane są różne oblicza muzyki kaszubskiej, polskiej i światowej

Od 2020 r. działa także Książnica prof. Gerarda Labudy, nowoczesny obiekt, w którym zgromadzona została spuścizna po tym wybitnym Kaszubie, licząca 26 tys. woluminów jego bogate archiwum. W książnicy znajduje się wystawa stała o historii Kaszubów.

Jednak w Analizie SWOT, wśród mocnych stron czy szans powiatu, nie umieszczono atutów związanych z potencjałem obiektów zabytkowych. Wspomniano jedynie o roli Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie w kultywowaniu i rozwoju języka i kultury kaszubskiej.

Natomiast wśród trzech zaprezentowanych celów strategicznych, w celu operacyjnym trzecim znalazły się takie zadania jak 3.2.1. Promocja regionalizmu 3.2.2. Dostępność do oferty kulturalnej 3.2.3. Pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego.

4.2.5 Program Opieki nad Zabytkami powiatu Wejherowskiego na lata 2022-2025

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wejherowskiego na lata 2022-2025 została przyjęta uchwałą nr VI/XL/546/23 Rady Powiatu Wejherowskiego z dnia 16 czerwca 2023 r.

W programie wyznaczono główny cel: „wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym powiatu wejherowskiego, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu”. Cel ten będzie realizowany w ramach 3 priorytetów:

Priorytet 1: Zachowanie dziedzictwa kulturowego powiatu wejherowskiego.

I.1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania.:

- Opracowanie długofalowego, etapowego programu prowadzenia prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach stanowiących własność powiatu wejherowskiego wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków,
- Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach niestanowiących własności powiatu wejherowskiego, na mocy odpowiedniej uchwały Rady Powiatu obejmującej zabytki nieruchome i ruchome oraz archeologiczne zarówno wpisane do rejestru zabytków, jak i ujęte w gminnej ewidencji zabytków,
- Zabezpieczanie obiektów zabytkowych przed działaniem niepożądanym (montaż instalacji alarmowych przeciwpożarowych, antywłamaniowych),
- Zabezpieczenie obszarów stanowisk archeologicznych przed zagrożeniami naturalnymi m.in. usuwanie samosiewów, drzew grożących zawaleniem i powstawaniem wykrotów, usuwanie wyłomów, zabezpieczanie osuwisk oraz kontrolowanie ich stanu,
- Współpraca organizacyjna z oddziałami Lasów Państwowych przy w/w pracach przy obiektach znajdujących się na terenach leśnych.,
- Przeciwdziałanie rozbiórkom obiektów przemysłowych i zabytków techniki oraz ich rewaloryzacja poprzez wyszukiwanie dla nich nowych funkcji,
- Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni komponowanej: obsadzeń ulic i dróg historycznych, wysokiej zieleni terenów dawnych cmentarzy, alei dojazdowych, podjazdów i parków dworskich oraz pałacowych, zieleni przy kapliczkach i krzyżach przydrożnych.
- Monitoring obszarów stanowisk archeologicznych, w tym kontrola zmian środowiskowych, a w razie potrzeby podejmowanie działań nastawionych na podtrzymanie lub przywrócenie warunków środowiskowych.
- Przygotowanie planu systematycznych kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych w systemie rocznym.

I.2. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby turystyczne i edukacyjne:

- Bieżące prace porządkowe przy zabytkach i ich otoczeniu. Poszukiwanie nowej funkcji dla zaniedbanych i opuszczonych zabytków.
- Określenie zasad i monitorowanie w zakresie umieszczania szyldów, reklam i znaków informacyjnych, zwłaszcza w sąsiedztwie obiektów sakralnych i gmachów użyteczności publicznej.
- Prace porządkowe na stanowiskach archeologicznych, tworzenie i utrzymanie niskiej zieleni urządzonej.
- Iluminacja najcenniejszych zabytków powiatu – nie tylko obiektów miejskich takich jak kamienice, lecz również wiejskich, szczególnie sakralnych oraz zespołów rezydencjonalnych.
- Opracowanie planu wprowadzania małej architektury i zieleni, a także elementów rekreacyjnych (ławki, siedziska) w sąsiedztwie obiektów zabytkowych.

I.3. Podejmowanie działań związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy i wolontariatu związanych z opieką nad zabytkami:

- Szkolenie osób bezrobotnych w zakresie budownictwa i rzemiosła tradycyjnego (zanikające zawody).
- Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych i porządkowych przy zabytkach i na terenach objętych ochroną.
- Wspieranie rozwoju małych firm oferujących tradycyjne produkty regionalne.
- Przeszkolenie wolontariuszy-przewodników z kręgu zainteresowanej młodzieży i seniorów.

Priorytet 2: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego powiatu wejherowskiego

II.1. Współpraca wszystkich wydziałów starostwa powiatowego w Wejherowie z samorządami gmin w zakresie prac nad miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz nad projektami rewitalizacji przestrzeni publicznej:

- Egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- Koordynacja współpracy gmin w określaniu kierunków rozwoju terenów cennych historycznie przez wskazanie obszarów pod planowane inwestycje nie zagrażające zabytkowej strukturze krajobrazu kulturowego.
- Opracowanie zasad wprowadzenia nowej zabudowy w sąsiedztwie obiektów zabytkowych, operującej nowoczesną formą i tradycyjnymi materiałami.
- Współpraca w opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów najcenniejszych zabytków archeologicznych, w celu objęcia ich ochroną in situ; uwzględnianie w projektach uchwał zapisów powstrzymujących ingerencję w krajobraz oraz w substancję podziemnych nawarstwień kulturowych przy jednoczesnym dopuszczeniu funkcji nieinwazyjnych (np. parki z elementami małej architektury nie związanej trwale z gruntem, otwarte tereny rekreacji, łąki, pastwiska)
- Współpraca w przygotowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów inwestycyjnych z analizą możliwych kierunków ochrony stanowisk archeologicznych (np. przesuwanie linii zabudowy lub lokalizacja najmniej inwazyjnych funkcji: parków, parkingów).
- Doradztwo przy pracach nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie zapisów informujących o konieczności prowadzenia niezbędnych badań ratowniczych na terenach stanowisk archeologicznych zagrożonych zniszczeniem wskutek dopuszczonej działalności inwestycyjnej i gospodarczej.
- Wnioskowanie o zmianę miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających niekorzystne dla zabytków zasady zagospodarowania.

II.2. Zachowanie autentyczności jako największej wartości dziedzictwa kulturowego:

- Ochrona sylwet historycznych ośrodków miejskich (Wejherowo, Reda, Rumia) oraz historycznych wsi (Góra, Choczewo, Gniewino, Kielno, Osieki Łęborskie, Szemud itp.) przed konkurencyjnymi elementami wysokościowymi (masztami telefonii cyfrowej, farmami wiatraków).
- Ochrona zieleni komponowanej, zwłaszcza alei przydrożnych, zieleni wysokiej dawnych cmentarzy, zespołów rezydencjonalnych z folwarkami, zespołów technicznych (latarnie morskie) i przemysłowych (młyny).

II.3. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego powiatu:

- Uwzględnianie stanowisk archeologicznych o wyróżniających się formach terenowych przy powoływaniu parków kulturowych.
- Tworzenie dedykowanych parków kulturowych na obszarach nasyconych stanowiskami archeologicznymi bądź pojedynczych stanowisk archeologicznych o wybitnych walorach krajobrazowych w skali regionu.

Priorytet 3: badanie, dokumentacja, promocja i edukacja dziedzictwa kulturowego powiatu wejherowskiego.

III.1. Szeroki system informacji o zabytkach powiatu wejherowskiego:

- Utworzenie zakładki poświęconej ochronie zabytków na stronie internetowej starostwa powiatowego w Wejherowie (poradnik dla właścicieli i użytkowników zabytków).
- Powołanie powiatowego systemu informacji i promocji zasobu dziedzictwa kulturowego.
- Opracowanie internetowej mapy zabytków powiatu wejherowskiego.

III.2. Specjalistyczne rozpoznanie obiektów i zespołów zabytkowych:

- Wspieranie prac studialnych i badawczych (studia historycznourbanistyczne, krajobrazowe, katalogi zachowanego detalu architektonicznego, szczególnie stolarki okiennej i drzwiowej (wobec masowej wymiany stolarki okiennej i drzwiowej znikają typy charakterystyczne dla regionu), a także małej architektury (ogrodzenia).
- Rozpoznanie i dokumentacja stanu zachowania charakterystycznych dla powiatu typów zabytków np. zespołów dworsko-parkowych czy cmentarzy ewangelickich.
- Dofinansowywanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno- konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych.

III.3. Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym:

- Koordynacja cyklu szkoleń w gminach dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych z zakresu standardów remontowo-konserwatorskich oraz możliwości pozyskiwania funduszy.
- Szkolenia dla pracowników starostwa powiatowego w Wejherowie odpowiedzialnych za tworzenie dokumentów programowych i planistycznych w zakresie podstawowej wiedzy o problemie dziedzictwa, w tym dziedzictwa archeologicznego, jego wkładu w lokalny zasób kulturowy, możliwych zagrożeń i odpowiednich do nich zasad ochrony.
- Edukacja na poziomie szkolnym w zakresie podstawowej wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego jako własności wspólnej obecnych i przyszłych pokoleń; umacnianie potrzeby odpowiedzialności i dbałości o dziedzictwo jako o dobro powszechne.
- Popularyzacja i nagradzanie dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych (np. konkurs na najlepszych użytkowników).
- Patronat nad pracami studenckimi z dziedziny historii powiatu i prac konserwatorskich (licencjaty, magisterskie).
- Wprowadzenie zagadnień z zakresu ochrony zabytków do edukacji szkolnej (warsztaty tematyczne, zajęcia w zielonych szkołach np. historia zabytków i postaci historycznych z nimi związanych).

III.4. Promocja dziedzictwa kulturowego służąca stworzeniu produktów turystycznych:

- Przygotowanie szlaków tematycznych wykorzystujących obiekty zabytkowe wzdłuż szlaków pieszych, ścieżek rowerowych czy tras samochodowych.
- Prezentacja wzorowo odrestaurowanych obiektów zabytkowych np. zespołów dworsko-parkowych w Ciekocinku, Kurowie czy w Wejherowie jako pozytywnych rozwiązań.
- Organizacja imprez sezonowych w obrębie obiektów zabytkowych

III.5. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanymi procesami inwestycyjnymi:

- Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, również archeologicznych, tworzenie map rozmieszczenia obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych jako uzupełnienie zbioru kart adresowych.
- Rozpoznanie przy użyciu metod nieinwazyjnych (obserwacja z powietrza/ prospekcja geofizyczna) płaskich stanowisk archeologicznych w celu wytypowania obiektów kwalifikujących się do trwałej konserwacji zapobiegawczej.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Reda wykazuje zgodność z opisanymi poniżej dokumentami strategicznymi i planistycznymi wykonanymi na poziomie gminy.

Gmina ma obowiązek wykonania do dnia 1 stycznia 2026 r. Planu Ogólnego zastępującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688).

5.1.1 Strategia Rozwoju Miasta Reda do 2030 r.

Strategia Rozwoju Miasta Reda do 2030 r. została przyjęta przez Radę Miejską w Redzie na mocy Uchwały Nr XXVII/289/2020 z dnia 17 grudnia 2020 r. Dokument ten jest analizą wniosków z realizacji strategii poprzedniej, czyli „Strategii Rozwoju Miasta Reda do 2020 roku”.

W potencjałach miasta wskazano czynnik warunkujący jego harmonijny rozwój, jakim jest jego miejska przestrzeń publiczna. Stanowi kluczową wartość publiczną, a właściwe kształtowanie przestrzeni miejskiej wpływa na warunki życia mieszkańców. Drugim ważnym potencjałem jest ciekawa oferta kulturalna, która stawia na utrwalenie wartości i norm pozwalających zachować tożsamość kulturową mieszkańców. W wizji i misji rozwoju miasta Redy do roku 2030 dla ochrony dziedzictwa kulturowego ważne są dwa z kilku prezentowanych zagadnień:

- rozwoju w obszarze środowiskowo-przestrzennym,
- rozwoju w obrębie obszaru społecznego.

W pierwszym przypadku celem strategicznym jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju przestrzeni miejskiej i ochrona środowiska naturalnego. Wśród celów operacyjnych tego działania ważna jest planowana funkcjonalność i estetyka przestrzeni publicznej, a także poprawa dostępności przestrzeni publicznej. W kierunkach działań tego celu przeważają jednak zagadnienia dostępności przestrzeni publicznej, czy powiększanie terenów zielonych. Zabrakło odniesienia do zachowanych zabytków i ich roli w kreowaniu przestrzeni publicznej.

Drugie z zagadnień związane jest z rozwojem Redy w obszarze społecznym, poprzez cel strategiczny skutkujący poprawą jakości życia mieszkańców i wzmocnieniem społeczeństwa obywatelskiego. Wśród celów operacyjnych jako istotne wskazano budowanie patriotyzmu lokalnego i zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub. W kierunkach działań pojawiły się także wskazania co do inicjowania i wspierania działań wykorzystujących elementy tradycji regionu

5.1.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Reda

W dniu 24.09.2023 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która wyeliminuje studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. W miejscu tego dokumentu będą musiały zostać wykonane plany ogólne. Obowiązujące przed wejściem w życie nowelizacji studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowują moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego danej gminy, jednak nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2026 r. i będzie stosowało się do nich przepisy dotychczasowe. Zgodnie z zapisami ustawy plany ogólne sporządza się dla obszaru gminy, z wyłączeniem terenów zamkniętych innych niż ustalone przez ministra właściwego do spraw transportu. W planie ogólnym określa się strefy planistyczne i gminne standardy urbanistyczne; można określić również obszary uzupełnienia zabudowy i obszary zabudowy śródmiejskiej. Ustalenia planu ogólnego uwzględnia się przy sporządzeniu

miejsowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz stanowią podstawę prawną decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu. Przy ustalaniu planu ogólnego gminy uwzględnia się m.in. zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.

Gmina Reda przystąpiła do opracowania Planu Ogólnego Gminy.

Studium jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie, którego prowadzona ma być polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań lub dokonania znaczących odstępstw od ustaleń niniejszego Studium, należy przystąpić do kolejnych jego aktualizacji. Między innymi, dlatego celowe jest dokonywanie oceny aktualności Studium, co najmniej raz w ciągu kadencji Rady Gminy, co wynika także z obowiązujących przepisów (Uchwała nr LXXIV/717/2024 Rady Miejskiej w Redzie z dnia 21 marca 2024 r. w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Redy i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego fragmentów miasta Redy).

Studium ma bardzo duże znaczenie dla prawidłowej realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Ustalenia tam zawarte rzutują w następstwie na dalszą politykę gminy odnoszącą się do ochrony zabytków, a ustaloną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy. Ponadto w Studium zawarta jest spójna koncepcja rozwoju gminy oraz poszczególnych branż ważnych z punktu widzenia lokalnych społeczności, które mogą znacząco wpływać na jakość ochrony i stan zachowania zabytków.

Pierwsze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Reda przyjęto uchwałą Nr XXIX/239/97 Rady Miejskiej w Redzie z dnia 8 kwietnia 1997 r. Aneks do studium uchwalony uchwałą nr XXIX/ 297/2001 Rady Miejskiej w Redzie z dnia 5 czerwca 2001 r. Zmiany studium nastąpiły w 2005 r. (*zmiana studium i ujednolicony tekst studium uchwalony uchwałą nr XXXV/335/2005 Rady Miejskiej Redy z dnia 8 czerwca 2005 r.*), 2008 r. (*zmiana studium dla wschodniej części miasta uchwalona uchwałą nr XXVII/246/2008 Rady Miejskiej Redy z dnia 6 listopada 2008 r.*), 2014 r. (*zmiana studium dla obszaru Moście Błota uchwalona Uchwałą III/24/2014 Rady Miejskiej w Redzie z dnia 17 grudnia 2014 r.*) i ostatnia zmiana w 2016 r. (*zmiana studium w rejonie ulicy Gniewowskiej uchwalona Uchwałą Nr XXIV/242/2016 Rady Miejskiej w Redzie z dnia 30 listopada 2016 r.*).

Studium zawiera listę obiektów i zespołów obiektów zabytkowych (lista ta jest nieaktualna). Obiekty wskazane są do ochrony poprzez ustalenie dla nich zasad ochrony konserwatorskiej, wymaganych do uwzględnienia w MPZP (zgodnie art. 19 ust.3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zasady ochrony są następujące:

- ochrona formy i substancji zabytkowej budynku (zachowanie w niezmienionej postaci bryły, elewacji oraz dachu budynku, zakaz rozbudów budynków i przebudów zmieniających ich architekturę),
- ochrona wartościowych elementów detalu architektonicznego budynku (w tym stolarki), cennych elementów zagospodarowania działki, takich jak ogrodzenia i inne obiekty małej architektury;
- dopuszcza się wymianę technicznie zużytych elementów budynku (okien, drzwi, itd.) pod warunkiem zachowania nie zmienionego wyglądu tych elementów,
- w przypadku zniszczenia części lub całości budynku (na skutek wypadków losowych lub całkowitego zużycia materiału) winno nastąpić odtworzenie bryły obiektu z elewacjami, dachem oraz detalami na podstawie wszelkich dostępnych źródeł informacji,
- uzgodnienie ze służbą ochrony zabytków wszelkich zmian w elewacjach budynków.

Wyznaczono również najcenniejsze zespoły obiektów zabytkowych i ustalono dla nich osobne zalecenia konserwatorskie. Należą do nich:

1. Zespół dworsko - parkowy w Ciechocinie (ob. ul. Gajowa i Klonowa). Zalecenia konserwatorskie:

- wydzielenie i urządzenie pozostałości parku,
- ochrona budynku dawnego dworu (ewentualnie rewaloryzację),
- zachowanie ekspozycji zespołu od strony zachodniej (od ulicy).

2. Zespół dworsko - parkowy w Pieleszewie (ob. ul. Rzeczna 2). Zalecenia konserwatorskie:

- ochrona zespołu poprzez zachowanie istniejących elementów: dworu, ogrodzenia ceglanoego z bramą, alei dojazdowej, stawu z układem wodnym, parku ze szpalerem granicznym;
- ograniczenie kubatury nowej zabudowy, w celu zachowania ekspozycji historycznych elementów.

3. Dawny zespół produkcyjny (ul. Pucka). Zalecenia konserwatorskie:

- ochrona zachowanych obiektów historycznych (dawnych spichlerzy i budynku mieszkalnego);
- obiekty można przystosować do innych funkcji z ograniczoną zmianą podstawowej bryły budynku;

- nowe obiekty powinny posiadać zbliżoną formę architektoniczną;
- zaleca się zachowanie naturalnych elementów antropogenicznych wyspy (koryta odnóg Redy, zieleni wzdłuż cieków, obecnego łąkowego użytkowania we wschodniej części wyspy).

4. Zespół dworca kolejowego i osiedla kolejowego (ul. Gdańska). Zalecenia konserwatorskie:

- ochrona układu przestrzennego podjazdu przed budynkiem dworca;
- ochrona architektury: budynku dworcowego, poczty oraz budynków mieszkalnych w obrębie zespołu.

5. Cmentarz katolicki przy ul. Gdańskiej. Zalecenia konserwatorskie:

- zaleca się ochronę układu przestrzennego i funkcji.

6. Osiedle mieszkaniowe przy ul. Poniatowskiego. Zalecenia konserwatorskie:

- zachowanie przebiegu i szerokości ulic, zachowanie i kontynuację tradycji wyznaczania parcel i ich zagospodarowanie (nie należy wprowadzać podziałów poprzecznych działek i nowej zabudowy mieszkaniowej na zapleczu działek),
- zachowanie i kontynuację istniejących form architektonicznych.

Studium określa również zasady postępowania na terenach stanowisk archeologicznych z terenu gminy. W sporządzanych planach miejscowych należy uwzględnić te obszary i ustalić dla nich strefy konserwatorskie ochrony archeologicznej, z następującymi ustaleniami:

- zabudowa lub zmiana dotychczasowego użytkowania terenów wymaga sporządzenia dokumentacji archeologicznej;
- dla obiektów archeologicznych i ich stref ochrony obowiązuje wymóg uzgadniania wszelkich planów i projektów z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i uzyskiwania opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku;
- w strefach, dla wszystkich inwestycji w nich zlokalizowanych obowiązuje zakaz jakichkolwiek prac ziemnych i inwestycyjnych bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który każdorazowo określi inwestorowi w wydanym pozwoleniu, zakres niezbędnych do wykonania archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu.

5.1.3 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasto Reda

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP. W planach w szczególności:

- 1) uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- 4) uwzględnia się ochronę:
 - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
 - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
 - parków kulturowych;
- 5) uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
- 6) w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków

Na terenie miasta Reda obowiązuje 78 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sporządzonych w latach 1996-2025. Poniżej wymieniono te, w których zawarto zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej.

Tabela 1. Wykaz aktualnych Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasto Reda, w których uwzględniono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego¹.

Lp.	Nazwa planu	Numer i data uchwały	Ustalenia ochrony zabytków
1.	MPZP dzielnicy Pieszeszewo w Redzie	XVII/194/2000 z 18.04.2000 r.	Zasady ochrony środowiska kulturowego: - teren położony w obrębie historycznego zespołu Dworskiego. Ochronie podlega: a) budynek dworu (budynek do zachowania i ochrony oznaczony na rysunku planu). Zakres ochrony: bryła, kształt dachu, wielkość i rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych, materiał elewacji (cegła), b) ogrodzenie z bramą wjazdową, c) szpaler graniczny drzew (oznaczony na rysunku planu), d) staw (oznaczony na rysunku planu), e) istniejąca zieleń wysoka (pozostałość parku).
2.	MPZP dzielnicy 12 Marca w Redzie - części południowej	XXVI/262/2001 z 06.02.2001 r.	Zagospodarowanie terenów położonych w obszarze archeologicznym wpisanym do rejestru zabytków, oznaczonym na rysunku planu, wymaga zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.
3.	MPZP fragmentu miasta Redy - rejon ul. Brzozowej i Alei Lipowej	XXXV/350/2001 z 12.04.2001	Zachować pełną ochronę archeologiczną w obszarze ochrony archeologicznej oznaczonym na rysunku planu. Wszelkie działania inwestycyjne muszą być poprzedzone badaniami ratowniczymi i sporządzeniem dokumentacji archeologiczno – konserwatorskiej. Wymagana zgoda Pomorskiego Konserwatora Zabytków.
4.	MPZP miasta Redy na obszarze jednostki "C" w rejonie ulicy Gdańskiej i Obwodowej	VIII/75/2003 z 15.04.2003 r.	Zasady ochrony środowiska kulturowego: - część terenu położona jest w obrębie stanowiska archeologicznego (obszar oznaczony na rysunku planu). Zabudowa terenu wymaga wykonania badań archeologicznych i wykonania dokumentacji archeologicznej.
5.	MPZP fragmentu miasta obejmującego południowo-zachodnią część obszaru Rekowa w Redzie	XXX/276/2004 z 21.12.2004 r.	Teren w części położony jest w strefie ochrony archeologicznej (obszar oznaczony na rysunku planu); zagospodarowanie tego obszaru jest możliwe jest po wykonaniu wyprzedzających badań archeologicznych i dokumentacji archeologiczno - konserwatorskiej.
6.	MPZP dzielnicy 12 Marca w Redzie - części południowej i północnej	XLVIII/449/2006 z 20.09.2006 r.	Ustalenia w zakresie ochrony archeologicznej dla całego obszaru planu: 1) dla obszaru archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków, zaznaczonego na rysunku planu: a) prowadzenie wszelkich prac i badań wymaga pozwolenia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku, b) obowiązuje uzgadnianie wszelkich poczyną inżynierskich, budowlanych innych z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku. Obowiązuje każdorazowo występowanie o szczegółowe wytyczne konserwatorskie i opinie przed podjęciem decyzji o jakiegokolwiek działalności, c) w przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym ochroną obowiązuje przeprowadzenie badań ratunkowych na koszt inwestora, wyprzedzających proces przygotowania inwestycji. Właściciele, użytkownicy terenu i inwestorzy zobowiązani są do zawiadomienia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku o podjęciu działań inwestycyjnych, remontowych lub innych związanych z pracami ziemnymi z wyprzedzeniem minimum 3-miesięcznym w celu umożliwienia wykonania archeologicznych badań ratunkowych oraz zsynchronizowania robót inwestycyjnych z nadzorem archeologiczno - konserwatorskim. Badania archeologiczne mają charakter sezonowy, 2) dla stref ochrony archeologicznej, zaznaczonych na rysunku planu, przed przystąpieniem do prac budowlanych należy wykonać na koszt inwestora badania i dokumentację archeologiczno – konserwatorską, w zakresie określonym przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku.
7.	MPZP fragmentu miasta Redy – rejon Ciechocina.	VI/76/2007 z 29.03.2007 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) obiekty przy ul. Klonowej 12 i ul. Jodłowej 52, wyznaczone na rysunku planu, stanowią zespół dworsko - parkowy. W związku z powyższym na całym terenie 3MN obowiązuje zakaz:

¹ <https://reda.e-mapa.net/>

			a) realizacji obiektów tymczasowych, b) stawiania wolnostojących reklam; dopuszcza się realizację szyldów, każdy o wielkości maksymalnej 0,5m2 lub masztów z reklamowymi flagami. Rozplanowanie szyldów winno stanowić jednolitą kompozycję, nie szpecącą elewacji budynków, 2) budynki o wartościach kulturowych (zespół dworski i relikty XIX-wiecznej osady ruralistycznej), zaznaczone na rysunku planu, przeznaczone są do ochrony i zachowania. Ochronie podlega bryła, układ konstrukcyjny budynku, detal architektoniczny, rozplanowanie i proporcje otworów okiennych i drzwiowych, podziały stolarki okiennej i drzwiowej. Dopuszcza się harmonijną rozbudowę powyższych budynków przy zachowaniu proporcji brył i kompozycji elewacji, 3) wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy opiniować z właściwym konserwatorem zabytków.
8.	MPZP fragmentu miasta obejmującego północno-zachodnią część obszaru Rekowa w Redzie	Nr VI/79/2007 z 29.03.2007 r.	Warunki zagospodarowania terenu wynikające z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i zdrowia ludzi: b) ochrona walorów kulturowych: teren położony jest w obrębie stanowiska archeologicznego; zabudowa terenu możliwa jest po wykonaniu wyprzedzających badań archeologicznych i dokumentacji archeologiczno - konserwatorskiej.
9.	MPZP fragmentu miasta Redy przy ul. Jarej obejmującego działkę nr 303/14 (obręb 1)	XXIV/214/2008 z 26.06.2008 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: a) część terenu w granicach planu obejmuje się Strefą VIII ograniczonej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej stanowiska archeologicznego 2/64 – cmentarzysko grobów skrzynkowych z wczesnej epoki żelaza. Granice strefy pokazano na rysunku planu (załącznik nr 1); b) ustala się obowiązek powiadomienia Muzeum Archeologicznego w Gdańsku o zamiarze prowadzenia wykopów i niwelacyjnych robót ziemnych w granicach strefy w terminie nie krótszym niż dwa tygodnie przed ich rozpoczęciem; c) szczegółowe zasady ochrony konserwatorskiej w strefie określi w opinii archeologicznej Muzeum Archeologiczne w Gdańsku w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
10.	MPZP miasta Redy w rejonie ulic Łąkowej, Gdańskiej, Obwodowej i Ceynowy.	LII/442/2010 z 12.07.2010 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) na obszarze planu występują historyczne elementy struktury przestrzennej dawnej wsi (zespół zabudowy ul. Poniatowskiego, składający się zarówno z obiektów o wartościach kulturowych, jak i takich, które stanowią współczesną kontynuację tradycyjnych form zabudowy). Zostały one objęte strefą ochrony konserwatorskiej, zaznaczoną na rysunku planu jako zabytkowy układ urbanistyczny. Na obszarze tym obowiązuje zakaz podziału działek budowlanych. Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy opiniować z właściwym konserwatorem zabytków. 2) budynki wyznaczone na rysunku planu jako budynki o wartościach kulturowych stanowią relikty XIX i XX-wiecznej zabudowy ruralistycznej (plebania przy ul. Gdańskiej 3; domy mieszkalne przy ul. Gdańskiej 15, 43, 45, 47 i 53, przy ul. Poniatowskiego 1, 6, 8, 9, 14 i 18, przy ul. św. Wojciecha 17; szkoła przy ul. Gdańskiej 31). Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy opiniować z właściwym konserwatorem zabytków, 3) na obszarze planu znajduje się zabytkowy kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP (d. św. Katarzyny) przy ul. Gdańskiej 3, objęty wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr A-1211 z dn. 31.03.2000r. Ochroną jest objęty kościół wraz z terenem kościelnym i ogrodzeniem. Wszelkie działania, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu obiektu zabytkowego wymagają zezwolenia właściwego konserwatora zabytków, 4) na obszarze planu znajdują się stanowiska archeologiczne, zaznaczone na rysunku planu. Wszelkie plany i projekty inwestycyjne na obszarze tych stanowisk należy uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku na podstawie opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Obowiązuje przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.
11.	MPZP rejonu 12 Marca w Redzie - części północnej	LVI/466/2010 z 09.11.2010 r.	Na terenach objętych planem znajduje się strefa ochrony konserwatorskiej archeologicznej. Wszelkie plany i projekty inwestycyjne na obszarze tej strefy należy uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku na podstawie opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Obowiązuje przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.
12.	MPZP fragmentu miasta Redy w obszarze jednostki "D", położonej	V/55/2011 z 15.02.2011 r.	Na terenie objętym planem znajduje się stanowisko archeologiczne, zaznaczone na rysunku planu. Wszelkie plany i projekty inwestycyjne na obszarze tego stanowiska należy uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku na podstawie opinii Muzeum

	między terenami kolejowymi, a granicą administracyjną z gminą Wejherowo (plan podlega zmianie)		Archeologicznego w Gdańsku. Obowiązuje przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.
13.	MPZP fragmentu miasta Redy w rejonie ulic Cechowej, Puckiej, Wiejskiej, Jodłowej, Akacyjowej i Kazimierskiej – w tym zmiany fragmentów planów miejscowych obowiązujących w tym rejonie.	VI/78/2011 z 24.03.2011 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) ustalenia dla stanowiska archeologicznego, objętego wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr 165/A z dn. 21.11.1971 r., znajdującą się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe”, 2) ustalenia w zakresie ochrony archeologicznej dla stref ochrony konserwatorskiej archeologicznej, zaznaczonych na rysunku planu, znajdującą się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe”, 3) budynki wyznaczone na rysunku planu jako budynki o wartościach kulturowych stanowią relikty XIX i XX-wiecznej zabudowy ruralistycznej (zespół dawnego młyna przy ul. Puckiej 9; domy mieszkalne przy ul. Puckiej 7, 21B i 23, ul. Cechowej 6 i 8, ul. Polnej 3, ul. Wiejskiej 3 i 7). Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy opiniować z właściwym konserwatorem zabytków. Szczegółowe ustalenia dla chronionych budynków znajdują się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe” dla poszczególnych terenów.
14.	MPZP fragmentu miasta Redy położonego w rejonie ulic Drogowców, Rzemieślniczej i Gniewowskiej.	XXVI/279/2012 z 28.11.2012 r.	Na terenie objętym planem znajduje się stanowisko archeologiczne, objęte wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr 7/A z dn. 14.10.1947 r. Wszelkie plany i projekty inwestycyjne na obszarze stanowiska należy uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku na podstawie opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Obowiązuje przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.
15.	MPZP fragmentu miasta Redy położonego pomiędzy ulicami Gdańską i Leśną wzdłuż terenów kolejowych.	XXVI/280/2012 z 28.11.2012 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) na obszarze planu występują historyczne elementy struktury przestrzennej - relikty osady kolejowej, układu przestrzennego dworca i placu dworcowego. Zostały one objęte strefą ochrony konserwatorskiej, zaznaczoną na rysunku planu jako zabytkowy układ urbanistyczny. Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy opiniować z właściwym konserwatorem zabytków. 2) budynki wyznaczone na rysunku planu są jako budynki o wartościach kulturowych są objęte gminną ewidencją zabytków (budynek dawnej poczty i budynek gospodarczy przy ul. Gdańskiej 70; budynek dworca kolejowego przy ul. Gdańskiej 72; domy mieszkalne wraz towarzyszącymi budynkami gospodarczymi przy ul. Gdańskiej 74 i 76; nastawnia kolejowa). Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy uzgodnić z właściwym konserwatorem zabytków. 3) obowiązuje zakaz lokalizacji budowli i urządzeń mogących wpłynąć negatywnie na walory krajobrazu kulturowego dworca i osady kolejowej.
16.	MPZP fragmentu miasta Redy w rejonie ulic Wierzbowej, Wiejskiej i Alei Lipowej.	XXVII/291/2012 z 28.12.2012 r.	Na terenie objętym planem znajduje się strefa ochrony konserwatorskiej archeologicznej, zaznaczona na rysunku planu. Wszelkie plany i projekty inwestycyjne na obszarze tej strefy należy uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku na podstawie opinii Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Obowiązuje przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.
17.	MPZP fragmentu miasta Redy dla obszaru położonego w rejonie ulic Spółdzielczej, Przemysłowej i Polnej.	XXXIV/375/2013 z 26.06.2013 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) na terenach 4U/P i 7U/P znajduje się strefa ochrony konserwatorskiej archeologicznej, zaznaczona na rysunku planu. Wszelkie inwestycje projektowane w obrębie powyższej strefy związane z pracami ziemnymi należy uzgodnić z właściwym konserwatorem zabytków. Obowiązuje przeprowadzenie archeologicznych badań ratowniczych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony zabytków. 2) budynki wyznaczone na rysunku planu jako budynki o wartościach kulturowych stanowią relikty XIX i XX wiecznej zabudowy ruralistycznej (zespół dawnego młyna przy ul. Puckiej 9). Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony wymagają pozwolenia właściwego konserwatora zabytków.
18.	MPZP miasta Redy w rejonie ulicy Leśnej, wzdłuż terenów kolejowych	XVIII/173/2016 z 21.03.2016 r.	Zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków: 2. W obszarze objętym planem znajduje się obiekt o walorach kulturowych – dom mieszkalny ul. Leśna 9, dla którego wprowadza się obowiązek zachowania proporcji budynku, geometrii dachu, kompozycji elewacji.

19.	MPZP miasta Redy w rejonie ulic Gdańskiej, Łąkowej i Alei Jana Pawła II.	XXI/195/2016 z 29.06.2016 r.	Zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków: W obszarze objętym planem nie występują obiekty chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, nie występują żadne obiekty ani obszary wpisane do ewidencji zabytków, nie występują także obiekty ani obszary stanowiące dobra kultury współczesnej wymagające ochrony. Fragment obszaru planu od strony ulicy Gdańskiej stanowi przedpole ekspozycyjne dla kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Redzie (dec. nr 1706/dn.31.03.2000 r.).
20.	MPZP miasta Redy w rejonie ulicy Puckiej i Wejherowskiej.	XXII/210/2016 z 31.08.2016 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) na obszarze planu znajduje się strefa ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego – dawnego zespołu produkcyjnego (młyn, kuźnice, tartak), znajdującą się w ewidencji zabytków archeologicznych województwa pomorskiego. Strefa ta została wyznaczona na rysunku planu. Wszelkie prace ziemne na obszarze strefy wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych na zasadach określonych przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki, 2) budynek wyznaczony na rysunku planu jako budynek o wartościach kulturowych, jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków i stanowi relikw XIX i XX-wiecznej zabudowy ruralistycznej (dom mieszkalny przy ul. Puckiej 7). Oprócz wyznaczonego w planie zakresu ochrony obowiązują dla niego ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków, w tym prawa budowlanego. Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony wymagają pozwolenia właściwego konserwatora zabytków, 3) teren dawnego zespołu produkcyjnego, wyznaczony na rysunku planu, stanowi obszar o wartościach kulturowych.
21.	MPZP miasta Redy w rejonie ulic Jodłowej i Parkowej.	XXIX/310/2017 z 24.05.2017 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) na obszarze planu znajduje się zespół dworsko - pałacowy w Ciechocinie, ujęty w gminnej ewidencji zabytków (dwór przy ul. Gajowej 9, oficyna przy ul. Klonowej 12 i park). Powyższe budynki zostały oznaczone na rysunku planu jako budynki o wartościach historyczno-kulturowych. Park został oznaczony na rysunku planu jako „strefa ochrony konserwatorskiej parku w Ciechocinie”, 2) w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, ale ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, 3) szczegółowe ustalenia dla chronionych budynków znajdują się w Rozdziale II „Ustalenia szczegółowe” dla poszczególnych terenów.
22.	Zmiana MPZP dzielnicy Pieszewo w Redzie na obszarze położonym pomiędzy rzeką Redą i ulicą Wejherowską.	XXX/323/2017 z 13.06.2017 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) dwór przy ul. Rzecznej 2 oznaczony na rysunku planu jako budynek o wartościach kulturowych, jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków. Oprócz wyznaczonego w planie zakresu ochrony obowiązują dla niego ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków, w tym prawa budowlanego. 2) park dworski przy ul. Rzecznej 2 jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków. Oprócz wyznaczonego w planie zakresu ochrony obowiązują dla niego ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków, w tym prawa budowlanego. 3) teren zespołu dworsko-parkowego przy ul. Rzecznej (dwór, park i aleja wjazdowa), oznaczony na rysunku planu, stanowi obszar o wartościach kulturowych. 4) ustala się otulinę obszaru o wartościach historyczno-kulturowych, znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków (dawna wieś Pieszewo), oznaczoną na rysunku planu. 5) bliźniaczy budynek mieszkalny jednorodzinny przy ul. Wejherowskiej 62 i 64, oznaczony na rysunku planu jako budynek o wartościach kulturowych, jest chroniony ustaleniami niniejszego planu. Oprócz wyznaczonego w planie zakresu ochrony obowiązują dla niego ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków, w tym prawa budowlanego. 6) w obrębie planu występuje stanowisko archeologiczne, dla którego wyznacza się „strefę ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego”, oznaczoną na rysunku planu. Przed przystąpieniem do prowadzenia prac ziemnych w obrębie strefy obowiązuje wymóg przeprowadzenia wyprzedzających prac archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
23.	MPZP fragmentu miasta Redy dla obszaru położonego w obrębie ewidencyjnym nr 6 (dawniej Moście Błota).	XXXVIII/397/2017 z 20.12.2017 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: 1) na fragmencie obszaru planu ustala się strefę ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego ujętego w wojewódzkiej ewidencji zabytków, oznaczoną na rysunku planu; 2) prace ziemne w obrębie strefy ochrony konserwatorskiej, o której mowa w pkt. 1 wymagają przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych na zasadach określonych przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

24.	MPZP fragmentu miasta Redy w rejonie nowego przystanku kolejowego.	XL/416/2018 z 28.02.2018 r.	Ustalenia w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego: Na terenie znajduje się stanowisko archeologiczne, objęte wpisem do rejestru zabytków woj. pomorskiego nr 7/A z dn. 14.10.1947 r. Przed przystąpieniem do prowadzenia prac ziemnych w obrębie stanowiska obowiązuje wymóg przeprowadzenia wyprzedzających prac archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
25.	Zmiana MPZP miasta Redy w rejonie ulic Łąkowej, Gdańskiej, Obwodowej i Ceynowy	XXIV/235/2020 z 29.09.2020 r.	Wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: Zmiana planu uwzględnia dotychczas ustalone zasięgi stref ochrony konserwatorskiej zespołu zabudowy w rejonie ul. Poniatowskiego, budynki zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków przy ul. Poniatowskiego oraz budynki o wartościach historyczno-kulturowych, współtworzące klimat zabudowy historycznego układu. Zmieniono niektóre zapisy dotyczące nakazów dla strefy ochrony konserwatorskiej zespołu urbanistycznego ul. ks. J. Poniatowskiego, dotychczas nadmiernie i dowolnie interpretujących wymagania co do obszarów objętych ochroną. Usuwa się zapis dot. strefy ochrony konserwatorskiej „Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy opiniować z właściwym konserwatorem zabytków.” oraz dla wskazanych chronionych obiektów „Wszelkie prace budowlane dotyczące przedmiotu ochrony należy opiniować z właściwym konserwatorem zabytków.”. Plan z 2010 r. na obszarze strefy ochrony konserwatorskiej w rejonie ul. Poniatowskiego ustalił obowiązek opiniowania wszelkich prac budowlanych dotyczących przedmiotu ochrony z właściwym konserwatorem zabytków - obowiązek ten nie ma jednak oparcia w przepisach ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w Prawie budowlanym, nie może być zatem stosowany. W GEZ ujęto także budynki mieszkalne Poniatowskiego 1, 6, 8, 9, 18, natomiast dla budynku Poniatowskiego 14 uzyskano w lutym 2015 r. pozytywną opinię PWKZ w Gdańsku dot. rozbiórki budynku, natomiast w lipcu 2018 r. PWKZ w Gdańsku odmówił wszczęcia postępowania w sprawie uzgodnienia budowy budynku mieszkalnego z częścią usługową i rozbiórki istniejącego budynku, gdyż „obszar inwestycji nie jest wpisany do rejestru zabytków, brak zatem podstaw do zajęcia stanowiska”. Ponadto dodano: „nie ma przepisu, który zobowiązywałby PWKZ do uzgadniania na wniosek inwestora inwestycji na podstawie zapisów mpzp”. Usunięto z terenu 95MN,MW,U strefę ochrony związaną ze stanowiskiem archeologicznym ujętym w Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Reda (stanowisko oznaczone w GEZ jako 5/69 – cmentarzysko grobów jamowych z wczesnej epoki żelaza), gdyż utrzymywanie zapisów dotychczasowych dla tej strefy jest obecnie bezprzedmiotowe ze względu na zaistniałe w tym terenie przekształcenia oraz obecne zagospodarowanie i zabudowę.
26.	MPZP u zbiegu ulic Puckiej i Spółdzielczej w Redzie	XXV/254/2020 z 05.11.2020 r.	8Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej 1. Na obszarze objętym planem występują obiekty o wartościach historyczno-kulturowych tj. zabytki nieruchome ujęte w ewidencji zabytków – zespół dawnego młyna z przełomu XIX/XX w., na który składają się dwa budynki spichlerzy a także budynek gospodarczy (d. kuźnia), oznaczone na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym. 2. Obowiązuje zachowanie i ochrona zabytkowej lokalizacji budynku dawnego młyna jako wartościowego reliktu zabudowy ruralistycznej. 3. Obowiązuje zachowanie i ochrona historycznych cech zabytkowych budynków, ujętych w ewidencji zabytków, takich jak: kształt dachu, forma architektoniczna, dyspozycja ścian (tj. ich artykulacja i rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych), detal architektoniczny (w tym wielkości i kształt okien oraz podziały stolarki okiennej), kolorystyka i stosowane materiały budowlane. 4. Dopuszcza się adaptację zabytkowych budynków do nowych funkcji usługowych a także zmiany związane z przystosowaniem ich do współczesnych wymogów technicznych i funkcjonalnych z zachowaniem zasad ochrony zawartych w ust. 3, przy czym wyklucza się stosowanie zewnętrznych okładzin ocieplających. Dopuszcza się harmonijną rozbudowę oraz nadbudowę budynków przy zachowaniu proporcji brył i kompozycji elewacji. 5. W przypadku prowadzenia prac budowlanych w otoczeniu zabytków, o których mowa w ust. 1, obowiązują przepisy odrębne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. 6. W obszarze objętym planem nie występują dobra kultury współczesnej.
27.	MPZP południowej części dzielnicy Pieleszewo w Redzie	XXXI/340/2021 z 29.04.2021 r.	Ustalenia i zasady w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: 1) część obszaru objętego planem (fragmenty terenów 1U,P/MN i 20U,P/MN) znajduje się w obrębie strefy ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego w ewidencji zabytków, której granice oznaczono na rysunku planu. W obrębie strefy roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia, wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, których zakres i rodzaj ustala wojewódzki konserwator zabytków w trybie przepisów odrębnych.

28.	MPZP dla obszaru położonego w rejonie ul. Harcerskiej, Długiej i Alei Lipowej w Redzie	XL/402/2021 z 02.12.2021 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej 1. Na obszarze objętym planem znajdują się: kapliczka oraz krzyż przydrożny, o wartościach religijnokulturowych, których orientacyjną lokalizację oznaczono odpowiednim symbolem graficznym na rysunku planu. 2) obowiązuje zachowanie i ochrona miejsca kultu religijnego, orientacyjnie oznaczonego na rysunku planu.
29.	MPZP dla obszaru położonego pomiędzy ul. Pucką a Parkiem Miejskim w Redzie.	XLIV/446/2022 z 24.02.2022 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej 1. Na obszarze objętym planem występują obiekty o wartościach historyczno-kulturowych tj. zabytki nieruchome ujęte w ewidencji zabytków – trzy budynki mieszkalne z XX w., oznaczone na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym. 2. Obowiązuje zachowanie i ochrona historycznych cech zabytkowych budynków, ujętych w ewidencji zabytków, takich jak: kształt dachu, bryła, forma architektoniczna, dyspozycja ścian (tj. ich artykulacja i rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych), detal architektoniczny (w tym wielkości i kształt okien i drzwi oraz podziały stolarki okiennej i drzwiowej), kolorystyka i stosowane materiały budowlane. 3. Obowiązuje zakaz rozbudowy oraz nadbudowy zabytkowych budynków, ujętych w ewidencji zabytków. Dopuszcza się adaptację zabytkowych budynków do nowych funkcji usługowych a także zmiany związane z przystosowaniem ich do współczesnych wymogów technicznych i funkcjonalnych z zachowaniem zasad ochrony zawartych w ust. 2, przy czym wyklucza się stosowanie zewnętrznych okładzin ocieplających budynku położonego przy ulicy Puckiej 8. 4. W przypadku prowadzenia prac związanych z ww. elementami chronionymi budynku zabytkowego wymagane jest stosowanie przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. 5. Część obszaru objętego planem znajduje się w granicach strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków, której granice określono na rysunku planu; w obrębie strefy roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia, wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, których zakres i rodzaj ustala właściwy konserwator zabytków w trybie przepisów odrębnych.
30.	MPZP dla obszaru pomiędzy ul. Cechową, Gdańską, Gniewowską i linią kolejową w Redzie	XLVII/468/2022 z 28.04.2022 r.	Na obszarze objętym planem znajdują się obiekty budowlane, dla których obowiązują przepisy odrębne z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami: 1) budynki o wartości historyczno-kulturowej, ujęte w gminnej ewidencji zabytków – budynki mieszkalne zlokalizowane przy ul. Ogrodowej 2, 4, 8, 15, 17 i 18, ul. Cechowej 1a, ul. Gdańskiej 2, 2a, 22 i 24, ul. Gniewowskiej 2; 2) obiekt o wartościach historyczno-kulturowych – krzyż. 2. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków: 1) dla budynków o wartości historyczno-kulturowej, ujętych w gminnej ewidencji zabytków, ustala się: a) zakaz ocieplania od zewnątrz budynków z zachowanymi historycznymi elewacjami wykonanymi z cegły licowej, kamienia, drewna, elewacjami szachulcowymi oraz innych form historycznego detalu architektonicznego, b) zakaz rozbudowy i nadbudowy budynków, c) wszelkie działania w obrębie obiektów ujętych w ewidencji wymagają stosowania przepisów odrębnych, dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; 2) dla obiektu o wartościach historyczno-kulturowych – krzyża, oznaczonego na rysunku planu, ustala się zachowanie pierwotnej formy obiektu oraz układu kompozycyjnego, z dopuszczeniem prowadzenia prac konserwatorskich i robót budowlanych, z zachowaniem ustaleń planu oraz z uwzględnieniem przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
31.	MPZP dla obszaru Miejskiego Parku Rodzinnego w Redzie	XLVIII/480/2022 z 26.05.2022 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej 1. W obszarze objętym planem nie występują obiekty ani obszary wpisane do rejestru zabytków. 2. Część obszaru objętego planem znajduje się w granicach strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków, której granice określono na rysunku planu; w obrębie strefy roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia, wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, których zakres i rodzaj ustala właściwy konserwator zabytków w trybie przepisów odrębnych. 3. W obszarze objętym planem nie występują krajobrazy kulturowe podlegające ochronie ani dobra kultury współczesnej.
32.	MPZP w rejonie ul. Polnej w Redzie.	LVII/549/2022 z 15.12.2022 r.	Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

			1) Część obszaru objętego planem znajduje się w strefach ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków: Dec. Nr 429/A z dnia 26.10.1987 r. – aktualny nr Rej. C-514, oraz Dec. Nr 431/A z dnia 16.11.2987 r. – aktualny nr. Rej. C-523, których granice oznaczono na rysunku planu. W obrębie stref obowiązują następujące zasady: a) roboty ziemne na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, na zasadach określonych w przepisach odrębnych, b) ponadto zasady ochrony konserwatorskiej regulują przepisy odrębne; 2) część obszaru objętego planem znajduje się w strefach ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych w ewidencji zabytków, których granice oznaczono na rysunku planu; w obrębie stref obowiązują następujące zasady: roboty ziemne na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, na zasadach określonych w przepisach odrębnych; 3) część obszaru objętego planem znajduje się w strefie pełnej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego AZP 06-41/16 Reda 8 w ewidencji i częściowo w rejestrze zabytków, której granice oznaczono na rysunku planu, stanowisko przeznaczone do trwałego zachowania. W obrębie strefy obowiązują następujące zasady: a) zakaz zabudowy, b) zakaz prowadzenia działalności inwestycyjnej i gospodarczej związanej z naruszaniem struktury gruntu, w szczególności zakaz prowadzenia orki i wydobywania surowca, c) zakaz przekształcania formy terenowej, d) zakaz wprowadzenia zieleni wysokiej, e) zakaz dokonywania dalszych podziałów geodezyjnych; dopuszcza się scalenia, f) przy prowadzeniu wycinki drzewostanu należy zapewnić zachowanie części korzennej drzew i krzewów; zakazuje się stosowania zrywki wleczonej, g) dla części stanowiska archeologicznego objętej wpisem do rejestru zabytków zasady ochrony konserwatorskiej regulują ponadto przepisy odrębne.
33.	MPZP w rejonie ulicy Kazimierskiej w Redzie	LXI/587/2023 z 30.03.2023 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej 1. Fragment terenu 01 MN-U a także fragmenty terenów komunikacji 01 KDL, 02 KDL oraz 05 KDD znajdują się w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków województwa pomorskiego, której granice określono na rysunku planu. W obrębie strefy roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia, wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych na zasadach określonych przepisami odrębnymi. 2. Tereny 02 MN-U, 03 MN-U oraz fragmenty terenów 01 MN-U, 16 RN, 23 I a także fragmenty terenów komunikacji 02 KDL, 09 KR, 10 KR oraz 12 KR znajdują się w strefie ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków, której granice określono na rysunku planu. W obrębie strefy roboty ziemne lub zmiana dotychczasowego sposobu zagospodarowania na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia, wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, na zasadach określonych przepisami odrębnymi. 3. Na obszarze objętym planem, w terenie 01 KDL, znajduje się krzyż przydrożny o wartościach historyczno-kulturowych, którego orientacyjną lokalizację oznaczono odpowiednim symbolem graficznym na rysunku planu. Ochronie podlega forma architektoniczna krzyża, zastosowane materiały oraz jego funkcja religijno-kulturalna. W przypadku przebudowy dróg publicznych w sąsiedztwie krzyża, dopuszcza się jego przeniesienie lub odtworzenie na innym terenie, w najbliższej możliwej lokalizacji w stosunku do pierwotnego usytuowania. 4. W obrębie terenów 01 MN-U oraz 04 KDL obowiązuje ochrona i uzupełnianie istniejącego, historycznego drzewostanu zgodnie z lokalnymi warunkami siedliskowymi, z zastosowaniem szlachetnych gatunków liściastych. Orientacyjną lokalizację historycznego drzewostanu oznaczono na rysunku planu odpowiednim symbolem graficznym. Dopuszcza się niezbędną wycinkę drzewostanu w przypadku złego stanu fitosanitarnego, zagrożenia życia i mienia, pod warunkiem jego zrekomensowania w postaci nowych nasadzeń. Obowiązuje zakaz ogławiania drzew, dopuszcza się wyłącznie cięcia sanitarne lub pielęgnacyjne.
34.	MPZP dla obszaru położonego w rejonie ul. Gdańskiej, Jana III Sobieskiego i Leśnej w Redzie	LXX/688/2024 z 03.01.2024 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej 1. Na obszarze objętym planem występują historyczne elementy struktury przestrzennej dawnej osady kolejowej, układu przestrzennego dworca i placu dworcowego - objęte strefą ochrony konserwatorskiej, zaznaczoną na rysunku planu jako zabytkowy zespół dworca kolejowego i osiedla kolejowego.

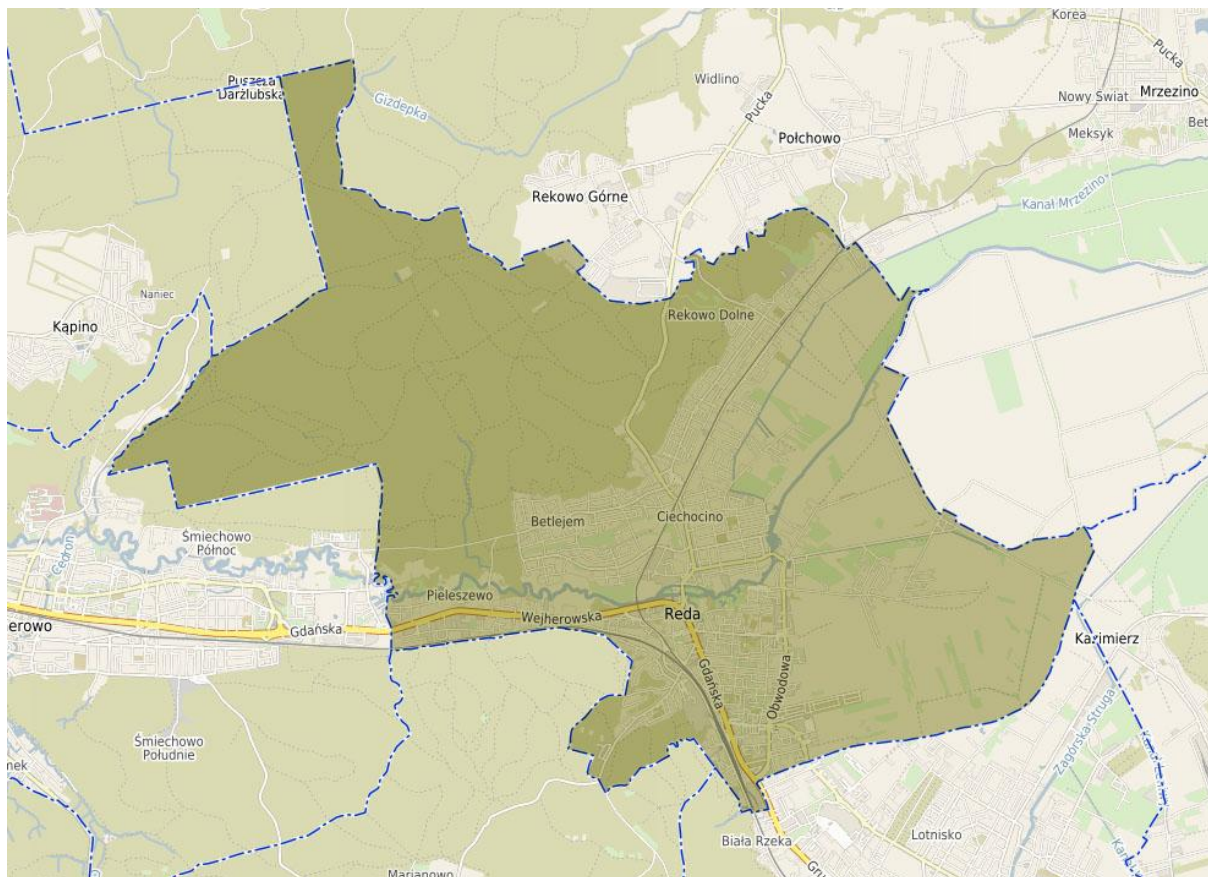
			2. W strefie zabytkowego zespołu dworca kolejowego i osiedla kolejowego ustala się: 1) zakaz lokalizacji budowli i urządzeń mogących wpłynąć negatywnie na walory krajobrazu kulturowego dworca i osady kolejowej; 2) zakaz lokalizacji zamontowanych na budynkach instalacji odnawialnych źródeł energii wykorzystujących do wytwarzania energii wyłącznie energię promieniowania słonecznego; 3) dla zabudowy gospodarczej obowiązuje: zakaz stosowania ociepleń zewnętrznych w przypadku elewacji ceglanej oraz zakaz stosowania jaskrawych odcieni na elewacjach budynków. 3. W terenie oznaczonym w planie jako 11.KKK występuje obiekt o wartościach historyczno-kulturowych tj. budynek nastawni kolejowej, dla którego obowiązuje ochrona lokalizacji, bryły budynku, formy dachu oraz pokrycia dachowego w formie dachówki karpiówki. 4. W przypadku prowadzenia prac budowlanych w otoczeniu zabytków, o których mowa w ust.1 i ust.2, obowiązują przepisy odrębne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. 5. W obszarze objętym planem nie występują dobra kultury współczesnej.
35.	MPZP dla obszaru położonego w rejonie ul. Obwodowej i Rolniczej w Redzie	XIV/125/2025 z 27.03.2025 r.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej 1. W granicach planu znajduje się strefa ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego, dla której ustala się: w obrębie strefy archeologicznej roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na obszarze występowania zabytków archeologicznych, mogące doprowadzić do ich przekształcenia lub zniszczenia, wymagają czynności ustalonych w przepisach ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. 2. Na obszarze objętym planem nie występują dobra kultury współczesnej podlegające ochronie. 3. W przypadku natrafienia w trakcie realizacji prac ziemnych na przedmiot posiadający cechy zabytku zastosowanie mają przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

5.2 Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1 Charakterystyka gminy



Ryc. 1. Plan miasta Reda (www.miasto.reda.pl).



Ryc. 2. Położenie gminy miasto Reda (podkład: <https://reda.e-mapa.net/>).

Gmina Miasto Reda położona jest w województwie pomorskim, w powiecie wejherowskim. Jest gminą miejską. Obszar ten charakteryzuje się dogodnym położeniem pod względem geograficznym i tranzytowym. Gmina Miasto Reda sąsiaduje i graniczy z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego:

- gminą wiejską Wejherowo (województwo pomorskie, powiat wejherowski),
- gminą miejską Wejherowo (województwo pomorskie, powiat wejherowski),
- gminą miejską Rumia (województwo pomorskie, powiat wejherowski),
- gminą wiejską Kosakowo (województwo pomorskie, powiat pucki),
- gminą wiejską Puck, województwo pomorskie, powiat pucki.

Gmina Miasto Reda położona jest w obrębie mezoregionu Pobrzeże Kaszubskie, a częściowo także w obrębie mezoregionu Pradolina Redy - Łeby i Pojezierza Kaszubskiego.

Miasto Reda stanowi jedno z miast Małego Trójmiasta Kaszubskiego, wchodzi w skład Aglomeracji Trójmiejskiej. Oddalone jest o 46 km od centrum Gdańska i o 10 km od centrum Gdyni. Gmina miejska posiada powierzchnię 33,4 km², co stanowi 0,19% powierzchni województwa (18 310 km²).

Liczba mieszkańców Redy od wielu lat systematycznie zwiększa się, wyraźną tendencję wzrostową obserwuje się od 1982 r. Według danych z 30 listopada 2023 r. liczba mieszkańców wynosiła 28 588. W ciągu ostatniego dwudziestolecia populacja miasta wzrosła o ponad połowę i prognozuje się utrzymanie trendu wzrostowego przez następne 20 lat.

Dostępność komunikacyjna miasta jest bardzo dobra. Przez Miasto Reda, położone w aglomeracji Trójmiasta, przebiega droga wojewódzka nr 468, która biegnie od końca autostrady A1 przez Wejherowo i Lębork, Słupsk, Sławno i Koszalin do terenów nadgranicznych. Ponadto przez Redę biegną trasy komunikacyjne w kierunku miast turystycznych takich jak Hel, Władysławowo czy Łeba. Miasto posiada połączenia autobusowe i kolejowe. Dojazd komunikacją samochodową z Redy na lotnisko możliwy jest w czasie 30 minut. Obsługę komunikacyjną miasta zapewnia system dróg o znaczeniu regionalnym, powiatowym i lokalnym. Infrastruktura drogowa w powiecie jest dobrze rozwinięta.

W Redzie znajduje się stacja kolejowa, która obsługuje połączenia do Władysławowa, Lęborka, Słupska, Trójmiasta. W sezonie letnim kursują dodatkowe pociągi umożliwiające dostęp do nadmorskich kurortów. Przez miasto przejeżdżają zarówno kolejki SKM jak i pociągi PKP PR, co skutkuje zadowalającą ilością połączeń kolejowych. Reda posiada także połączenia komunikacji miejskiej w obrębie „Małego Trójmiasta Kaszubskiego” oraz Gdyni.

Środowisko naturalne to wielki atut Miasta Reda. Brak ciężkiego przemysłu sprawił, że środowisko zachowało wiele swoich najcenniejszych walorów. Położenie miasta na obszarze Puszczy Darżlubskiej, Pradoliny Redy-Łeby, przy granicy Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego oraz ukształtowanie terenu sprawia, że Reda jest miastem wyjątkowym pod względem lokalizacji i warunków środowiskowych.

5.2.2 Rys historyczny

Dokumenty pisane pochodzące ze średniowiecza wymieniają Grężlewo, osadę na obecnym obszarze Redy. W 1358 r. osada występuje pod nazwą Granslaw, w 1398 r. Granissow lub Granslow. W 1400 r. nazwa miejscowości brzmiała Redau, zaś w 1433 r. Rede. Od 1500 r. nosi stałe nazwę Reda pochodzącą od nazwy rzeki, nad którą jest położona.

We wczesnym średniowieczu obszar Redy wchodził w obręb Pomorza Wschodniego. W tym czasie następowało intensywne wypalanie i wycinanie lasów dla potrzeb gospodarczych. Pojawiło się skupisko osad otwartych na obszarze Ciechocino - Pieleszewo - Reda. W tym okresie spotykamy się z własnością drobnorycerską, która przechodziła często w posiadanie Kościoła. W papieskim potwierdzeniu posiadłości klasztoru oliwskiego w 1245 r., mówi się o dziesięcinie z jazu w Redzie. Pieleszewo, Reda i Ciechocino stanowiły dobra królewskie. Pomorzem Wschodnim zarządzał z ramienia panującego władcy namiestnik. Po zagarnięciu w 1309 r. Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków, omawiane obszary należały do komturstwa gdańskiego i podlegały urzędowi rybackiemu w Pucku.

Pierwsza źródłowa informacja o Redzie pochodzi z kontraktu lokacyjnego z 1357 r. Dokument ten stwierdza istnienie na tym terenie osady na prawie chełmińskim. Właścicielami tej osady byli Krzyżacy. Mieszkańcy wsi uzyskali wówczas prawo spławiania drewna rzeką Redą do morza. Rzeka przez wiele wieków była wykorzystywana jako arteria komunikacyjna i w związku z tym nie wolno było budować na niej jazów i innych zapór uniemożliwiających żeglugę. Uruchomiono jednak nad jej brzegami zakłady produkcyjne, o czym informuje wzmianka z 1400 r., mówiąca o istnieniu w Redzie młyna zbożowego, istniejącego od 1340 r. oraz kuźnicy. W 1340 r. była tu również karczma oraz drewniany kościół z XII w. Przetrwał on do XVII w., kiedy spłonął. Został wkrótce odbudowany z tzw. muru pruskiego i służył wiernym do końca XIX w. W 1903 r. zbudowano nowy kościół w stylu neogotyckim, a stary rozebrano.

Wiek XV to okres wojen toczących się na Pomorzu. Nie oszczędziły one i Redy. Najwięcej ucierpiała w okresie grabieżczych napadów grup żołnierskich podczas wojny trzynastoletniej oraz w czasie wojen szwedzkich. Szczególnie dał się we znaki król szwedzki Gustaw Adolf, nazywany często "rabusiem Europy", który zajmując obszary Wybrzeża, organizował systematycznie wyprawy oddziałów wojskowych do rabowania majątków szlacheckich i zagród chłopskich. Podczas jednej z takich wypraw, która wyruszyła z Pucka, zrabowano ok. 2000 sztuk owiec i kilkaset sztuk bydła.

W latach 1627 i 1628 dał się również we znaki ludności polskiej pułkownik Jan Lanckoroński, który dowodząc stacjonującą w Pucku nieopłaconą dywizją, rekwirował sam lub przez swe oddziały chłopski dobytek z całej okolicy, w tym także ze wsi Reda, Ciechocino i Pieleszewo. Ogromne wyniszczenie tych obszarów przyniósł najazd króla Gustawa w latach 1656-1660. Obrabowane z bydła i koni wsie, zubożały. W Ciechocinie, gdzie przed wojną było 10 gburów, po "potopie" pozostało ich jedynie 3. Według lustracji z 1658 r. w Redzie pozostał tylko jeden, zaś trzy posiadłości były puste.

W 1768 r. właściciel redzkiej kuźnicy żelaza i stali, Ernest Konopacki, uzyskał zezwolenie na budowę fabryki wyrobów mosiężnych, które to zezwolenie zostało potwierdzone przez króla. W tym czasie wieś liczyła 74 mieszkańców. W 1772 r., w wyniku pierwszego rozbioru Polski, Reda znalazła się w granicach monarchii pruskiej na blisko półtora wieku. Znaczniejszy rozwój Redy nastąpił dopiero po wybudowaniu dróg bitych z Gdańska do Lęborka i Pucka. W 1869 r. było już 55 domów i 692 mieszkańców, w tym 629 katolików i 63 ewangelików. W 1872 r., po przeprowadzeniu linii kolejowej (1870 r.) było 763 mieszkańców, zaś w 1885 r. 79 domów i 784 osoby, w tym: 691 katolików, 90 ewangelików, 2 Żydów i 1 dysydent. Katolikami byli Polacy, czyli Kaszubi. Z protestantyzmem

identyfikowała się trwale ludność niemiecka. Nie zawsze jednak podziały wyznaniowe pokrywały się z językowymi.

Dnia 10 lutego 1920 r. wojsko polskie Frontu Pomorskiego wkroczyło do Redy i pobliskich miejscowości. Wraz z wkroczeniem wojska administracja samorządowa przeszła w ręce Polaków. W pierwszym okresie po uzyskaniu niepodległości ustrój samorządowy na tych terenach opierał się na przepisach pruskich zawartych w ustawie z 1891 r. Ustawa ta z początku została tylko częściowo zmodyfikowana przez władze polskie. Pozostałości ustawodawstwa pruskiego straciły swoją moc obowiązującą w marcu 1933 r., kiedy to wydana została ustawa o częściowej zmianie samorządu terytorialnego. Wprowadziła ona nowy jednolity podział terytorialny na gromady, z sołtysem na czele oraz gminy zarządzane przez wójta, któremu podlegali sołtysi. Postępująca inflacja marki polskiej i związany z tym szybki wzrost kosztów utrzymania, pogarszające się warunki socjalno-bytowe w latach 1921-1924, które zaczęły się już w 1917 r. brakiem żywności, odzieży, opału, nafty na cele oświetleniowe, miały wpływ na potęgujące się niezadowolenie robotników. W lipcu 1921 r. doszło do masowych strajków i demonstracji w Wejherowie, Pucku, Gdyni, Zagórzcu i Redzie. Następna fala strajków przetoczyła się w październiku 1923 r. i objęła zakłady drzewne w Redzie, Gościcinie i Zagórzcu. Do kolejnych strajków doszło też w 1924 r. Organizatorem strajków było Zjednoczenie Zawodowe Polskie. Poprawa sytuacji nastąpiła w związku z rozbudową pobliskiej Gdyni. W tym czasie rozrosła się również i Reda, jako zaplecze mieszkaniowe robotników zatrudnionych w pobliskim portowym mieście. Już w 1924 r. liczyła ona 1000 mieszkańców. W tym czasie posiadała dwuklasową szkołę powszechną, dworzec kolejowy, oddział pocztowy, młyn, kuźnicę, cegielnię, hotel "Pod Białym Orłem", budynek towarzystwa Czytelni Ludowych oraz kilka sklepów. W latach 1934 - 35 została zmodernizowana, włącznie z ułożeniem nawierzchni bitumicznej na odcinku Rumia - Lębork, trasa przelotowa Gdańsk - Koszalin o nawierzchni tłuczniowej.

9 września 1939 r. Reda została zajęta przez Niemców. Rozpoczął się okres okupacji, w czasie którego pogorszyły się warunki materialne ludności polskiej. Stworzono odrębne warunki pracy i płacy dla Polaków i Niemców. Podczas okupacji zginęło wielu mieszkańców Redy. W wyniku ofensywy styczniowej w 1945 r. miasto zostało oswobodzone 12 marca.

Krótko po zakończeniu II wojny światowej zorganizowano w Redzie Ośrodek Zdrowia. Pod koniec 1949 r. zakończono budowę toru kolejowego z Chyloni do Redy. Natomiast w 1957 r. oddano do użytku drugi tor między Redą a Wejherowem z przystosowaniem do ruchu pociągów elektrycznych. Pełną elektryfikację zakończono 31 grudnia tegoż roku. W 1972 r. oddano do użytku przystanek kolejowy Reda Pieleszewo, który został wybudowany częściowo w czynie społecznym mieszkańców Redy.

W latach 1945 - 1954 wsie Reda, Pieleszewo i Ciechocino podlegały administracyjnie gminie Wejherowo. Z dniem 1 stycznia 1955 r. w Redzie powołana została Gromadzka Rada Narodowa. W jej zasięg działania oprócz Redy wchodziły: Ciechocino, Pieleszewo i Państwowe Gospodarstwo Rolne Kapino. Z chwilą uzyskania przez Redę praw osiedlowych, tj. 1 stycznia 1956 r., wyłączono z granic administracyjnych osiedle Kapino. Reda została miastem 1 stycznia 1967 r.

W latach 1974-75 wybudowano cmentarz komunalny, położono drugą jezdnię od granicy Gdyni do Redy, zbudowano most i skrzyżowanie dróg w kierunku Pucka i Wejherowa, wiadukt pod torami kolejowymi i dwie jezdnie do Wejherowa. Do 1975 r. funkcjonowały już dwie szkoły podstawowe i Zasadnicza Szkoła Rolnicza (obecnie Zasadnicza Szkoła Zawodowa Rzemiosł Różnych). Otwarty został także dom towarowy z restauracją „Jubilatka”.

Od początku lat sześćdziesiątych bardzo szybko rozwijało się budownictwo mieszkaniowe, które mimo regresu w budownictwie w Polsce, w Redzie rozwija się nadal dynamicznie. Bardzo szybki przyrost ludności Redy nastąpił po wybudowaniu bloków z mieszkaniami dla pracowników budowanej Elektrowni Jądrowej w Żarnowcu. Po zaniechaniu budowy tej elektrowni budynki te zostały przekazane Spółdzielni Mieszkaniowej „Energetyk”.

5.2.3 Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

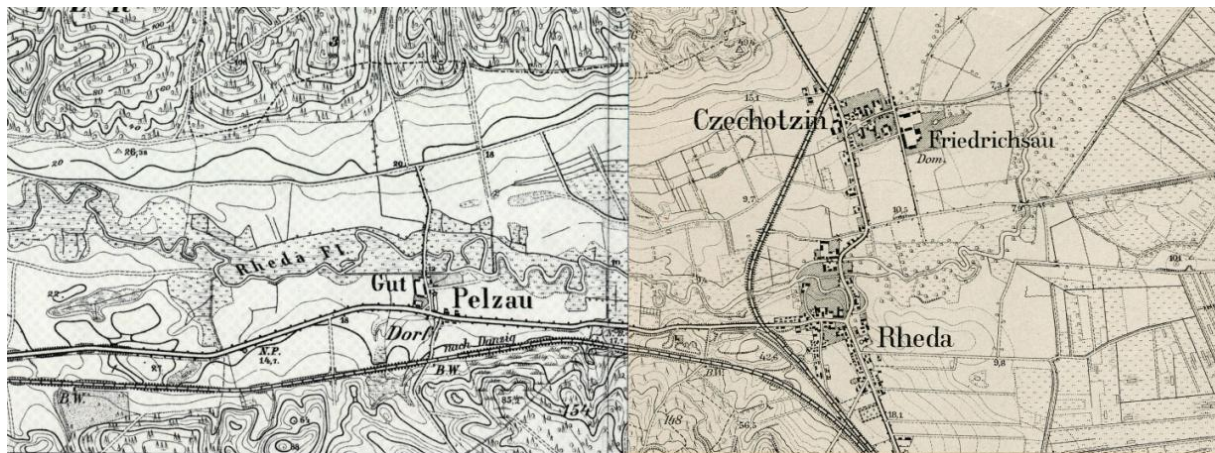
Krajobraz kulturowy to niepowtarzalne, indywidualne oblicze miejsca, którego wizerunek jest syntezą elementów przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z aktywnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne, kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne - zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności

oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Ochrona dziedzictwa kulturowego, które należy przekazać przyszłym pokoleniom, jest najistotniejszym czynnikiem kształtowania tożsamości i osobowości mieszkańców, by mogli identyfikować się ze swoim miastem i siedliskiem oraz zrozumieć jego historię.

I. UKŁAD PRZESTRZENNY

Miejscowość Reda posiada korzenie średniowieczne. W 1357 r. wymieniona jest w kontrakcie lokalizacyjnym *Gręzlewa* - osady istniejącej na prawie chełmińskim na obecnym obszarze Redy. W 1358 r. osada występuje pod nazwą *Granslaw*, a w 1398 r. następuje zmiana nazwy *Granslaw* na *Granissow* lub *Granslow*. W 1400 r. otrzymuje nazwę *Redau*, a w 1433 r. Reda.

Układ przestrzenny stanowi wypadkową wielowiekowego procesu łączenia odrębnych wsi: Redy (Gręzlewa), Ciechocina, Pieszewa i Rekowa. Przy rozwidleniu dróg zlokalizowana była działka kościoła, funkcjonującego od średniowiecza (w dokumentach wymieniony w 1358 r.). W części środkowej czytelny zarys dawnej owalnicy, której pozostałością jest ul. Ogrodowa i Sobieskiego. Zasadnicze zmiany w układzie po wykonaniu bitej drogi w kierunku Gdańska, Pucka i Wejherowa. Wówczas główną osią stała się nowa droga, a zachodni ciąg komunikacyjny stał się drugorzędny. Następnie przeprowadzenie linii kolejowej w 1870 r. i budowa dworca na południe od centrum przyczyniły się do rozwoju miejscowości w tym kierunku na początku XX w. W 2 poł. XX w. Reda rozrosła się w kierunku wschodnim, wzdłuż dawnych dróg prowadzących prostopadle do głównego traktu oraz w kierunku zachodnim - poza linię kolejową. Prawa miejski Reda otrzymała 1 stycznia 1967 r.



Ryc. 3. Reda. 1. Mapa Messtischblatt, 1913 r., skala 1:25 000, nr mapy 1375; 2. Mapa Messtischblatt, 1910 r., skala 1:25 000, nr mapy 1376.

II. OBIEKTY SAKRALNE

Kościół parafialny rzym.-kat. pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, ob. pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Kościół usytuowany w pn. części miasta, bezpośrednio przy głównej drodze przelotowej prowadzącej z Gdyni do Słupska i Helu (ul. Gdańska), w niedalekim sąsiedztwie węzłowego skrzyżowania Słupsk-Hel. Teren kościelny ogrodzony, otoczony starodrzewem. Po stronie pn. stara plebania.

Początki parafii katolickiej w Redzie sięgają XII w. Na terenie zlokalizowanym obecnie na pn. od plebanii wzniesiono wówczas drewniany kościół pw. Św. Piotra i Pawła, fundacja książąt pomorskich. Kościół ten został spalony podczas potopu szwedzkiego. Na jego miejscu wzniesiono nowy, murowany, w konstrukcji ryglowej. Otrzymał on to samo wezwanie. W latach 1901-1903 wzniesiono obecny kościół, ceglany, ufundowany z odszkodowań wypłaconych przez rząd francuski rządowi pruskiemu za straty poniesione w wojnie niemiecko-francuskiej w 1815 r. Kościół konsekrowano w 1907 r. Rozebrano wówczas, będący w złym stanie, stary kościół ryglowy. Kościół pierwotnie był pod wezwaniem Św. Katarzyny Panny Męczennicy, zmieniono je na obecne (pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Katarzyny Aleksandryjskiej) w 1959 r.

Kościół murowany z cegły, elewacje licowane licówką o układzie „krzyżkowym”. Trzynawowy o szerokiej 5-przęsłowej nawie głównej i bardzo wąskich nawach bocznych. Ostatnie, zach. przęsło nawy, na całej jej szerokości wypełnione przez drewniany chór. Prezbiterium 1-przęsłowe, domknięte wielobocznie. Zakrystia na planie kwadratu, po pn. stronie prezbiterium. Nawa główna, boczne i prezbiterium kryte odrębnymi dachami o dużym stopniu nachylenia połaci. Prezbiterium i nawy boczne niższe od nawy głównej. Nad nawą główną i prezbiterium dachy dwuspadowe, nad nawami bocznymi dachy pulpitowe. Wieża na osi kościoła, po zach. stronie, na rzucie kwadratu, o smukłych proporcjach, czworościenna, strzelisty dach namiotowy, 8-połaciowy. Otwory okienne ostrołukowe.



Fot. 1. Reda. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Katarzyny Aleksandryjskiej (fot. autor opracowania).

III. ZAŁOŻENIA DWORSKO PARKOWE Z FOLWARKAMI

Na terenie gminy miasta Reda znajdują się dwa założenia dworsko-parkowe:

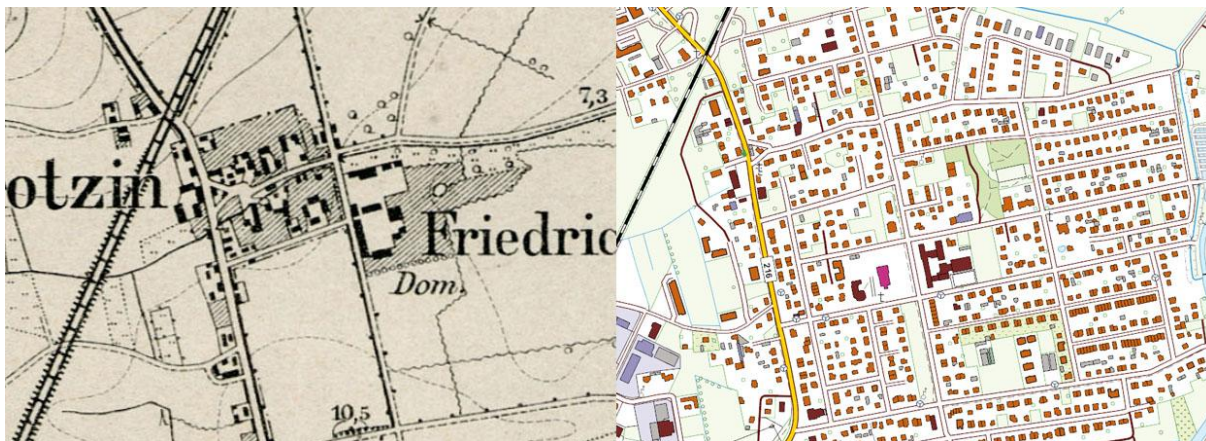
Zespół dworsko - parkowy w Ciechocinie z XIX w. Obecnie miejscowość wchodzi w obręb miasta Reda. Zapis nazwy dawnej miejscowości Ciechocino w niemieckich dokumentach ulegał licznym zmianom: *Stechzin, Ziechotzin, Zechenczyn, Czegenczyn, Czechoczin, Ciechoczin* czy *Ciechocino*. 12 marca 1370 r. komtur gdański Konrad Zöllner von Rothenstein wydzielił Barnisławowi 37 łanów (ok. 4366 ha) ziemi w Ciechocinie wraz z osadnikami. Prawo zastrzeżone, jakie zachował dla siebie zakon krzyżacki w przypadku wałów zamkowych, wskazuje na istnienie w Ciechocinie dworku obronnego. Przypuszcza się, że Ciechocino i Rekowo przez długi czas były zarządzane wspólnie, ponieważ chłopci płacili czynsz i odrabiali pańszczyznę na rzecz Rekowa. W 1773 r. jako pan dziedziczny w dokumencie występuje Przebendowski. W kwestii własności folwarku rozgorzał spór. Królewska Kamera Wojny i Domen w Kwidzynie rościła sobie do niego prawo, uważając go za przyległość starostwa puckiego. Natomiast Przebendowski twierdził, że królowie polscy nadali mu folwark jako własność dziedziczną, za co zapłacił gotówką. W 1789 r. Ciechocino było uznawane za królewską wieś z karczmą oraz 17 domami podlegająca urzędowi domen w Pucku. W 1819 r. w konsekwencji regulacji chłopskich usamodzielniało się pięciu chłopów, którzy posiadali jeden łan i pięć morgów chełmińskich ziem. Wieś oraz folwarki domenalne były od najdawniejszych czasów rozdzielone. Dopiero około 1873 r. autorytarnie zatwierdzono ten podział przez nadanie folwarkowi domenalnemu nazwy Friedrichsau (folwark Ciechocino).

Obecnie stan zachowania zespołu jest zły, zatarcia uległa pierwotna kompozycja założenia. Nieczytelne są dawne trakty komunikacyjne. Do dziś zachowały się: dwór (ul. Gajowa 9), pozostałości parku oraz oficyna (ul. Klonowa 12). Wokół dawnego założenia wytyczono nowe ulice i powstały nowe zabudowania mieszkalne. Dawniej zespół składał się również z folwarku pochodzącego prawdopodobnie z XVI w.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przedstawiono następujące zalecenia konserwatorskie: wydzielenie i urządzenie pozostałości parku (obecnie wydzielony i zadbane, służy jako miejsce wypoczynku: plac zabaw, boisko do gry); ochrona budynku dawnego dworu (ewentualnie rewaloryzacja); zachowanie ekspozycji zespołu od strony zachodniej (od ulicy).



Fot. 2. Reda-Ciechocino. Budynek dawnego dworu, ul. Gajowa 9 (fot. autor opracowania).



Ryc. 4. Reda - Ciechocino. 1. Mapa Messtischblatt, 1910 r., skala 1:25 000, nr mapy 1376; 2. Mapa skala 1:5000 (podkład www.geoportal.gov.pl).

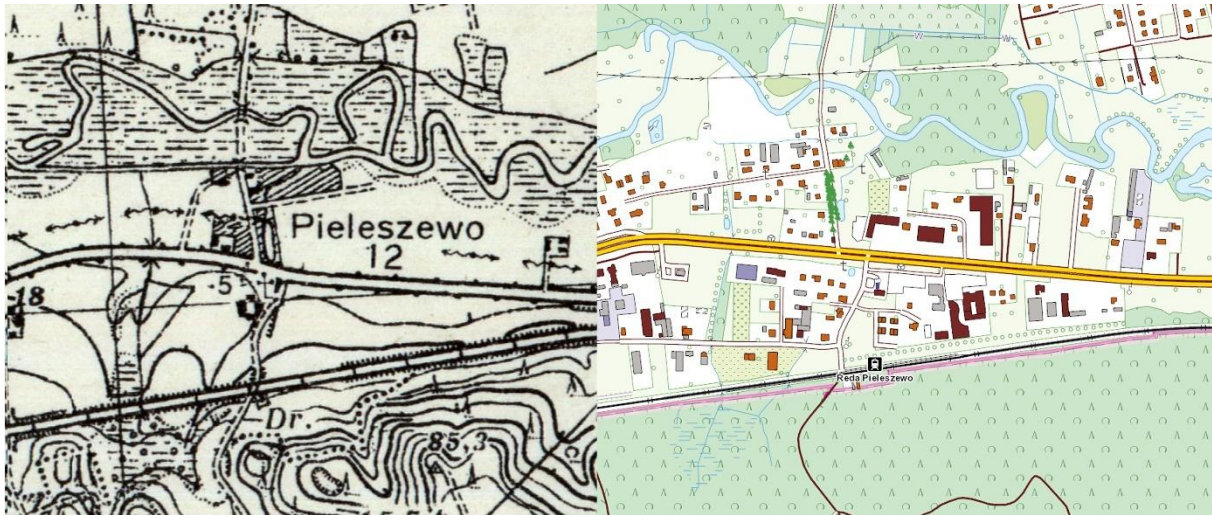
Zespół dworsko - parkowy w Pieleszewie. Pieleszewo, podobnie jak Ciechocino, do 1956 r. było osobną wsią. Od 1 stycznia 1956 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 3 grudnia 1955 r. Reda, Ciechocino i Pieleszewo zostały połączone w jedno osiedle Reda. W średniowieczu zespół ten składał się z folwarku, młyna i browaru.

Obecnie stan zachowania zespołu podobnie jak w przypadku zespołu w Ciechocino jest zły. Układ przestrzenny zachowany fragmentarycznie w postaci budynku dawnego dworu z końca XIX w. (ob. budynek mieszkalny przy ul. Recznej 2) wraz z ceglanym ogrodzeniem z bramą, aleją dojazdową, stawem z układem wodnym oraz parkiem ze szpalerem granicznym. Nie zachowały się żadne budynki gospodarcze. Stan zachowania dawnego dworu jest dobry. Park częściowo zachowany wymaga bieżących prac porządkowych.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przedstawiono następujące zalecenia konserwatorskie: ochrona zespołu poprzez zachowanie istniejących elementów: dworu, ogrodzenia ceglanego z bramą, alei dojazdowej, stawu z układem wodnym, parku ze szpalerem granicznym; ograniczenie kubatury nowej zabudowy, w celu zachowania ekspozycji historycznych elementów.



Fot. 3. Reda – Pieleszewo. Budynek dawnego dworu, ul. Reczna 2 (fot. autor opracowania).



Ryc. 5. Reda - Pieleszewo. 1. Mapa Messtischblatt, 1940 r., skala 1:25 000, nr mapy 1375; 2. Mapa skala 1:5000 (podkład www.geoportal.gov.pl).

IV. ZABYTKOWA ZIELEŃ

Na terenie Miasta Gminy Reda występuje niewiele tego typu zabytków. Należą do nich pozostałości parku z 1 poł. XIX w. z zespołu dworsko-parkowego w Ciechocinie. Park położony jest obecnie w narożu ul. Gajowej i Parkowej (niegdyś w miejscowość Ciechocino), na wschód od budynku dawnego dworu (obecnie budynek mieszkalny przy ul. Gajowa 9). Pierwotnie zajmował nieco większy obszar (współczesne zabudowania w narożu ul. Parkowej i Brzozowej). Obecnie park zachowany jest fragmentarycznie, posiada powierzchnię ok. 1,2 ha. Jest zadbany, służy jako miejsce wypoczynku dla mieszkańców. Plan parku czytelny, pozostały nieliczne nasadzenia z XIX w.

Drugim przykładem są pozostałości parku z zespołu dworsko-parkowego w Pieleszewie z końca XIX w. Położony jest on w zachodniej części miasta (dawna miejscowość Pieleszewo) przy ul. Rzecznej, na wschód od dawnego budynku dworu (obecnie budynek mieszkalny przy ul. Rzecznej 2). Park częściowo zachowany: aleja dojazdowa, staw z układem wodnym przy ul. Rzecznej, szpaler graniczny (za zabudowaniami przy ul. Łososiowej 6). Park jest zaniedbany, zarośnięty samosiewami, wymaga bieżących prac pielęgnacyjnych.

Kolejnym przykładem jest zachowany szpaler drzew wokół podjazdu w zespole dworca kolejowego z końca XIX w. przy ul. Gdańskiej 72 oraz zabytkowa zieleń na cmentarzu parafialnym z XIX w. przy ul. Gdańskiej.

Na terenie miasta Reda istnieje także aleja lipowa z 2 poł. XVIII w., znajduje się ona obecnie przy ul. Lipowej. Prawdopodobnie była to droga lokalna łącząca Ciechocino (dzielnica Redy) z Połchowem (od XIII do XVII w.). Następnie została połączona w trakt handlowy z Pucka do Redy (XVII-XIX w.). Od połowy XIX w. ponownie stała się drogą lokalną, drogą wewnętrzną Rekowa Dolnego. Obecnie zachowana fragmentarycznie.

V. ZABYTKI PRZEMYSŁU I TECHNIKI

Do tego typu zabytków należy:

Zespół dworca i osiedla kolejowego. W 2 poł. XIX w. Reda uzyskała połączenie kolejowe w wyniku wybudowania linii z Gdańska do Stargardu Szczecińskiego. W skład zespołu dworca wchodzi dworzec (ul. Gdańska 72), dawny budynek poczty i telegrafu, domy mieszkalne pracowników kolejowych, budynki techniczne i gospodarcze. Zespół ten powstał ok. 1875 r. Główną jego część stanowi plac z półkolistym podjazdem (obsadzony szpalerem drzew) prowadzącym do budynku dworca kolejowego. Północną stronę placu zamyka budynek dawnej poczty i wielorodzinny budynek mieszkalny, a południową wielorodzinne budynki mieszkalne. Budynki te są dobrze zachowane, w dobrym stanie

technicznym, w latach 2015-2016 zostały odnowione. Zespół posiada ciekawy układ przestrzenny, o zachowanych formach architektonicznych i zachowanym starodrzewie. Jego architektura jest przykładem typowej zabudowy osiedli kolejowych. Dworzec w Redzie zaprojektowano jako okazały budynek, z zapleczem w formie zadaszonych peronów i domów dla pracowników.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przedstawiono następujące zalecenia konserwatorskie: ochrona układu przestrzennego podjazdu przed budynkiem dworca oraz ochrona architektury: budynku dworcowego, poczty oraz budynków mieszkalnych w obrębie zespołu.



Fot. 4. Reda. Budynek dworca, ul. Gdańska 72 (fot. autor opracowania).

Dawny zespół produkcyjny. Przy ul. Puckiej znajdują się pozostałości dawnego zespołu produkcyjnego. Zespół ten pierwotnie tworzył młyn, dwa spichlerze i dom mieszkalny. W XV w. zespół powiększył się o kuźnicę żelaza, a w XVII w. o tartak. Do dzisiaj przetrwał budynek młyna (ob. budynek usługowy) oraz budynek gospodarczy z XIX w., zachowane w dobrym stanie technicznym.



Fot. 5. Reda. Budynek dawnego młyna, ul. Pucka 9 (fot. autor opracowania).

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przedstawiono następujące zalecenia konserwatorskie: ochrona zachowanych obiektów historycznych; obiekty można przystosować do innych funkcji z ograniczoną zmianą podstawowej bryły budynku; nowe obiekty powinny posiadać zbliżoną formę architektoniczną; zaleca się zachowanie naturalnych elementów antropogenicznych wyspy (koryta odnóg Redy, zieleni wzdłuż cieków, obecnego łąkowego użytkowania we wschodniej części wyspy).

Mleczarnia. Przy ul. Gdańskiej 66 położony jest budynek dawnej mleczarni z pocz. XX w., obecnie budynek mieszkalny. Murowany, na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny. W elewacji frontowej, zach., dwa ryzality, kryte dachami dwuspadowymi. Elewacja 8-osiowa, z wejściem na 6 osi od pd. Otwory okienne i drzwiowe zakończone łukiem odcinkowym. Elewacje oddzielone gzymsem międzykondygnacyjnym.



Fot. 6. Reda. Budynek dawnej mleczarni, ul. Gdańska 66 (fot. autor opracowania).

VI. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Budynek Urzędu Miasta. Usytuowany bezpośrednio przy głównej drodze przelotowej prowadzącej z Gdyni do Słupska i Helu (ul. Gdańska 33). Wybudowany w I ćw. XX w. W budynku tym mieściła się pierwsza dwuklasowa szkoła w Redzie, powstała przed 1888 r. W późniejszych latach budynek był nadal siedzibą szkół, najczęściej podstawowych. W czasie II wojny światowej mieściła się w nim szkoła powszechna (niemiecka), a po wojnie otwarto Szkołę Podstawową nr 1. W 2014 r. obiekt został gruntownie odrestaurowany na potrzeby nowej funkcji - Urzędu Miasta.

Budynek murowany, tynkowany, na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem, kalenica na osi pn.-pd., podpiwniczony. Elewacja frontowa, zach., 7-osiowa na pierwszej kondygnacji, i 8-osiowa na drugiej kondygnacji. Na osi fasady ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem ze spływami wolutowymi. Elewacje obiega szeroki gzyms międzykondygnacyjny. Naroża budynku zdobione pilastrami. Otwory okienne pierwszej kondygnacji zakończone łukiem odcinkowym, z podokiennikami. Otwory okienne drugiej kondygnacji o wykroju prostokąta. Otwór wejściowy na osi budynku, zakończony łukiem pełnym, w ozdobnym portalu, drzwi drewniane, dwuskrzydłowe,

z nadświetlem. Dach mansardowy, kryty dachówką. W dolnych połaciach dachu prostokątne okna mansardowe, z trójkątnym szczytem, nakryte osobnymi dwuspadowymi daszkami. Do elewacji wsch. dobudowany nowy budynek, połączony łącznikiem ze starym budynkiem.



Fot. 7. Reda. Urząd Miasta, ul. Gdańska 33 (fot. autor opracowania).

VII. BUDYNKI MIESZKALNE I GOSPODARCZE

Historyczna zabudowa mieszkaniowa stanowi najliczniejszą grupę zabytków Redy. Należy do niej zabudowa wolnostojąca (domy jedno- i kilkurodzinne) pochodząca w większości z 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w. Występują parterowe domy mieszkalne, wzniesione z cegły, często na kamiennej podmurówce, nakryte wysokim dachem dwuspadowym, o 2-traktowym układzie wnętrza (m.in. budynek mieszkalny przy ul. Pucka 23, 39, 41, 49, Ogrodowa 4, 15, 18). Istnieją też budynki z tzw. "erklem" lub ryzalitem na osi, murowane, na planie prostokąta, przykryte dachem dwuspadowym, często 1,5 piętrowe, o elewacjach licowanych cegłą (budynki mieszkalne przy ul. Cechowa 1A, 14, ul. Pucka 4, 8, ul. Ogrodowa 2, 20, ul. Poniatowskiego 6, 8, 18). Kilka budynków posiada mansardowy dach (budynki mieszkalne przy ul. Wiejska 30, ul. Gdańska 53, ul. Poniatowskiego 14) i dach naczółkowy (ul. Wiejska 3, ul. Poniatowskiego 9).

Stan zachowania budynków mieszkalnych można określić jako dobry, w kilku przypadkach wymagany jest remont elewacji zewnętrznych (budynek mieszkalny - ul. Pucka 39, 41, 49, ul. Gdańska 2). Budynki mieszkalne narażone są na różnego rodzaju przekształcenia, m.in. poprzez niewłaściwą wymianę stolarki okiennej, drzwiowej, połaci dachowej, ocieplenie czy otynkowanie budynku.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przedstawiono zalecenia konserwatorskie w odniesieniu do osiedla mieszkaniowego przy ul. Poniatowskiego: zachowanie przebiegu i szerokości ulic, zachowanie i kontynuację tradycji wyznaczania parcel i ich zagospodarowanie (nie należy wprowadzać podziałów poprzecznych działek i nowej zabudowy mieszkaniowej na zapleczu działek), zachowanie i kontynuację istniejących form architektonicznych.

VIII. CMENTARZE

Na terenie miasta Reda występuje cmentarz parafialny, rzymsko-katolicki. Zlokalizowany przy ul. Gdańskiej, w centralnej części miasta. Założony w 1854 r., powiększony w 1898 r. Cmentarz rozplanowany regularnie, na planie prostokąta. Rzędowy układ grobów. Podzielony na sześć sektorów z alejkami, aleja główna biegnąca przez środek cmentarza w kierunku wsch.-zach. Otoczony ogrodzeniem metalowym na ceglanej podmurówce. Brama wejściowa usytuowana na osi, od wsch., w postaci czterech ceglanych filarów, zwieńczonych czapami, z profilowanymi blendami na trzonach. Przestrzenie pomiędzy elementami ceglanych bramy wypełnione kutymi przesłami ogrodzenia cmentarza. Na cmentarzu znajdują się m.in. groby żołnierzy poległych w 1939 r. Stan zachowania dobry, cmentarz użytkowany.

5.2.4. Stanowiska archeologiczne

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach danego obszaru. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawastrzeń kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

W związku z licznymi zagrożeniami zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawastrzeń kulturowych, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska. Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Najstarsze ślady osadnictwa zarejestrowane przez archeologów na terenie Redy datowane są na przełom VII/VI tys. p.n.e. (mezolit). Odkryto je na obecnej ul. Polnej i w rejonie Rekowa Dolnego. Z obszarów dawnych obozowisk pochodzą przede wszystkim narzędzia krzemienne. Osadnictwo mezolityczne przetrwało w okolicach Redy do początków III tys. p.n.e. W tym okresie na teren Pomorza przywędrowały plemiona neolityczne. Osady neolityczne znajdowały się na północ od ul. 12 Marca i w okolicy Rekowa Dolnego. Najwcześniej datowany zabytek z okresu neolitu, topór z rogu jelenia, znaleziono w okolicy Pieleszewa.

Wyznacznikiem wczesnej epoki brązu były pierwsze wyroby z brązu, które w formie importów pojawiły się na północ od rzeki Redy. Bardzo ważnym znaleziskiem okazało się gliniane naczynie tulipanowate, odkryte w czasie badań wykopaliskowych w Ciechocinie przy ul. 12 Marca (badania 1988 r.).

Na terenie dzisiejszego miasta Redy zlokalizowano podczas badań powierzchniowych w 1986 r. cztery ślady osadnicze kultury pomorskiej: w Pieleszewie, w Rekowiu Dolnym, w Ciechocinie w rejonie ul. 12 Marca. Na tym ostatnim stanowisku, w latach 1988 - 2003 przeprowadzono badania archeologiczne. W obrębie osady odkryto jamy zasobowe, paleniska oraz pięć pieców garncarskich, jamowych, jednokomorowych, ponadto fragmenty ceramiki a także gliniany wisiołek. Chronologię osady określono na lata 550 – 400 p.n.e. Z literatury znane są również cztery cmentarzyska w Redzie: naprzeciwko dworca PKP, w okolicy ul. Leśnej i ul. Gniewowskiej. Uległy one niestety zniszczeniu w trakcie budowy toru kolejowego i eksploatacji żwiru lub zostały zabudowane w ciągu XIX i XX w.

W II w. p.n.e. ukształtowała się na Pomorzu kultura oksywska. Powstała ona w wyniku oddziaływania na środowisko kultury pomorskiej plemion germańskich z zachodu i kultury przeworskiej z południa, związanej z plemionami celtyckimi. Na terenie Redy zarejestrowano trzy groby jamowe, datowane na II w. p.n.e. Odkryto je przypadkowo w 1959 r. w trakcie prac ziemnych prowadzonych przy ul. Gdańskiej. W każdym z grobów znajdowała się jedna popielnica. Urnę dodatkowo zabezpieczały drobne kamienie. Wewnątrz nich znajdowały się popalone szczątki ludzkie. Należy podkreślić, że popielnice kultury oksywskiej to doskonale wypalone naczynia, bogato ornamentowane w górnych partiach. Być może wykopalisko w Redzie zawierało więcej pochówków, które w wyniku intensywnych prac budowlanych zostały zniszczone.

We wczesnym średniowieczu krajobraz Pomorza uległ radykalnym zmianom. W 2 połowie VI i na początku VII w. terytorium to zasiedlili Słowianie, tworząc zręby nowej kultury. Rozprzestrzenieniem się tej kultury na ogół ziem pomorskich w VII – VIII w. towarzyszył stały rozwój osadnictwa otwartego jak i grodowego. Wyraźny postęp w akcji zakładania osad przypada na IX w., w tym też okresie ukształtowała się sieć osadnicza w dolinie rzeki Redy. Ten kierunek rozwoju osadnictwa wiązał się ze wzrostem znaczenia rzeki Redy jako ważnego odcinka drogi handlowej wiodącej z Gdańska na Pomorze Zachodnie. Na jej obu brzegach, w obrębie dzisiejszego obszaru administracyjnego miasta Redy, zarejestrowano podczas badań powierzchniowych 41 stanowisk archeologicznych (osady, grody, punkty i ślady osadnicze), datowane od VIII do XIII w. Najstarszą osadę, datowaną na VIII – XII w., zlokalizowano na bagnach w Ciechocinie, pomiędzy Kanałem Łyskim a rzeką Redą.

Najwięcej danych do obrazu osadnictwa tego okresu wniosły badania archeologiczne, przeprowadzone w latach 2003 - 2005 na osadach w Ciechocinie, przy ul. 12 Marca i w rejonie ul. Gdańskiej i Obwodowej. Wyniki prac badawczych okazały się imponujące. W obrębie stanowiska w rejonie ul. Gdańskiej i Obwodowej wydzielono różnorodne obiekty, w tym ziemianki mieszkalne, jamy zasobowe, w których przechowywano zapasy, paleniska, pozostałości pieca garncarskiego służącego do wypału naczyń glinianych. W części południowej osady odsłonięto dwa kolejne obiekty: skupisko owalnych zagłębień, prawdopodobnie pozostałości po prymitywnych dymarkach oraz pozostałości studni drewnianej. W wyniku prac archeologicznych z 2003 r. w Ciechocinie odsłonięto 16 różnorodnych obiektów, w tym 2 półziemianki, 10 jam gospodarczych, 3 paleniska oraz dobrze zachowane potężne konstrukcje dębowe.

Dzięki badaniom archeologicznym pozyskany materiał zabytkowy z osad w Redzie i Ciechocinie poświadcza, rozwój wielu rzemiosł, jak: garncarstwo, tkactwo, kowalstwo, hutnictwo i odlewnictwo.

Obszar Gminy Miasta Reda znajduje się na 7 obszarach AZP: 5-40, 5-41, 6-40, 6-41, 6-42, 7-41, 7-42. W ewidencji zabytków znajduje się 68 stanowisk archeologicznych (Aneks nr 2 na końcu opracowania). Spośród nich 7 stanowisk wpisanych jest do rejestru zabytków: Reda 7 (AZP 6-41/8, Reda 8 (AZP 6-41/16), Reda 15 (AZP 6-41/77, Reda-Ciechocino 1 (AZP 6-41/63), Reda-Ciechocino 9 (AZP 6-41/15), Reda-Ciechocino 11 (AZP 6-41/18), Rekowo Dolne 9 (AZP 6-41/40). Dodatkowo 6 stanowisk nie posiada dokładnej lokalizacji, są to stanowiska archiwalne.

Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Miasta Reda, w większości znajdują się na terenach przeznaczonych pod zabudowę i zagospodarowanie lub obecnie nie istnieją - m.in. Reda 4 (AZP 6-41/66) - cmentarzysko z wczesnej epoki żelaza (obecnie miejsce gdzie został odkryty grób skrzynkowy

i jego najbliższe otoczenie zostało zabetonowane, a dookoła zostały wybudowane budynki produkcyjne), Reda 1 (AZP 6-41/67) - cmentarzysko grobów skrzynkowych z wczesnej epoki żelaza (w XIX i XX w. miejsce znaleziska zostało rozebrane dla potrzeb funkcjonującej dawnej cegielni i wytwórni prefabrykatów budowlanych), Reda 3 (AZP 6-41/68) - cmentarzysko z okresu Hallsztatu D (teren znaleziska nie istnieje z racji rozbudowy dawnej cegielni i wybierania piasku).

W stanie nienaruszonym przetrwało tylko jedno stanowisko: Reda - Ciechocino 8 (AZP 6-41/16) częściowo objęte wpisem do rejestru zabytków. Jest to stanowisko archeologiczne o największym znaczeniu dla Gminy. Położone jest w pobliżu rzeki Redy, po lewej stronie toru kolejowego prowadzącego z Redy do Rekowa Dolnego. Odkryto na nim 158 zabytków krzemiennych z epoki kamienia, 29 krzemieni z mezolitu, 1 krzemień z neolitu oraz 23 fragmenty ceramiki z okresu prehistorycznego. Stanowisko to niestety narażone jest na zagrożenia poprzez dzikie wybierzyska i tory quadów czy parcelację gruntów, co w konsekwencji prowadzi do utrudnień w administrowaniu zabytkiem. Należałoby podjąć kroki organizacyjne i prawne w celu utworzenia i utrzymania stanowiska jako użytku zielonego.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. uznanie za pomnik historii;
4. utworzenie parku kulturowego;
5. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Starogard Gdański funkcjonują dwie z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (**s. 30-37 niniejszego opracowania**). Na terenie gminy nie ma pomników historii ani parków kulturowych.

Zgodnie z *ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków, który zgodnie z przytoczoną powyżej ustawą, jako jedyny organ ochrony zabytków posiada kompetencje wpisywania zabytków do rejestru. Wpis zabytku do rejestru zabytków dokonywany jest na mocy decyzji administracyjnej, w księdze rejestru zabytków, określanej w zależności od kategorii zabytku właściwym symbolem:

- ✓ księga A – zabytki nieruchome,
- ✓ księga B – zabytki ruchome,
- ✓ księga C – zabytki archeologiczne.

5.3.1 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Zabytek nieruchomy może zostać wpisany do rejestru z urzędu lub na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym zabytek się znajduje. Do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpisu dokonuje właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków wydając decyzję administracyjną.

Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony

z rejestru. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Tabela 2. Zabytki nieruchome Gminy Miasto Reda wpisane do rejestru zabytków².

Lp.	Adres	Obiekt	Rejestr zabytków	Data wpisu
1	Reda, ul. Gdańska 3	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP (d. p.w. Św. Katarzyny Męczennicy)	A-1706 (d. 1211)	31.03.2000 r.

5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie Gminy Miasta Reda brak jest zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Tabela 3. Zabytki archeologiczne Gminy Miasta Reda wpisane do rejestru zabytków.

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr st. w miejsc.	Nr st. na obszarze	Funkcja - chronologia - kultura archeologiczna	Rejestr zabytków
1	Reda	6-41	7	8	punkt osadnictwa (?) - mezolit punkt osadnictwa (?) – epoka kamienia ślad osadniczy - neolit	C-514 (d. nr A-429) z 26.10.1987 r.
2	Reda	6-41	8	16	punkt osadnictwa – epoka kamienia punkt osadnictwa - mezolit ślad osadniczy - neolit punkt osadnictwa - ok. prahist.	C-523 (d. nr A-431) z 16.11.1987 r. wspólny wpis ze stanowiskiem Reda-Ciechocino 9
3	Reda ³	6-41	15	77	grodzisko (nie istniejące) – wczesne średniowiecze (?)	C-002 (d. nr A-7) z 14.10.1947 r.
4	Reda-Ciechocino	6-41	1	63	osada otwarta – wcz. średniow.	C-220 (d. nr A-165) z 21.11.1971 r.
5	Reda-Ciechocino	6-41	9	15	punkt osadnictwa - mezolit punkt osadnictwa – epoka kamienia	C-523 (d. nr A-431) z 16.11.1987 r.

² na podstawie wykazu obiektów nieruchomych województwa pomorskiego (stan na 30.04.2024 r.).

³ W dniu 10.01.2024 r. Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków wystosował prośbę do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o dokonanie skreślenia przedmiotowego obiektu z rejestru zabytków.

						wspólny wpis ze stanowiskiem Reda 8
6	Reda-Ciechocino	6-41	11	18	punkt osadnictwa – epoka kamienia punkt osadnictwa – okres rzymski osada – wczesne średniowiecze punkt osadnictwa – późne średniowiecze cmentarzysko - HaD/ wcz. lat.	C-522 (d. nr A-428) z 26.10.1987 r.
7	Rekowo Dolne	6-41	9	40	ślad osadniczy – epoka kamienia osada (?) – okres rzymski osada otwarta – wczesne średniow. ślad osadniczy - średniowiecze	C-521 (d. nr A-427) Z 26.10.1987 r.

5.4 Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Gminy mają dbać między innymi o „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie”, a także zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomych, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

Na podstawie art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Dodatkowo ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 75 poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim konserwatorem Zabytków projektów decyzji o WZIZT (Warunków Zabudowy i Zagospodarowania Terenu) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Miasta Reda została zaktualizowana w 2024 r. Zawiera 68 kart adresowych obiektów architektonicznych (zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza miasta) oraz 68 kart adresowych stanowisk archeologicznych (zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków oraz zabytki archeologiczne znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków).

Budynki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków prezentują w większości dobry stan zachowania. Większość zabytków pozostaje w rękach prywatnych. Własność gminy stanowi jedynie 6 obiektów, których stan jest dobry, są to:

- ✓ pozostałości parku w zespole dworsko-parkowym, ul. Gajowa (obiekt zadbane, użytkowany, obecnie park miejski),
- ✓ szkoła, ob. Urząd Miasta, ul. Gdańska 33 (gruntownie odrestaurowany, w bardzo dobrym stanie),
- ✓ dom mieszkalny, ul. Gdańska 55 (stan dobry),
- ✓ dom mieszkalny, ul. Ogrodowa 8 (stan dobry),
- ✓ dom mieszkalny, ul. Ogrodowa 17 (stan dobry),
- ✓ dom mieszkalny, ul. Pucka 63 (stan dobry).

Spis zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków Gminy Miasto Reda przedstawia Aneks 1 i 2 na końcu opracowania.

5.5 Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- ✓ tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- ✓ spektakle i widowiska,
- ✓ zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- ✓ wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- ✓ umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Dziedzictwo kulturowe to nie tylko zachowane obiekty zabytkowe, ale również zespoły muzyczne, wokalne, stowarzyszenia oraz szkoły, które pełnią funkcję ośrodków kulturowych i są miejscem spotkań dla miejscowej ludności. Owocem działań wszystkich tych, którzy tworzą dziedzictwo kulturowe, są różnego rodzaju wydarzenia i imprezy kulturalne.

Gmina Miasto Reda wchodzi w skład rejonu etnograficznego **Kaszuby**. Kaszuby to region rozciągający się od Pomorza Gdańskiego, aż po Bory Tucholskie. Wyróżnia go bardzo ciekawy folklor, rozbudowane rzemiosło oraz piękny haft. Niezwykle cenny jest język tego regionu, który u progu XXI w. został oficjalnie wprowadzony do szkół.

Kaszubi charakteryzują się silnym poczuciem odrębności kulturowej i językowej. W socjologii dominuje współcześnie pogląd, zgodnie z którym stanowią oni grupę etniczną narodu polskiego. Zdecydowana większość jej członków posiada podwójną identyfikację - narodową polską i etniczną kaszubską, choć są i tacy, którzy identyfikują się wyłącznie jako Kaszubi.

Ludność ta posiadała ciekawe zwyczaje związane, podobnie jak w innych regionach, z katolickim rokiem obrzędowym, ale także odrębne uroczystości obchodzone tylko na Kaszubach. Dawniej w wioskach utrzymywano się z rybołówstwa lub z roli, w czasie świąt modlono się o udane połowy lub zbiory, przypisując poszczególnym świętym różne możliwości. W obyczajowości przetrwały jeszcze starsze, pogańskie elementy. Poświęcona na Matkę Bożą Gromniczną świeca chroniła od zła. Podczas burzy należało ustawić w oknie płonącą gromnicę lub obejść ze świecą zagrodę, po to by zamknąć zaczarowany krąg. Przed gromami ochraniało nakreślenie kapciem magicznego krzyża na belkach stropowych. Na św. Agatę, 5 lutego, do kościoła nosiło się wodę, sól i chleb. Poświęcona woda zabezpieczała od powodzi. Czasem wrzucano do niej kruszynę chleba lub szczyptę soli. 12 marca w św. Grzegorza rozpoczynał się połów łososia. Z kolei 19 marca (św. Józefa) na Pomorzu nazywany był dniem Stromnej, czyli strumiennej, gdyż tego dnia pękał lód. 25 kwietnia na św. Marka ponawiano prośby o urodzaj i dobry połów. Od św. Rocha, którego imieniny obchodzono 16 sierpnia zależał połów węgorza. 11 listopada na św. Marcina przypadał koniec sezonu połowu węgorza, spotykano się wówczas u szypra (potoczne określenie kapitana niewielkiej jednostki, na ogół pływającej po wodach

śródlądowych lub przybrzeżnych) lub w karczmie na poczęstunek i następowało ostateczne rozliczenie. Do św. Barbary (4 grudnia) modlili się rybacy w czasie niebezpieczeństwa na morzu, wierzono, że święta ochraniała od nagłej śmierci. Rybacy uważali ją za swoją patronkę i 4 grudnia modlili się do niej o dobre połowy. Wierzono, że jeśli 21 grudnia na św. Tomasza dziewczyna włoży pod łóżko ziarna lnu i owsa, to w nocy ukarze się jej przyszyły wybranek serca. W św. Szczepana, 26 grudnia, rybacy spotykali się u szypra, aby ustalić plan przyszłorocznych połowów.

Jednym z najbardziej niezwykłych i prastarych obrzędów na Kaszubach było i jest Ścinanie Kani (w św. Jana). Ptak ten od zarania dziejów symbolizuje na Kaszubach wszelkie zło. Na ceremonię przybywali niegdyś wszyscy okoliczni mieszkańcy. Wójt i Rada Starszych odczytywali wyrok obwiniając biedne ptaszysko za wszystko i skazywali kanię na śmierć przez ścięcie głowy. Ta okrutna ceremonia miała być przestrożą dla ludzi, którym za grzechy będzie grozić równie sroga kara, jak kani.

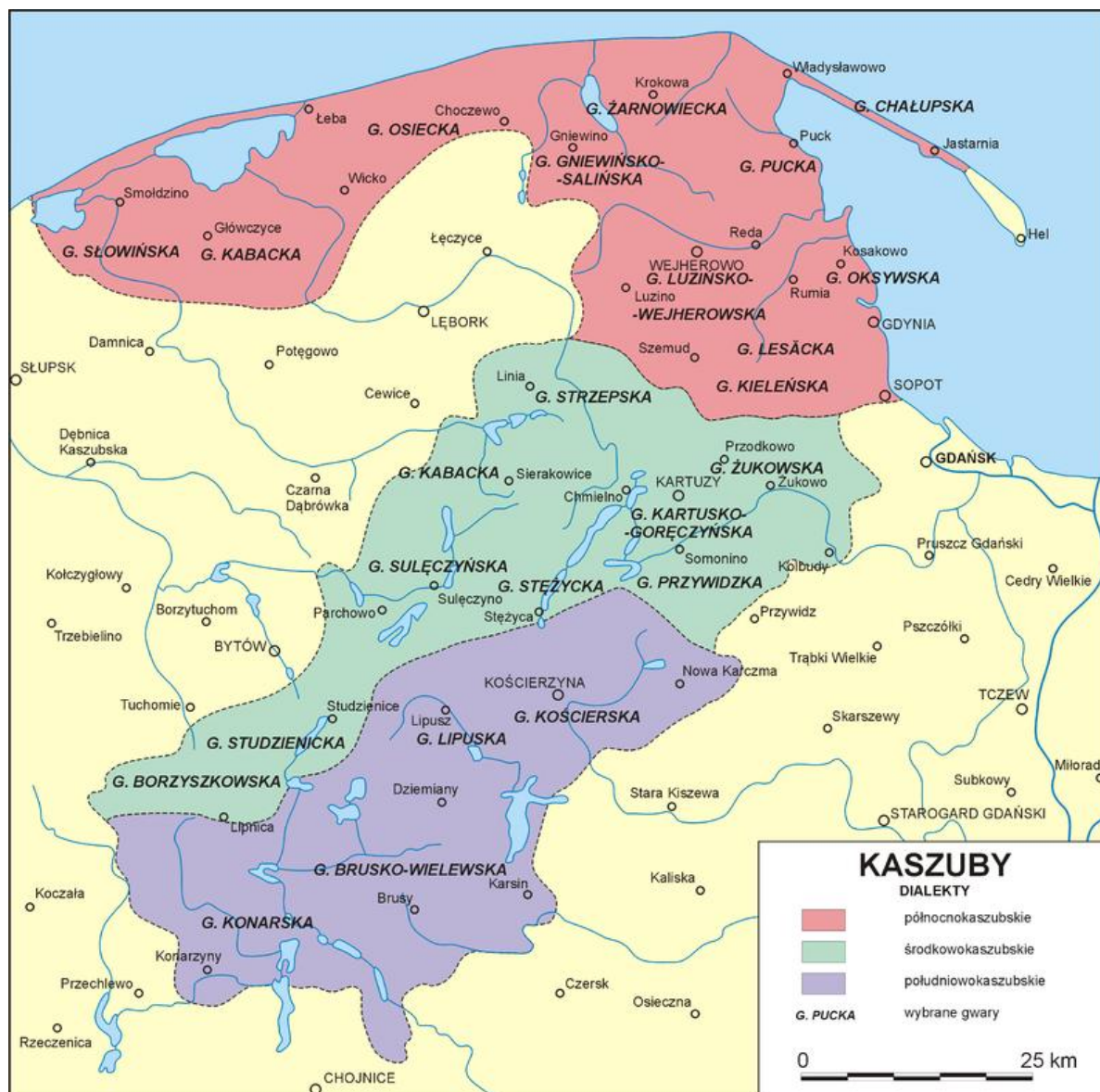
Charakterystyczne dla północnych Kaszub były też uroczyste postrzyżyny owiec, obchodzone późną wiosną. Mieszkańcy kilku wiosek spędzali wszystkie owce, następnie przygotowywano stanowiska do strzyżenia i dalszej obróbki wełny, szalasy oraz jedzenie. Po wszystkim zaczynała się zabawa, z tańcami, która trwała tydzień.

Zażywanie (sórkniacé) tabaki to jeden z najsłynniejszych kaszubskich zwyczajów. Według szacunków przemysłu tytoniowego, używkę tę stosuje ponad 100 tysięcy mieszkańców tego regionu. Tabaka to proszek mielony z liści tytoniu. W sklepach czy wiejskich karczmach można było kupić każdy jej gatunek: żółtą - najłagodniejszą, brązową zwaną inaczej bursztynową i czarną - najostrzejszą. Jej „niuchanie” gwarantowało utrzymanie zdrowia. Traktowano ją też jako środek leczniczy. Zażywanie tabaki dozwolone było wszędzie, nawet w czasie nabożeństw. Zwyczaj ten, choć bardzo stary, przetrwał do dziś. Tabakiery wykonuje się z rogów zwierzęcych (przeważnie krowich), co stanowi doskonałą pamiątkę z Kaszub.

Najbardziej znaną cechą Kaszubów jest ich język, przez jednych uważny za gwara, przez innych za odrębny język. Na tak niewielkim obszarze, jaki zajmują Kaszuby, notuje się ponad 70 różnych gwar. Od XIX w. powstawały utwory literackie oraz wydawane były czasopisma po kaszubsku. Pierwszym Kaszubem piszącym w rodzimym języku był Florian Ceynowa (1817-1881). Innym znanym autorem był Hieronim Derdowski, twórca nieoficjalnego hymnu kaszubskiego „Mazurek Kaszubski”. Warto też wspomnieć o tradycyjnej pieśni kaszubskiej „Abecadło Kaszubskie”, będącej jednym z najbardziej rozpoznawalnych elementów folkloru tego regionu. Abecadło śpiewa się, wskazując odpowiednie przedmioty wyrzeźbione czy namalowane na glinianej tabliczce. Pieśń ta strzegła przed zapomnieniem rodzimą mowę, uczyła dzieci nazw kaszubskich, chroniąc je w ten sposób przed germanizacją. Teren gminy miasta Reda położony jest pomiędzy obszarem gwar luzińsko-wejherowskich a gwarą pucką.

Jeśli chodzi o strój ludowy to Kaszubi przestali go używać już w XIX w. Obecnie tylko zespoły pieśni i tańca prezentują świąteczną formę stroju kaszubskiego.

Haft kaszubski. Kolebką tej sztuki były klasztory norbertanek w Żukowie i benedyktynek w Żarnowcu, w początkach XIII w. Elementem łączącym różne podgatunki regionalne haftu jest kompozycja kolorystyczna oparta na siedmiu podstawowych kolorach. Występują na nim między innymi motywy bratków, chabrow, dzwonków, goździków, koniczynek, lilii, niezapominajek i róż, jak również motywy owadzie. Jedną z kompozycji wiodących haftu jest element „Drzewa życia” o nieskomplikowanym układzie gałęzi nawiązującej do prostych i przejrzystych zasad życia ludzkiego. Dominującą rolę kolorystyczną odgrywa kolor toni jeziornej odpowiadający kolorom lasów i łąk kaszubskich. Motywy zdobnicze haftu (kwiaty i owady) zastosowano również w ceramice kaszubskiej i specyficznym malowaniu mebli.



Ryc. 6. Dialekty kaszubskie na początku XX w., według F. Lorentza.

Taniec i muzyka. Popularnym tańcem był tzw. szewc, do którego śpiewało się znaną przyśpiewkę „Szję bótë, szję bótë, wecygóm draaatew!”. Rybacy także mieli swój taniec nazywany „rëboczi tuńc”. Wykonywali go jedynie mężczyźni - rybacy, podczas tańca trzymali w ręku kufel piwa demonstrując w ten sposób swoje zadowolenie z połowów. Inne znane tańca kaszubskie to: owczôrz, koséder, nasza nenka, okrac so wkół.

Rozpowszechnianiem kultury na terenie Gminy Miasta Reda zajmuje się:

Fabryka Kultury. Rozpoczął on działalność 1 października 2013 r. dzięki podpisaniu przez radnych uchwały nr XXXVII/394/2013 z dnia 28 sierpnia 2013 r. Nowa siedziba Fabryki Kultury mieści się w starej wymiennikowni Miejskiego Przedsiębiorstwa Ciepłowniczo-Komunalnego „Koksik” i została nazwana Fabryką Kultury. W 2019 r. rozpoczęto pracę nad przebudową i rozbudową siedziby, która obejmowała dodatkowe pomieszczenia biurowe i magazynowe oraz nową, większą salę widowiskową. W tym też roku decyzją Rady Miejskiej zmieniła nazwę z Miejskiego Domu Kultury na Fabrykę Kultury.

Fabryka Kultury realizuje on zadania w dziedzinie tworzenia i upowszechniania, ochrony kultury oraz edukacji, turystyki i promocji Gminy Miasto Reda.

Fabryka Kultury jako instytucja o charakterze publicznym w swoich celach statutowych zapewnia rozwój działań artystycznych o charakterze profesjonalnym i amatorskim - wspiera działalność zespołów folklorystycznych, muzycznych, tanecznych i teatralnych, poprzez organizowanie imprez kulturalnych, rozrywkowych oraz edukacji i animacji kulturalnej. Fabryka realizuje swoje cele poprzez współpracę z samorządem lokalnym, instytucjami edukacyjnymi, instytucjami kulturalnymi, a także organizacjami pozarządowymi.

Biblioteka Publiczna w Redzie. Założona w 1952 r. jako Osiedlowa Biblioteka Publiczna. Wraz z otrzymaniem praw miejskich przez Redę stała się placówką miejską (1967 r.). Od 1992 r. biblioteka ma swojego patrona, którym jest kaszubski działacz, poeta, pisarz i publicysta - Hieronim Derdowski. Biblioteka gromadzi zbiory z zakresu literatury pięknej, popularnonaukowej, lektury szkolne i literaturę regionalną, prenumeruje wiele czasopism dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Gromadzone są też wszelkie dokumenty życia codziennego dotyczące regionu i miasta oraz multimedia.

Ponadto na terenie miasta Reda działa Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie zajmujące się upowszechnianiem i rozwijaniem specyfiki kulturowej Kaszub. Celem zrzeszenia kaszubsko-pomorskiego jest:

- ✓ rozbudzanie szerokiej inicjatywy dla wszechstronnego rozwoju społecznego, gospodarczego, kulturalnego Kaszub i Pomorza.
- ✓ kształtowanie demokratycznych stosunków w życiu regionu.
- ✓ kultywowanie i rozwijanie specyfiki kulturowej borów, kaszub, kociewia i innych regionów Pomorza.
- ✓ rozwijanie kaszubsko-pomorskiej myśli społecznej.
- ✓ szerzenie w społeczeństwie (szczególnie wśród młodzieży) znajomości tradycji kaszubsko-pomorskich.
- ✓ dbałość o zachowanie walorów środowiska.

Na terenie miasta funkcjonuje również:

Stowarzyszenie Twórców Kultury "Kulturnatywa". Zajmuje się ono m.in. wspieraniem kultury, sztuki, ochroną dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, podtrzymywaniem i upowszechnianiem tradycji narodowej, działalnością na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, działalnością wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, wspieraniem turystyki i krajoznawstwa.

Stowarzyszenie Twórców Sztuki i Rękodziela Artystycznego „Kunst”. Stowarzyszenie rozpoczęło swoją działalność w styczniu 2005 r. Stowarzyszenie skupia artystów profesjonalnych i amatorów takich dyscyplin jak: malarstwo, tkanina artystyczna, haft, rzeźba, fotografia, biżuteria, rysunek, decoupage i inne. Celem stowarzyszenia jest skupienie wszystkich twórców w jednej organizacji, umożliwienie im rozwoju artystycznego, reprezentowanie interesów członków wobec władz, organizacja plenerów i wystaw.

Folklorystyczny Zespół Redzanie.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych. Określa ona cztery ważne elementy oceny: mocne i słabe strony, czyli pozytywne i negatywne warunki wewnętrzne oraz szanse i zagrożenia, czyli pozytywne i negatywne warunki zewnętrzne. Niniejsza analiza jest podstawą do określenia celów i kierunków działania Gminy Miasto Reda w zakresie ochrony zabytków.

Tabela 4. Analiza SWOT Gminy Miasto Reda.

MOCNE STRONY
• Korzystne położenie w bliskości Trójmiasta. • Dogodna lokalizacja względem szlaków komunikacyjnych - bliskość portów morskich i lotniczych, położenie na skrzyżowaniu dróg oraz wojewódzkiej nr 468 i 216. • Lokalizacja pomiędzy wartościowymi kompleksami leśnymi o dużym znaczeniu przyrodniczym i rekreacyjnym (Trójmiejski Park Krajobrazowy oraz Puszcza Darżłubska). • Zachowane w większości w dobrym stanie obiekty w Gminnej Ewidencji Zabytków. • Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Programu Opieki nad Zabytkami. • Obecność interesujących obiektów zabytkowych, założeń dworskich oraz produkcyjnych. • Obecność dużej liczby stanowisk archeologicznych o cennych walorach poznawczych, w tym pradziejowych zespołów osadniczych rozlokowanych w pasie pradoliny Redy. • MPZP zawierające ustalenia ochrony dziedzictwa kulturowego, • Duża liczba szlaków turystycznych (piesze, rowerowe, motoryzacyjne i wodne przez rzekę Redę). • Odbywające się regularnie imprezy kulturalne (w tym Dni Redy). • Bogata historia regionu. • Brak uciążliwego i zagrażającego środowisku przemysłu. • Istniejący System Informacji Przestrzennej miasta Redy (https://reda.e-mapa.net/). • Działający Miejski Dom Kultury w Redzie - Fabryka Kultury. • Odbywająca się w Szkołach Podstawowych w Redzie nauka języka regionalnego.
SŁABE STRONY
• Niekontrolowane przebudowy i rozbiórki obiektów zabytkowych. • Większość stanowisk archeologicznych znajduje się na terenach przeznaczonych pod zabudowę i zagospodarowanie. • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych. • Problemy komunikacyjne nasilające się w okresie nadmorskiego sezonu turystycznego. • Intensywny ruch samochodowy związany z brakiem obwodnicy miasta. • Brak charakterystycznego centrum miasta. • Niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytej opieki nad zabytkami.
SZANSE
• Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ważności znaczenia ochrony i opieki nad zabytkami i wartości dziedzictwa kulturowego. • Zwiększanie środków budżetu na prace remontowo-konserwatorskie obiektów i terenów zabytkowych. • Lepsze pozyskiwanie i wykorzystanie funduszy UE, państwowych, resortowych na prace remontowo-konserwatorskie. • Popularyzowanie dobrych wzorców zagospodarowania i poszanowania obiektów zabytkowych.

- Przestrzeganie zapisów miejscowych planów zagospodarowania w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.
- Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby.
- Lokalizacja dogodna dla sytuowania bazy noclegowej.
- Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych w sferze dziedzictwa kulturowego.
- Szeroka promocja walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego Gminy.

ZAGROŻENIA

- Zacieranie walorów historycznych obiektów zabytkowych przez przypadkowe przebudowy i modernizacje powodujące ich dewaloryzację.
- Stosowanie nowoczesnych materiałów, technologii lub kolorystyk niedostosowanych do historycznego charakteru zabudowy.
- Degradacja środowiska naturalnego i jego zanieczyszczenie, dewastacja obiektów i zespołów zabytkowych.
- W przypadku stanowiska archeologicznego Reda - Ciechocino 8 przede wszystkim zagrożenia bezpośrednie takie jak dzikie wywierzyska oraz tory quadów (co stwierdzono w trakcie kontroli konserwatorskich), ale także działania prowadzące do utraty integralności zabytku (dalsza parcelacja), co w konsekwencji prowadzi do utrudnień w administrowaniu zabytku.
- Niestabilność i powszechna nieznajomość przepisów prawa.
- Niewłaściwe użytkowanie obiektów zabytkowych.
- Częściowy zanik tradycji i tożsamości lokalnej, związany ze zmianą stylu życia.
- Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację substancji zabytkowej.
- Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów.
- Pogarszanie się stanu technicznego zabytków.
- Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe.
- Akty wandalizmu.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Celem niniejszego programu, opracowanego w oparciu o Gminną Ewidencję Zabytków, jest stworzenie wieloletniej strategii ochrony zabytków znajdujących się na terenie Gminy Miasto Reda. Misją gminy, w kontekście zachowania i ochrony jej dziedzictwa kulturowego jest: ***"świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego, poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych, a także racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy"***.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć te wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, a więc:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W poprzednim *Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Reda na lata 2021 - 2024* wyznaczono trzy główne priorytety oraz ich kierunki działań oraz zadania (Priorytet I Ochrona i rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, Priorytet II Kształtowanie krajobrazu kulturowego i jego ochrona, Priorytet III Promocja dziedzictwa kulturowego i pielęgnacja tożsamości regionalnej). Niektóre z nich mają charakter długofalowy, przez co nie było możliwości zrealizowania ich w okresie obowiązywania programu. W związku z tym planuje się ich wykonanie w kolejnym okresie.

Szczegółowe zestawienie działań podjętych przez Gminę Miasta Reda zostało zaprezentowane w rozdziale *11. Realizacja i finansowanie przez miasto zadań z zakresu ochrony zabytków*.

7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami

Poniżej przedstawiono priorytety, kierunki działań i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Reda na lata 2026 - 2029.

PRIORYTET I OCHRONA I REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY	
Kierunki działań:	Zadania:
1.1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	1.1.1. Monitoring stanu zachowania zabytków będących własnością Gminy: ✓ przegląd stanu technicznego obiektów; ✓ wyznaczenie obiektów, dla których niezbędny jest remont/konserwacja; ✓ opracowanie planu remontów. 1.1.2. Prowadzenie prac konserwatorsko-remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność władz samorządowych zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi oraz wspieranie tychże prac przy obiektach nie będących własnością gminy: ✓ w pierwszej kolejności należy wykonać prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach znajdujących się w złym stanie, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne, ✓ wspieranie działań właścicieli zabytków zmierzające do pozyskania środków zewnętrznych na działania konserwatorsko-remontowe przy obiektach zabytkowych nieruchomych i ruchomych, ✓ umieszczenie na stronie internetowej gminy aktualnych informacji związanych z możliwością pozyskania środków finansowych z zakresu ochrony zabytków (m.in. z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Marszałka Województwa Pomorskiego, Funduszu Kościelnego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) na zabezpieczenie i remont tych obiektów zabytkowych. 1.1.3. Ochrona stanowisk archeologicznych: ✓ wskazanie lokalizacji w dokumentach planowania przestrzennego, ✓ prowadzenie wszelkich działań inwestycyjnych po przeprowadzeniu nadzoru archeologicznego lub badań wykopaliskowych, ✓ zachowanie w przestrzeni wyodrębnionej formy stanowisk archeologicznych naziemnych z własną formą krajobrazową, 1.1.4. Eliminowanie prac adaptacyjnych i remontowych przeprowadzanych ze szkodą dla substancji zabytkowej obiektów. 1.1.5. Oznakowanie zabytków znajdujących się w rejestrze WKZ. 1.1.6. Wspieranie inicjatyw zmierzających do adaptacji obiektów nieużytkowanych do nowych potrzeb.
1.2. Zintegrowana ochrona	1.1.2. Wszystkie zabytki rejestrowe oraz ewidencyjne należy umieszczać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

dziedzictwa kulturowego	1.1.3. Wszystkie prace ingerujące w substancję zabytkową powinny być zaopiniowane przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (zabytki ewidencyjne) lub powinny uzyskać decyzję na prace (zabytek rejestrowy), 1.1.4. Prace przy zabytkach rejestrowych powinny być wykonywane pod nadzorem konserwatorskim.
PRIORYTET II: KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I JEGO OCHRONA	
Kierunki działań:	Zadania:
2.1. Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach.	2.1.1. Egzekwowanie zapisów określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego: ✓ w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego. 2.1.2. Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków: ✓ aktualizacja i weryfikacja istniejącego zbioru kart adresowych znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków, ✓ systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną, ✓ udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami. 2.1.3 Opracowanie sprawozdania z realizacji zadań GPOnZ (co dwa lata), następnie przedstawienie sprawozdania na sesji Rady Gminy.
PRIORYTET III: PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELĘGNACJA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ	
Kierunki działań:	Zadania:
3.1. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Gminy	3.1.1. Zapoznanie mieszkańców, przede wszystkim właścicieli obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, z zagadnieniami dotyczącymi gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych. 3.1.2. Współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na ulicach i drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich dojazdowych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów - głównie do najcenniejszych zabytków gminy. Ciągła dbałość o tablice już umieszczone oraz oznakowanie zabytków, aby swą estetyką i formą zachęcały do odwiedzenia tych miejsc. 3.1.3. Udostępnianie informacji o zabytkach i działaniach promocyjnych na stronie internetowej Urzędu Miasta.
3.2. Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie	3.2.1. Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego Gminy. 3.2.2. Nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania

kulturowym gminy	tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego. 3.2.3. Pielęgnowanie tradycji regionalnych: ✓ organizacja imprez kulturalnych promujących kulturę regionalną (w tym corocznych Dni Redy, mających na celu promocję miasta i krzewienie kultury), ✓ tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji i promocji regionu (w tym wsparcie szeroko pojętych kół zainteresowań), ✓ Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym (rzemiosło, tradycji, języku), ✓ Promocja tradycji regionalnych za pośrednictwem zbiorów bibliotecznych i Internetu, ✓ Organizacja warsztatów gwarowych prezentujących sztukę, regionalne rzemiosło, tradycję i kulturę w celu wyeksponowania wśród regionalnych społeczności bogatej kultury kaszubskiej, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnej gwary.
3.3. Podniesienie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego	3.3.1. Szkolenie pracowników administracji samorządowej odpowiednich wydziałów, pedagogów szkół różnych szczebli w zakresie zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. 3.3.2. Zapoznanie dzieci i młodzieży, w ramach edukacji szkolnej, z historią gminy oraz dziedzictwem materialnym i sposobami jego ochrony, np. poprzez organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych połączonych z prezentacją najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii. 3.3.4. Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw, seminariów i innych działań propagujących wiedzę o historii i kulturze materialnej gminy. 3.3.5. Aktywne wspieranie wydawania aktualnych map turystycznych w regionie obejmujących także teren gminy. Rozważenie wydania własnej kompleksowej mapy turystycznej zawierającej m. in. szlaki turystyczne i wszystkie zabytki. 3.3.6. Aktywizacja mieszkańców (w tym młodzieży szkolnej) w zakresie podejmowania społecznych prac porządkowych przy zabytkach i w ich otoczeniu, mająca na celu przede wszystkim uświadomienie wartości lokalnego dziedzictwa materialnego i pobudzenie współodpowiedzialności za jego ochronę.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miasta Reda jest Burmistrz miasta Reda. Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Miasta, np. dotyczących zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenia parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków, uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach, położenie nacisku na MPZP jako na podstawowe narzędzie ochrony zabytków archeologicznych, za pomocą których najcenniejsze stanowiska archeologiczne mogą być wyłączone z zagospodarowania o charakterze inwazyjnym;
- instrumenty finansowe – dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe lub ulgi podatkowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, korzystanie z funduszy europejskich (z uwagi na trwającą perspektywę finansowania na lata 2021-2027 konieczne jest bieżące śledzenie możliwości pozyskiwania środków na zachowanie dziedzictwa kulturowego);
- instrumenty kontrolne – aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania, okresowe kontrole stanu zachowania zabytków archeologicznych, zwłaszcza pod kątem prac naruszających strukturę gruntu oraz zmian środowiskowych;
- instrumenty koordynacji – realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Proces osiągania celów wytyczonych w Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Miasta Reda będzie monitorowany poprzez analizę stopnia jej realizacji.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Miasta Reda, zgodnie z ustaleniami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i burmistrz (wójt, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca: wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

Ocena poziomu realizacji Programu winna uwzględniać m.in.:

- bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych,
- ocenę prac związanych z opracowaniem aktów prawa miejscowego dla terenów o wysokich wartościach kulturowych,
- ocenę aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocena przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem,
- ocenę aktywności placówek kulturalnych (Fabryka Kultury, biblioteki),
- monitoring postępu prac powoływaniem gminnego ośrodka kultury,
- ocenę wykorzystania i funkcjonowania szlaków turystycznych oraz towarzyszącej im infrastruktury,
- ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych,
- ocenę kontaktów z właścicielami obiektów w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Po przyjęciu przez Radę Miasta Reda treści Programu w drodze uchwały należy udostępnić dokument do publicznej wiadomości na gminnej stronie internetowej. Program należy sukcesywnie analizować oraz uzupełniać, uwzględniając zmieniające się uwarunkowania prawne, kulturowe i społeczne.

Realizowanie założeń Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Miasta Reda będzie wymagało współpracy nie tylko osób odpowiedzialnych za wdrożenie działań wynikających z celów tego dokumentu, ale także aktywizacji właścicieli, użytkowników obiektów zabytkowych, organizacji pozarządowych, grup społecznego działania, środowisk naukowych itp.

Mając na uwadze dobro ogółu należy dołożyć starań, aby wytyczne cele zostały realizowane. Gmina i podległe jej jednostki zobowiązują się prowadzić działalność informacyjną i popularyzatorską w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 r. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrzne finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- ✓ dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- ✓ dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- ✓ dotacje wojewódzkie,
- ✓ dotacje powiatowe,
- ✓ dotacje gminne,
- ✓ inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- ✓ źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych (szczegóły nt. nowej perspektywy finansowania dostępne są na stronach WRPO),
- ✓ źródła w ramach programów unijnych takich jak Program Rozwoju Obszarów Wiejskich lub Program Infrastruktura i Środowisko,
- ✓ źródła poza unijne - Mechanizm Norweski i Fundusz EOG (szczegóły programów ogłaszane są na bieżąco).

1. ŹRÓDŁA KRAJOWE

1.1. Dotacje na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych oddzielane przez Ministra Właściwego ds. kultury oraz Programy Operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbany” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców

zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów. Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi w kraju - Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie RP, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.

1.2. Dotacje na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych udzielane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków;
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;

b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.);

b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;

c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach, gdy:

- ✓ zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
- ✓ stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie

zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

1.3. Dotacje Wojewódzkie

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

1.4. Dotacje Powiatowe

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

1.5. Dotacje Gminne

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

2. ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

2.1 Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego największe znaczenie ma oś priorytetowa VIII – Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, w ramach której wskazano Priorytet inwestycyjny 6 C – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet zakłada lepszą dostępność infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost kompetencji kulturowych społeczeństwa jako ważnych elementów konkurencyjności gospodarki. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. Wspierane będą również nowoczesne rozwiązania w zakresie dostępu do kultury.

Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące infrastruktury małej skali, dla których maksymalna wartość wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych; w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro. Beneficjentami

w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez uprawnionych beneficjentów Grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy wspieranej infrastruktury, tj. mieszkańcy całej Polski oraz turyści (również zagraniczni). Infrastruktura ta zlokalizowana jest głównie na terenie miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz w mniejszym stopniu w miastach regionalnych i subregionalnych.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd miejski powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest Gmina Miasto Reda;
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze Gminy Miasto Reda.

Gmina jest ustawowo zobligowana do opieki nad obiektami, których jest właścicielem: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

Zadania GPONZ mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie lub funkcjonujące na jej terenie w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gmina może wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia, parafie).

W ostatnich latach władze samorządowe zrealizowały istotne dla wizerunku Gminy Miasta Reda zadania, m.in.:

W 2023 r., w ramach działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego, Gmina złożyła wnioski o dofinansowanie w dwóch edycjach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków Polski Ład, na projekty: „Przebudowa i termomodernizacja zabytkowego budynku komunalnego w Redzie” (dwukrotnie odrzucony) oraz „Budowa ogrodzenia zabytkowego cmentarza parafialnego przy ul. Gdańskiej w Redzie, częściowo w funkcji kolumbarium” (odrzucony).

Uchwalono nowe MPZP, w których zawarto ustalenia ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- ✓ MPZP południowej części dzielnicy Pieleszewo w Redzie, Uchwała Nr XXXI/340/2021 z 29.04.2021 r.
- ✓ MPZP dla obszaru położonego w rejonie ul. Harcerskiej, Długiej i Alei Lipowej w Redzie, Uchwała Nr XL/402/2021 z 02.12.2021 r.
- ✓ MPZP dla obszaru położonego pomiędzy ul. Pucką a Parkiem Miejskim w Redzie, Uchwała Nr XLIV/446/2022 z 24.02.2022 r.
- ✓ MPZP dla obszaru pomiędzy ul. Cechową, Gdańską, Gniewowską i linią kolejową w Redzie, Uchwała Nr XLVII/468/2022 z 28.04.2022 r.
- ✓ MPZP dla obszaru Miejskiego Parku Rodzinnego w Redzie, Uchwała Nr XLVIII/480/2022 z 26.05.2022 r.
- ✓ MPZP w rejonie ul. Polnej w Redzie, Uchwała Nr LVII/549/2022 z 15.12.2022 r.
- ✓ MPZP w rejonie ulicy Kazimierskiej w Redzie, Uchwała Nr LXI/587/2023 z 30.03.2023 r.
- ✓ MPZP dla obszaru położonego w rejonie ul. Gdańskiej, Jana III Sobieskiego i Leśnej w Redzie, Uchwała Nr LXX/688/2024 z 03.01.2024 r.

ZAŁĄCZNIK 1

WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY MIASTO REDA

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Datowanie	Rejestr zabytków	Nr. dz.	WEZ	Własność
1	Reda	Cechowa	3a (d. 1a)	budynek mieszkalny	XX w.		172/3 obręb Reda 01		os. fizyczna
2	Reda	Cechowa	4	budynek mieszkalny	1900 r.		158/3 obręb Reda 01		os. fizyczna
3	Reda	Cechowa	6	budynek mieszkalny	XX w.		157/3 obręb Reda 01		os. fizyczna
4	Reda	Cechowa	14	budynek mieszkalny	1 ćw. XX w.		154/5 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
5	Reda	Cechowa	20	budynek mieszkalny	1 ćw. XX w.		152/10 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
6	Reda-Ciechocino	Gajowa	9	dwór, ob. budynek mieszkalny (d. pod adresem Brzozowa) w zespole dworsko-parkowym	k. XIX w.		1368/3, 1368/4 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
7	Reda-Ciechocino	Gajowa		pozostałości parku w zespole dworsko-parkowym	XIX/XX w.		332/5 335/10, 336/3, 337/10, 338/8, 338/9, 338/10, 338/13, 339/12, 339/13, 340/14, 339/10, 337/2, 339/11 obręb Reda 02		Gmina Miasto Reda i os. fizyczna
8	Reda	Gdańska	2	karczma, ob. budynek mieszkalno-usługowy	pocz. XX w.		171/4 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
	Reda	Gdańska	2a	budynek mieszkalny	XX w.		171/4 obręb Reda 01		
9	Reda	Gdańska	3	kościół parafialny rzym.-kat. pw. Św. Katarzyny Panny Męczennicy, ob. pw. Wniebowzięcia NMP i św. Katarzyny Aleksandryjskiej	1901-1903 r.	1706 (d. A1211) z 31.03.2000 r.	19/11 obręb Reda 01	WEZ	grunty kościelne
10	Reda	Gdańska	3	plebania	1 ćw. XX w.		19/11 obręb Reda 01		grunty kościelne
11	Reda	Gdańska		cmentarz katolicki, parafialny	1854 r. (powiększony 1898 r.)		404 obręb Reda 01	WEZ	grunty kościelne
12	Reda	Gdańska		brama cmentarna	2 poł. XIX w.		404 obręb Reda 01	WEZ	grunty kościelne
13	Reda	Gdańska	22	budynek mieszkalny	1900 r.		193/6 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
14	Reda	Gdańska	24	budynek mieszkalny	XX w.		196/4 obręb Reda 01		os. fizyczna
15	Reda	Gdańska	33	szkoła, ob. budynek Urzędu Miasta	1 ćw. XX w.		527/6 obręb Reda 01	WEZ	Gmina Miasto Reda
16	Reda	Gdańska	43	budynek mieszkalny	XX w.		609/2 obręb Reda 01		os. fizyczna
17	Reda	Gdańska	45	budynek mieszkalny	XX w.		665/3 obręb Reda 01		os. fizyczna

18	Reda	Gdańska	47	budynek mieszkalny	1 ćw. XX w.		666/8 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
19	Reda	Gdańska	53	budynek mieszkalny	l. 10/20. XX w.		669/2 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
20	Reda	Gdańska	55	budynek mieszkalny	l. 10/20. XX w.		691/4 obręb Reda 01	WEZ	Gmina Miasto Reda
21	Reda	Gdańska	61	budynek mieszkalny, ob. usługowy	1900 r.		694/27 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
22	Reda	Gdańska	66	budynek mieszkalny	pocz. XX w.		434/4 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
23	Reda	Gdańska	68	budynek mieszkalny	1875 r.		435/7 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
24	Reda	Gdańska	70	poczta, ob. budynek mieszkalny	1900 r.		435/8 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
25	Reda	Gdańska	72	dworzec kolejowy w zespole dworca	1875 r.		435/18 obręb Reda 01	WEZ	Skarb Państwa, tereny kolejowe
26	Reda	Gdańska	72	nastawnia kolejowa w zespole dworca	pocz. XX w.		435/18 obręb Reda 01	WEZ	Skarb Państwa, tereny kolejowe
27	Reda	Gdańska	72	plac z podjazdem i drzewostanem w zespole dworca	1875 r.		435/18 obręb Reda 01		Skarb Państwa, tereny kolejowe
28	Reda	Gdańska	74	budynek mieszkalny PKP	4 ćw. XIX w.		435/20 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
29	Reda	Gdańska	74	budynek gospodarczy PKP	4 ćw. XIX w.		435/20 obręb Reda 01		os. fizyczna
30	Reda	Gdańska	76	budynek mieszkalny PKP	4 ćw. XIX w.		719/14 obręb Reda 01	WEZ	inne podmioty
31	Reda	Gdańska	76	budynek gospodarczy	4 ćw. XIX w.		719/14 obręb Reda 01	WEZ	inne podmioty
32	Reda	Gniewowska	2	budynek mieszkalny	1900 r.		203/8 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
33	Reda	Klonowa	12	oficyna dworska, ob. dom mieszkalny w zespole dworsko-parkowym	XIX/XX w.		334/13 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
34	Reda	Ogrodowa	2	budynek mieszkalny	XX w.		231/2 obręb Reda 01		Skarb Państwa
35	Reda	Ogrodowa	4A, 4B	budynek mieszkalny	1 ćw. XX w.		229/3, 229/4 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
36	Reda	Ogrodowa	8	budynek mieszkalny	l. 20/30. XX w.		226/5 obręb Reda 01		Gmina Miasto Reda
37	Reda	Ogrodowa	15	budynek mieszkalny	1930 r.		189/3 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
38	Reda	Ogrodowa	17	budynek mieszkalny	1930 r.		194/3 obręb Reda 01	WEZ	Gmina Miasto Reda
39	Reda	Ogrodowa	18	budynek mieszkalny	1925 r.		219/6 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
40	Reda	Poniatowskiego	1	budynek mieszkalny	1930 r.		522/6 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
41	Reda	Poniatowskiego	6	budynek mieszkalny	1930 r.		530/2 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
42	Reda	Poniatowskiego	8	budynek mieszkalny	1930 r.		532/3 obręb Reda 01		os. fizyczna
43	Reda	Poniatowskiego	9	budynek mieszkalny	1930 r.		518 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna

44	Reda	Poniatowski o	18	budynek mieszkalny	1932 r.		539 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
45	Reda	Poniatowski o		osiedle mieszkaniowe	l. 20-30. XX w.		obrzęb Reda 01		
46	Reda	Pucka	2	budynek mieszkalny	XX w.		16/4 obręb Reda 01		os. fizyczna
47	Reda	Pucka	4	budynek mieszkalny	pocz. XX w.		15 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
48	Reda	Pucka	7	budynek mieszkalny	pocz. XX w.		168/3 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
49	Reda	Pucka	8	budynek mieszkalny	pocz. XX w.		13 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
50	Reda	Pucka	9	młyn ob. magazyn	XIX/XX w.		243/53 obręb Reda 02	WEZ	inne podmioty
51	Reda	Pucka	9	budynek gospodarczy obok młyna	XIX/XX w.		243/52 obręb Reda 02		os. fizyczna
52	Reda	Pucka	9	spichlerz w zespole produkcyjnym	XIX/XX w.		243/53 obręb Reda 02		os. fizyczna
53	Reda	Pucka	23	budynek mieszkalny	1869 r.		265/11 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
54	Reda	Pucka	39	budynek mieszkalny	pocz. XX w.		267/4 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
55	Reda	Pucka	41	budynek mieszkalny	pocz. XX w.		268/2 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
56	Reda	Pucka	49	budynek mieszkalny	pocz. XX w.		211/14 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
57	Reda	Pucka	61	budynek mieszkalny	l. 20/30 XX w.		207/2 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
58	Reda	Pucka	63	szkoła, ob. budynek mieszkalny	pocz. XX w.		204/20 obręb Reda 02	WEZ	Gmina Miasto Reda
59	Reda	Rzeczna	2	dwór w zespole dworsko-parkowym	k. XIX w.		51/27 obręb Reda 03		os. fizyczna
60	Reda	Rzeczna	2	park w zespole dworsko-parkowym	k. XIX w.		34/1, 59, 51/17, 51/18, 51/20, 51/21, 51/23, 51/24, 51/26, 51/27, 51/33, 51/34 obręb Reda 03		os. fizyczna
61	Reda	Szkolna	4	budynek mieszkalny	1940 r.		594/2 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
62	Reda	Szkolna	14	budynek mieszkalny	l. ćw. XX w.		591/4 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
63	Reda	Św. Wojciecha	17	budynek mieszkalny	1930 r.		620/4 obręb Reda 01	WEZ	os. fizyczna
64	Reda	Wiejska	2	budynek mieszkalny	1900 r.		271/1, 271/2 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
65	Reda	Wiejska	3	budynek mieszkalny	1900 r.		545/14 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
66	Reda	Wiejska	7	budynek mieszkalny	1920 r.		548/18 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
67	Reda	Wiejska	7	budynek gospodarczy, ob. usługowy	1930 r.		548/18 obręb Reda 02	WEZ	os. fizyczna
68	Reda	Wiejska	30	budynek mieszkalny	l. 20-30. XX w.		280/1 obręb Reda 02		os. fizyczna

ZAŁĄCZNIK 2

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY MIASTO REDA

L.p.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr st. w miejscowości	Nr st. na obszarze	Funkcja obiektu	Kultura	Chronologia	Rejestr zabytków	Nr działki
1	Moście Błota	6-41	1	62	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy osada?	? ? ? prapolska	pradzieje ep. brązu wcz. średn. ok. nowoż. (XVI-XIX w.)		593/4-593/7, 592/1, 592/2, 595/6-595/8, 596/1-596/3, 596/12, 597, 653, 755/3, 756, 757/1, 757/2, 791/1-791/3, 1216/1, 1216/2, 1217/1, 1217/2, 1217/30-1217/32, 1217-34, 1222/1, 1222/13, 1222/14, 1222/24-1222/26, 1223/4-1223/7, 1226/1-1226/5, 1512/1, 594/7, 594/8, obręb Reda 06
2	Moście Błota	6-41	2	78	śląd osadniczy	-	epoka kamienia		1238, 1239, 1240, obręb Reda 06
3	Reda	6-41	1	67	cmentarzysko grobów skrzynkowych	-	wcz. ep. żel.		436/36, obręb Reda 01
4	Reda	6-41	2	65	cmentarzysko gr. skrzynk.	wsch. pomor.	Hallstatt D		303/23, obręb Reda 01
5	Reda	6-41	3	68	cmentarzysko (2 groby skrzynk.)	wschodnio-pomorska	Hallstatt D		436/22, obręb Reda 01
6	Reda	6-41	4	66	cmentarzysko	wschodnio-pomorska	wcz. ep. żel. (wcz. środ. ok. lat.)		436/36, obręb Reda 01
7	Reda	6-41	5	69	grób ciałop. (cmentarzysko płaskie)	oksywska	mł. ok. przedrzymski		1267/13, obręb Reda 01
8	Reda	6-41	6	70	-	-	-		693/1, obręb Reda 01
9	Reda	6-41	7	8	punkt osadniczy (?) punkt osadniczy (?) śląd osadniczy	? ? rzucewska (?)	mezolit ep. kamienia neolit	C-514 (d. nr A-429) 26.10.1987 r.	165/6, 165/7, obręb Reda 02
10	Reda	6-41	8	16	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadnictwa punkt osadniczy	- - cer. sznur. -	ep. kamienia mezolit neolit ok. prahist.	C-523 (d. nr A-431) 16.11.1987 r.	176/55, 176/61, 176/62, 176/64, 176/65, 1361/32, 1361/33, 1361/36, obręb Reda 02
11	Reda	6-41	9	59	osada osada otwarta punkt osadniczy	wielbarska prapolska -	ok. rzymski ok. wcz. średn. ok. p. średn.		644/4, 644/14-644/16, 644/19, 644/20, 673/1, 673/9, 673/18-673/22, 673/25, 673/26, 673/29, 673/31, 673/37, 673/40, 673/41, 673/43, 673/44, 1253, 1254, 1324, 1327/2, 1329, 1330, 1249, 673/32, obręb Reda 01
12	Reda	6-41	10	60	śląd osadniczy	-	średniowiecze		694/15, 694/16, 694/18, 694/22, 694/23, 694/24, 1267/2, obręb Reda 01
13	Reda	6-41	11	61	śląd osadniczy	prapolska	wczesne średniowiecze		695/19, 695/20, obręb Reda 01

14	Reda	6-41		71	groby skrzynkowe?	wschodnio-pom.	wcz. ep. żel. (Hallstatt)		
15	Reda	6-41	15	77	grodzisko (nie istniejące)	prapolska (?)	ok. wcz. średn. (?)	C-002 (d. nr A-7) 14.10.1947 r.	242/3-242/5, 254/2, 255/1-255/5, 255/11, 255/13, 255/20, 255/22, 255/24, 255/32-255-34, 255/36, 255/38-255/45, 255/52, 255/53, 256/6, 263/2, 253/3, 254/1, 242/8, obręb Reda 01
16	Reda	6-41		82	zespół młyna	-	p. średn. (od 1340)		243/4, 243/24-243/26, 243/28, 243/31-243/34, 243/36, 243/37, 243/39, 243/45-243/48, 243/52, 243/53
17	Reda-Ciechocino	6-41	1	63	osada otwarta	prapolska	ok. wcz. średn.	C-220 (d. nr A-165) 21.11.1971 r.	908/2, 908/5, 909/1, 909/2, 910/1, 910/4, 910/6, 910/7, 911/5-911/9, 912/2, 912/4, 912/5, 912/6, 913/4-913/9, 913/11, 914/4-914/7, obręb Reda 02
18	Reda-Ciechocino	6-41	2	22	osada otwarta śląd osadniczy	prapolska -	ok. wcz. średn. ok. średn.		192/9, 192/16-192/23, 192/25-192/130, 192/36-192/38, 192/43, 192/44, 193/10, 206/5, 206/7, 227/10, 227/11, 227/13, 227/21, 227/27-227/29, 227/39, 227/40, 1399, 192/10, 192/15, 192/35, 193/5, 193/6, 193/9, obręb Reda 02
19	Reda-Ciechocino	6-41	3	9	śląd osadniczy		p. średn.		154/12, 153/15, obręb Reda 02
20	Reda-Ciechocino	6-41	4	10	śląd osadniczy śląd osadniczy	prapolska polska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		1380/6, 1380/8, obręb Reda 02
21	Reda-Ciechocino	6-41	5	11	punkt osadniczy	polska	ok. p. średn.		7/1, 7/14, 7/15, 7/42, obręb Reda 02
22	Reda-Ciechocino	6-41	6	12	śląd osadniczy śląd osadniczy	prapolska polska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		7/17, 7/18, 7/31, 7/32, 7/33, obręb Reda 02
23	Reda-Ciechocino	6-41	7	13	osada osada	prapolska polska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		7/2, 7/24, 7/25, 107, 136/1, 136/5-136/7, obręb Reda 02
24	Reda-Ciechocino	6-41	8	14	śląd osadniczy	-	średniowiecze		171/14, 171/31, 171/38, 1390/4, 1391/8, 176/7, 1391/7, 1391/9, obręb Reda 02
25	Reda-Ciechocino	6-41	9	15	punkt osadniczy punkt osadniczy	chojnicko-pieńskowska	mezolit ep. kamienia	C-523 (d. nr A-431) 16.11.1987 r.	171/16, 171/17, 176/8-176/15, 176/30, 176/32-176/35, 176/29, 176/36, obręb Reda 02
26	Reda-Ciechocino	6-41	10	17	śląd osadniczy	-	p. średniow.		171/20-171/22, 171/37, 171/38, 180/28-180/30, 180/38, 1365/1, 1428, obręb Reda 02
27	Reda-Ciechocino	6-41	11	18	punkt osadniczy punkt osadniczy osada punkt osadniczy cmentarzysko	- wielbarska prapolska polska -	ep. kamienia ok. rzym. ok. wcz. średn. ok. p. średn. HaD/wcz. lateński	C-522 (d. nr A-428) 26.10.1987 r.	8/17, 9/2, 10, 11/1-11/4, 12/1, 12/3, 12/4, 15/4, 15/9, 15/11-15/13, 15/10, 15/14, obręb Reda 02
28	Reda-Ciechocino	6-41	12	19	śląd osadniczy punkt osadniczy	-	mezolit (?) ok. prahist (?)		17/1, 19/1, 19/2, 20/1, 20/2, 21, 29/1, 29/7, 1369/3-1369/5, obręb Reda 02

					śląd osadniczy osada otwarta	- polska prapolska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		
29	Reda- Ciechocino	6-41	13	20	śląd osadniczy śląd osadniczy (?) punkt osadniczy punkt osadniczy	? polska prapolska	neolit (?) ok. rzymski ok. wcz. średn. ok. p. średn.		31/3, 31/4, 31/8, 31/10, 32, 33/2, 34, 42, 105/4, 105/7, 105/25, 105/27, 105/32, 105/33, obręb Reda 02
30	Reda- Ciechocino	6-41	14	21	śląd osadniczy osada otwarta śląd osadniczy	prapolska polska	ep. kamienia ok. wcz. średn. ok. p. średn.		36/7, 36/8, 37/2, 38/2, 39/2, 42, 55/2, 105/1, 105/4, 105/5, 105/8-105/10, 105/28, 39/6, 55/1, 105/12, obrzeż Reda 02
31	Reda- Ciechocino	6-41	15	23	osada (?) śląd osadniczy	polska prapolska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		193/9, 193/10, 220/26, obręb Reda 02
32	Reda- Ciechocino	6-41	16	24	śląd osadniczy osada otwarta osada otwarta	wielbarska (?) prapolska polska	ok. rzymski? ok. wcz. średn. ok. p. średn.		186/5, 186/7-186/8, 186/15, 186/16, 186/21-186/23, 186/4, 186/9, 186/18, obręb Reda 02
33	Reda- Ciechocino	6-41	17	25	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	wielbarska (?) prapolska -	ep. rzymski? ok. wcz. średn. ok. p. średn.		535/34, 536/4, 536/5, 536/10, 536/11, obręb Reda 02
34	Reda- Ciechocino	6-41	18	26	śląd osadniczy śląd osadniczy	prapolska -	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		478/1, 478/3-478/6, 485, 487/52, 478/2, obręb Reda 02
35	Reda- Ciechocino	6-41	19	27	śląd osadniczy		średniowiecze		606/10, 606/11, 606/13, 606/15, 606/21-606/24, 607/5, 607/13, 607/22, obrzeż Reda 02
36	Reda- Ciechocino	6-41	20	28	śląd osadniczy śląd osadniczy	prapolska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		593/47, 594/2-594/10, 595/1, obręb Reda 02
37	Reda- Ciechocino	6-41	21	29	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	cer. sznurow. ? prapolska polska	neolit ok. prahist. ok. wcz. średn. ok. p. średn.		607/5-607/8, 608/17, 608/18, obręb Reda 02
38	Reda- Ciechocino	6-41	22	30	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	wielbarska	ok. rzymski ok. p. średn. ok. nowożyt.		582/2, 583/2, 583/4, 582/1, 583/1, 583/3, obręb Reda 02
39	Reda- Ciechocino	6-41	23	31	śląd osadniczy śląd osadniczy	prapolska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		623/2, 615/2, 614/1, 623/1, 628, 629, 630, obręb Reda 02
40	Reda- Ciechocino	6-41	24	54	osada śląd osadniczy śląd osadniczy	- - -	wcz. średn. VIII w. (IX w.) p. średn. XIV- XV w. ok. nowoż. XVII-XVIII w.		555/31, 555/32, 555/33, 555/67, 555/98, 555/113, 555/114, obręb Reda 02

41	Reda-Ciechocino	6-41	25	55	punkt osadniczy (osada?) śląd osadniczy osada (?)	prapolska	ok. wcz. średn. ok. p. średn. ok. wcz. żel.		552/10, 552/11, 1288, 1289, obręb Reda 02
42	Reda-Ciechocino	6-41	26	56	śląd osadniczy	-	ok. p. średn.		540/4, 1203, 1204, 1210, 1211, 1228/29, 1228/30, 1228/31, 1229, 1230, 1232, obręb Reda 02
43	Reda-Ciechocino	6-41	27	57	śląd osadniczy	-	średniowiecze		261, 262/1, 262/2, 262/3, obręb Reda 02
44	Reda-Ciechocino	6-41	28	58	osada otwarta śląd osadniczy	prapolska	ok. wcz. średn. ok. p. średn.		1299-1302, 1303, 1312, 1315, 1316, obręb Reda 02
45	Reda-Ciechocino	6-41	30	79	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	- - -	mezolit-neolit wcz. średn. nowożytność (XVII w.)		1185, 1186, 1191 obręb Reda 02
46	Reda-Ciechocino	6-41	31	80	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	- - -	mezolit-neolit wcz. średn. nowożytność		561/2, 562, obręb Reda 02
47	Reda-Ciechocino	6-41	32	81	śląd osadniczy osada?	- -	wcz. średn. (XI- XIII w.) ok. nowoż. (XVIII w.)		211/20, 212, 216/2, 220/5, obręb Reda 02
48	Reda-Pieleszewo	6-41	2	5	osada otwarta osada	wsch. pom. prapolska	wcz. ep. żel. ok. wcz. średn.		41/26, 85, 41/27, 82, 95, 98, 113, 114, obręb Reda 03
49	Reda-Pieleszewo	6-41	3	6	punkt osadniczy	prapolska	wcz. średn.		38/21, 38/20, 38/27, 38/29, 38/35, 38/36, 38/37, 120/3, obręb Reda 03
50	Reda-Pieleszewo	6-41	4	7	śląd osadniczy śląd osadniczy	wielbarska (?) prapolska	ok. rzym (?) wcz. średn.		21/5, 22/5, 23/8, 23/14, 23/51, 23/52, 23/56, 121/2-121/5, obręb Reda 03
51	Reda-Pieleszewo	6-41		76	osada	prapolska	ok. wcz. średn.		lokalizacja nieustalona (dane archiwalne)
52	Rekowo Dolne (Reda Rekowo)	6-41	1	32	śląd osadnictwa	prapolska	wcz. średn.		123/7, 123/8, 123/10, 123/11, 124/9, obręb Reda 05
53	Rekowo Dolne	6-41	2	33	śląd osadnictwa	prapolska	wcz. średn.		137/12, 136/7, 136/8, 136/14, 137/5-137/8, obręb Reda 05
54	Rekowo Dolne	6-41	3	34	śląd osadniczy śląd osadniczy	wielbarska (?) prapolska	ok. rzymski (?) ok. wcz. średn.		139/2, obręb Reda 05
55	Rekowo Dolne	6-41	4	35	śląd osadniczy osada otwarta	wielbarska prapolska	ok. rzymski ok. wcz. średn.		62/1, 62/15, 62/18, 62/13, 62/16, 62/17, 62/21, 143/4, 146, obręb Reda 05
56	Rekowo Dolne	6-41	5	36	śląd osadniczy osada otwarta punkt osadniczy	wielbarska prapolska -	ok. rzymski ok. wcz. średn. ok. p. średn.		2/4, 62/6, 57/3, 57/4, 57/6, 57/7, 57/9, 57/10, 59/3-59/5, 60/2, 61/3-61/5, 62/21, obręb Reda 05
57	Rekowo Dolne	6-41	6	37	śląd osadniczy śląd osadniczy	- prapolska	ep. kamienia ok. wcz. średn.		56/7, 56/9-56/12, 56/14, 56/22, 56/23, obręb Reda 05

58	Rekowo Dolne	6-41	7	38	śląd osadniczy punkt osadniczy osada (?) osada otwarta	- wsch.pomor. wielbarska prapolska	ep. kamienia wcz. ep. żel. ok. rzymski ok. wcz. średn.		9/14, 9/15, 10/9-10/12, 10/14, 1015, 10/17, 10/18, 10/20, 10/22-10/25, 10/27-10/31, 10/32-10/35, 10/37, 10/39-10/42, 11, obręb Reda 05
59	Rekowo Dolne	6-41	8	39	śląd osadniczy osada (?) osada (?)	- wielbarska prapolska	ep. kamienia ok. rzymski ok. wcz. średn.		9/2, 9/11, 9/12, 9/17, obręb Reda 05
60	Rekowo Dolne	6-41	9	40	śląd osadniczy osada (?) osada otwarta śląd osadniczy	- wielbarska prapolska polska	ep. kamienia ok. rzymski ok. wcz. średn. ok. średn.	C-521 (d. nr A-427) 26.10.1987 r.	38/13-38/16, 38/23-38/25, 38/30-38/45, 38/4, 92/1, 401/7, obręb Reda 05
61	Rekowo Dolne	6-41	10	41	śląd osadniczy śląd osadniczy osada otwarta	- wielbarska prapolska	ep.kamienia ok.rzymski ok.wcz.średn.		36/4, 37/3, 36/2, 36/1, 36/3, 354/2-354/6, obrzeż Reda 05
62	Rekowo Dolne	6-41	11	42	śląd osadniczy	wsch. pom.	wcz. ep. żel.		9/11, obręb Reda 05
63	Rekowo Dolne	6-41		72	-	-	-		lokalizacja nieustalona (dane archiwalne)
64	Rekowo Dolne	6-41		73	-	-	-		lokalizacja nieustalona (dane archiwalne)
65	Rekowo Dolne	6-41		74	-	-	-		lokalizacja nieustalona (dane archiwalne)
66	Rekowo Dolne	6-41		75	-	-	-		lokalizacja nieustalona (dane archiwalne)
67	Rekowo Górne (częściowo na terenie gminy Reda)	6-41	8	53	osada otwarta	prapolska	okr. wcz. śred.		400/2, obręb Reda 05
68	Rekowo Górne (częściowo na terenie gminy Reda)	5-41	21	102	osada	oksywska	wcz. ep. żelaza		396, obręb Reda 05

Materiały wykorzystane w tekście:

- 1) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (*Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.*).
- 2) Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1292*).
- 3) Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 609, ze zm.*).
- 4) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1130*).
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 725, ze zm.*).
- 6) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 54, ze zm.*).
- 7) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1089*).
- 8) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1145, ze zm.*).
- 9) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 87*).
- 10) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 834*).
- 11) Ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 576, ze zm.*).
- 12) Ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 2337, ze zm.*).
- 13) Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (*t. j. Dz. U. z 2015, poz. 774, ze zm.*).
- 14) Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 82*).
- 15) Ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1176*).
- 16) Ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 530*).
- 17) Ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (*t. j. Dz. U. z 2023, poz. 70, ze zm.*).
- 18) Ustawie z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadku i darowizn (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 596, ze zm.*).
- 19) Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (*t. j. Dz. U. z 2024, poz. 278*).
- 20) Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (*t. j. Dz. U. z 2022, poz. 385*).
- 21) Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (*t. j. Dz. U. z 202, poz. 2393*).
- 22) Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (*t. j. Dz. U. z 2020, poz. 164*).
- 23) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (*Dz. U. z 2019, poz. 1721*).
- 24) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (*Dz. U. z 2019, poz. 1886*).
- 25) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. Listy Skarbów Dziedzictwa (*Dz. U. z 2017, poz. 928*).
- 26) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 16.08.2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2017, poz. 1674*).
- 27) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (*Dz. U. z 2014, poz. 110*).

- 28) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2004, poz. 259*).
- 29) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (*Dz. U. z 2004, poz. 2153*).
- 30) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (*Dz. U. z 2011, poz. 510*).
- 31) Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.
- 32) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- 33) Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030.
- 34) Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.
- 35) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego.
- 36) Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego.
- 37) Strategia Rozwoju Powiatu Wejherowskiego 2021-2030.
- 38) Program Opieki nad Zabytkami powiatu Wejherowskiego na lata 2022-2025.
- 39) Strategia Rozwoju Miasta Reda do 2030 r.
- 40) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Reda.
- 41) Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasto Reda.
- 42) Materiały udostępnione przez Urząd Miasta Reda.
- 43) Materiały udostępnione przez Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku.
- 44) Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Miasto Reda.
- 45) Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Reda na lata 2021-2024.

www.zabytek.pl

www.mapy.zabytek.gov.pl/nid/

www.nid.pl

www.samorząd.nid.pl

<https://reda.e-mapa.net/>

Spis tabel, rycin i fotograf:

Ryc. 1. Plan miasta Reda (podkład www.miasto.reda.pl).

Ryc. 2. Położenie gminy miasto Reda (podkład: <https://reda.e-mapa.net/>).

Ryc. 3. Reda. 1. Mapa Messtischblatt, 1913 r., skala 1:25 000, nr mapy 1375; 2. Mapa Messtischblatt, 1910 r., skala 1:25 000, nr mapy 1376.

Ryc. 4. Reda - Ciechocino. 1. Mapa Messtischblatt, 1910 r., skala 1:25 000, nr mapy 1376; 2. Mapa skala 1:5000 (podkład www.geoportal.gov.pl).

Ryc. 5. Reda - Pieleszewo. 1. Mapa Messtischblatt, 1940 r., skala 1:25 000, nr mapy 1375; 2. Mapa skala 1:5000 (podkład www.geoportal.gov.pl).

Ryc. 6. Dialekty kaszubskie na początku XX w., według F. Lorentza.

Fot. 1. Reda. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Katarzyny Aleksandryjskiej (fot. autor opracowania).

Fot. 2. Reda-Ciechocino. Budynek dawnego dworu, ul. Gajowa 9 (fot. autor opracowania).

Fot. 3. Reda – Pieleszewo. Budynek dawnego dworu, ul. Rzeczna 2 (fot. autor opracowania).

Fot. 4. Reda. Budynek dworca, ul. Gdańska 72 (fot. autor opracowania).

Fot. 5. Reda. Budynek dawnego młyna, ul. Pucka 9 (fot. autor opracowania).

Fot. 6. Reda. Budynek dawnej mleczarni, ul. Gdańska 66 (fot. autor opracowania).

Fot. 7. Reda. Urząd Miasta, ul. Gdańska 33 (fot. autor opracowania).

Tabela 2. Wykaz aktualnych Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasto Reda, w których uwzględniono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego.

Tabela 2. Zabytki nieruchome Gminy Miasto Reda wpisane do rejestru zabytków

Tabela 3. Zabytki archeologiczne Gminy Miasto Reda wpisane do rejestru zabytków.

Tabela 4. Analiza SWOT Gminy Miasto Reda.